

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
BIZNESA, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE
grāmatvedības un finanšu nodaļa

NOZIEDZĪGI IEGŪTU LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS
NOVĒRŠANAS PASĀKUMI LATVIJAS FINANŠU SISTĒMĀ

Anti-money laundering measures in the Latvian financial system

BAKALAURA DARBS

Finanšu menedžmenta bakalaura studiju programma

Autors: Jekaterina Dobrjanska

Studenta apliecības Nr.: jd17030

Darba vadītājs: profesore Svetlana Saksonova

RĪGA 2022

ANOTĀCIJA

Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija un terorisma un proliferācijas finansēšanas jēdziens finanšu sistēmā kļūst aizvien atpazīstamāks, balstoties uz 21. gadsimtā noziegumu skaitu palielināšanos un cīņai pret to vērsto darbību un mehānismu attīstību. Mūsdienās ikviens cilvēks vēlas dzīvot drošā vidē, un cīņa pret noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un terorisma un proliferāciju ir viena no sastāvdaļām, ar kurām ir iespējams samazināt noziegumu skaitu. Kredītiestādes ir vairāk pakļautas tikt iejauktām un izmantotām noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijā, līdz ar to, no likumdošanas puses, tām tiek piemēroti striktāki noteikumi, kas rada ne tikai NILLTFPN sistēmas stiprināšanu, bet arī papildus slogu.

Atslēgvārdi: NILLTFPN, FKTK, Finanšu izlūkošanas dienests, bankas.

ANNOTATION

The legalization of proceeds of crime and the concept of financing terrorism and proliferation in the financial system is becoming more and more recognizable on the basis of an increase in crime rates in the 21st century and the development of action and mechanisms to combat them. Today, every person wants to live in a safe environment, and the fight against money laundering and terrorism and proliferation is one of the components for reducing crime rates. Credit institutions are more exposed to involvement and use in money laundering, which means that, on the legislative side, they are subject to stricter rules, which give rise not only to strengthening THE NILLTFPN system but also to additional burdens.

Keywords: AML/CTPF, FCMC, Financial Intelligence Unit, banks.

SATURS

Apzīmējumu un saīsinājumu saraksts.....	5
IEVADS	6
1. NOZIEDZĪGI IEGŪTO LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJA, TERORISMA UN PROLIFERĀCIJAS TEORĒTISKIE ASPEKTI.....	8
1.1. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas vēsture	8
1.2. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas būtība.....	10
1.3. LR tiesiskais regulējums un uzraugošās iestādes NILLTPFN jomā	14
2. NOZIEDZĪGI IEGŪTO LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS, TERORISMA UN PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANAS RISKI UN DRAUDI KREDĪTIESTĀDĒM	21
2.1. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas riski un sekas.....	21
2.2. FATF Rekomendāciju izpilde un LR veiktās darbības cīņā pret NILLTPF	26
2.3. FKTK rīkotās pārbaudes, piemērotie sodi un iespējamie draudi finanšu iestādēm par LR likumdošanas neievērošanu	29
2.4. Visbiežāk sastopamas LR un ES noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas veidi un aizdomīgie darījumi	34
3. NOZIEDZĪGI IEGŪTO LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS UN TERORISMA UN PROLIFERĀCIJAS NOVĒRŠANAS PRASĪBU IZPILDES PASĀKUMI	40
3.1. Iekšējās kontroles būtība un elementi	40
3.2. Klientu izpēte un padziļinātā izpēte	46
3.3. Latvijas iedzīvotāju attieksme pret komercbanku veiktām darbībām, ievērojot NILLTPFN likumdošanas prasības	51
SECINĀJUMI	67
PRIEKŠLIKUMI	69
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI	70
PIELIKUMI	
1. pielikums. Aptaujas anketa.	

APZĪMĒJUMU UN SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

- ANO - Apvienoto Nāciju Organizācija
ASV – Amerikas Savienotas Valstis
EEZ – Eiropas ekonomiskā zona
ES – Eiropas Savienība
FATF - Finanšu darījumu darba grupa
FID – Finanšu izlūkošanas dienests;
FKTK – Finanšu un kapitāla tirgus komisija
KYC – pazīsti savu klientu (know your customer)
LR – Latvijas Republika
MK – Ministru kabinets
NILL - Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija
NILLTPFN - Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšana
NILLTPFN – Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana;
NVS - Neatkarīgo Valstu Sadraudzība
OFAC - Ārvalstu kapitāla kontroles birojs
TPF – Terorisma finansēšana
VID – Valsts ieņēmumu dienests;

IEVADS

Aizvien biežāk Latvijas Republikas iedzīvotāji sastopas ar jaunajiem likumiem un to grozījumiem, kā rezultātā mainās finanšu tirgus pakalpojumu saņemšanas kārtība un gandrīz katram pilngadīgam iedzīvotājam, nākas skarties ar jebkuru no LR darbojošās kredītiestādes, kurā ir atvērts konts, ar lūgumu aktualizēt anketu ar mērķi ievērot KYC (“Know your customer”) principus. Vairums speciālistu un uzņēmējdarbības veicēji finanšu nozarē ir kļuvuši par NILLTFPN likuma subjektiem, kas nozīmē, ka viņiem ir panākums veikt visus nepieciešamos pasākumus, tai skaitā ieviest iekšējās kontroles sistēmu, atbilstoši FKTK noteikumiem un NILLTFPN likumam.

Latvijai pēc Eiropas Padomes Moneyval sniegtā ziņojuma 2018. gadā 23. augustā, tika konstatētas neatbilstības 10 no 11 efektivitātes rādītājos, līdz ar to, Latvijai tika noteikts uzraudzības statuss un prasību neizpildes gadījumā pastāvēja risks iekļūt “pelēkajā sarakstā”. Stājoties spēkā NILLTFPN likuma grozījumiem 2018.gadā, par tā subjektiem ir kļuvuši grāmatvedības ārpakalpojumu sniedzēji, apdrošināšanas kompānijas, maksātnespējas administratori, nekustamā īpašuma aģenti un vairāki citi uzņēmēji. Šis faktors rada sava veida finanšu sektoram izaicinājumu, izraisot papildus izdevumus iekšējās kontroles sistēmas izveidošanas un papildus darba spēka nepieciešamību, personāla apmācību, kā arī no valsts uzraugošo iestāžu sodu piemērošana likuma prasību nepildīšanas gadījumā.

Neskatoties uz to, ka 2020. gadā 22. janvāri Moneyval ziņojumā tika atzīts, ka Latvija ir veiksmīgi panākusi progresu NILL un TPF novēršanas sistēmas stiprināšanā ejot laikam uz priekšu, parādās ne tikai jauni teroristu draudi, bet ar noziedzīgi iegūto naudas līdzekļu atmazgāšanas iespēju veidi. Visā pasaulē ir izveidoti savi mehānismi un speciālie dienesti, kuri palīdz apkarot ne tikai nelegāli iegūtos līdzekļus, bet arī terorisma un proliferācijas finansējumu. Latvijas Republikā ir izveidota Finanšu un kapitāla tirgus komisija un Finanšu izlūkošanas dienests kā arī Valsts ieņēmumu dienests, kuru mērķis ir ierobežot noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Cīņa ar noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju katrā valstī ir ļoti nozīmīga un neatņemama daļa, jo šie līdzekļi ir cieši saistīti ar krimināllikuma pārkāpumiem, cilvēktiesību pārkāpumiem, kā arī terorisms un proliferācija apdraud mierīgu dzīvi gandrīz katram valsts iedzīvotājam.

Bakalaura darba mērķis izpētīt situāciju Latvijas finanšu sistēmā, kas ir saistīta ar noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un terorisma un proliferācijas novēršanas darbībām, analizēt kā tie ietekmē LR finanšu jomā darbojošās kredītiestādes.

Pētījuma uzdevumi:

1. Iepazīties ar noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas vēsturi;

2. Balstoties uz pieejamo literatūru, iegūt teorētisko priekšstatu par noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanu;
3. Analizēt normatīvo regulējumu, uz kura tiek balstīti LR NILLTPFN pasākumi;
4. Veikt noziedzīgo nodarījumu reģistrēto gadījumu dinamiku izpēti Latvijā;
5. Analizēt iespējamus riskus, kurus izraisa nepietiekama NILLTPFN sistēma;
6. Iepazīties ar Latvijā un Eiropas Savienībā visbiežāk sastopamām noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas tipoloģijām un aizdomīgo darījumu pazīmēm;
7. Analizēt finanšu kredītiestāžu soda sankcijas par NILLTPFN normatīvā regulējuma prasību neievērošanu;
8. Iepazīties ar NILLTPFN iekšējās kontroles sistēmas prasībām;
9. Veikt iedzīvotāju aptauju un analizēt komercbanku klientu viedokli par komercbanku veiktajām darbībām, izpildot likumdošanas prasības;
10. Veikt secinājumus un sniegt priekšlikumus.

Pētījuma metodes:

1. Aprakstošā metode – informācijas ieguve un analīze par NILLTPFN jomas regulējošiem normatīvajiem aktiem;
2. Grafiskā metode – informācijas apkopojuma grafiskais attēlojums, kā arī aptaujas rezultātu apkopojums;
3. Aptaujāšanas metode – aptauja fiziskām un juridiskām personām, kas izmanto banku pakalpojumus;
4. Empīriskā metode – informācijas un faktu apkopošana.

Bakalaura darba pētījuma periods ir no 2010. gada līdz 2021. gadam, savukārt, aptaujas pētījuma periods ir 2021. gada decembris.

1. NOZIEDZĪGI IEGŪTO LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJA, TERORISMA UN PROLIFERĀCIJAS TEORĒTISKIE ASPEKTI

1.1. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas vēsture

Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija jeb “naudas atmazgāšanas” jēdziens ir radījies ASV 1920. gados aizlieguma laikmetā. Tā kā alkohols ASV tika padarīts par nelegālu, drīz radās ienesīgs melnais tirgus. Pieaugot pieprasījumam pēc alkohola, iestājās organizētā noziedzība.

Al Kapone, kas bija galvenais pūļa vadītājs Čikāgā bija viens no nelikumīgajiem alkohola kontrabandistiem. Vārds “naudas atmazgāšana” radies no Kapones, kad viņš izvietojis veļas mazgātavas visā pilsētā, lai slēptu no alkohola pārdošanas nopelnītās naudas izcelsmi. Jebkāda nelikumīga peļņa vienkārši tiktu pieskaitīta veļas mazgātavas radītajiem ieņēmumiem un tādējādi atkal tiktu ieviesta finanšu sistēmā.

Pirms 1980. gadiem naudas atmazgāšana tik tikko tika uzskatīta par noziegumu, nodokļu nemaksāšana bija nopietnākais pārkāpums, par ko Al Kapone faktiski tika nosūtīts uz cietumu. 20. gadsimtam progresējot, narkotiku tirdzniecība izrādījās viens no lielākajiem naudas atmazgāšanas avotiem. Tomēr pirms 1986. gada narkotiku tirgotāji varēja saglabāt savus aktīvus ASV un, izbraucot no cietuma, varētu gūt peļņu.. Tolaik narkotiku tirdzniecība tika uzskatīta par lielāko problēmu, naudas atmazgāšana bija tikai neveiksmīgs blakusefekts Tomēr karš par narkotikām bija gatavs astoņdesmitos gados karš pret narkotikām bija visaugstākajā līmenī ASV. Reigana administrācija īstenoja stingrus likumus, lai aizliegtu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu kā veidu, kā ierobežot nelikumīgu narkotiku tirdzniecību. 1986. gadā ASV Naudas atmazgāšanas kontroles likums bija viens no pirmajiem un drīz vien tam sekoja līdzīgi likumi arī citās valstīs. Naudas atmazgāšana pirmo reizi vēsturē kļuva par federālu noziegumu. Tomēr drīz kļuva skaidrs, ka ar vietējiem likumiem nepietiek, jo gan narkotiku tirdzniecība, gan naudas atmazgāšana ir starptautiski noziegumi.

1988. gadā Apvienoto Nāciju Organizācija īstenoja Vīnes Konvenciju pret narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu tirdzniecību, kuras mērķis bija apkarot narkotisko vielu nelikumīgu tirdzniecību. Lai gan Vīnes konvencija galvenokārt attiecās uz narkotiku tirdzniecību, pirmais solis bija deklarētā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas nelikumība, jo īpaši attiecībā uz narkotiku tirdzniecību. Vīnes konvenciju parakstīja 171 valsts, un to īstenoja 168 valstis. Neilgi pēc Vīnes konvencijas finanšu darījumu darba grupa (FATF) tika izveidota 1989. gadā G7 samitā. FATF mērķis ir analizēt noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tendences un izvērtēt terorisma apkarošanas pasākumus, ko globālās valdības ir veikušas, lai to novērstu. FATF darba grupa izvirzīja 40 ieteikumus, kas jāievēro iesaistītajām

valstīm, tomēr ne visas valstis ievēro visus ieteikumus. Pašlaik FATF ir iekļautas 30 dažādas valstis, tostarp ASV un Apvienotā Karaliste. to mainīt.

2001. gada 11. septembra teroristu uzbrukums būtiski ietekmēja noteikumus par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, jo īpaši attiecībā uz bankām. Pēc 2001. gada 11. septembra teroristu uzbrukuma tika pieņemts Patriot Act, kas deva ASV valdībai pilnvaras apkarot terorismu. Patriot Act III sadaļā bija norādīts, ka finanšu iestādēm ir jāpaplašina NILLTPFN programmas un jāpalielina to uzticamības pārbaudes ziņojumi par ārvalstu banku kontiem. Būtībā ar III sadaļu tika mainītas 1986. gada Naudas atmazgāšanas kontroles likuma daļas, lai stiprinātu banku darbības noteikumus attiecībā uz starptautisko nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, uzlabojot saziņu starp tiesībsardzības un finanšu iestādēm.¹

2000. gadā FATF publicē valstu vai teritoriju sarakstu, kas nesadarbojās un kas ir tās jurisdikcijas, kuras apmierinošā līmenī neīsteno ieteikumus. Šī melnā saraksta metodika vēlāk vairākkārt tika pārskatīta, un tika ieviestas dažādas kategorijas, lai labāk atspoguļotu sadarbības līmeni. Neraugoties uz to, ka naudas atmazgāšanas regulējums pasaules līmenī ir ievērojami uzlabojies, daudzi cilvēki kritizēja FATF par atsevišķu valstu pievienošanu vai izlaišanu². No 2020. gada februāra vieni no augsta riska jurisdikcijām bija Ziemeļkoreja un Irāna. Pelēkajā sarakstā, ko dēvē par jurisdikcijām ar pastiprinātu uzraudzību, bija iekļautas galvenokārt jaunattīstības valstis ar augstu nabadzības līmeni (piemēram, Albānija, Jemena un Zimbabve) un tikai divas pazīstamas valstis (Bahamu salas un Panama). Daudzi autori apgalvoja, ka lielākie ārzonas centri, kas, pateicoties augstajai slepenībai un zemajai klientu uzticamības rūpībai, naudas atmazgāšanu padarīja ļoti vieglu, darbojas augsti attīstītās valstīs. Delavēras, Vaiomingas un Nevadas salas AVS ir bēdīgi slavenas, lai atvieglotu slepenu čaulas uzņēmumu izveidi³. Apvienotā Karaliste ir pazīstama ar lielu konfidencialitāti savās aizjūras teritorijās piemēram, Bermudu salās, Britu Virdžīnu salās, Kaimanu salās, Džersijā un Gērnzijā⁴. Šīs teritorijas piedāvā gan ārzonas pakalpojumus, gan nesniedz informāciju par faktiskajiem īpašniekiem, kas, no vienas puses, dod iespēju neētiskam, tomēr formāli likumīgam nodokļu bāzes samazinājumam un peļņas novirzīšanai, bet arī kalpo par izvairīšanās no nodokļu nomaksas instrumentu, korumpētiem politiķiem un organizētās noziedzības grupām.

¹ <https://kyc-chain.com/the-history-of-money-laundering/>

² Jojarth, C. (2013). Money laundering: Motives, methods, impact, and countermeasures. In Heinrich-Böll-Stiftung & R. Schönenberg (Eds.), *Transnational organized crime: Analyses of a global challenge to democracy* (pp. 17–34). Bielefeld, Germany: Transcript Verlag.

³ Tax Justice Network, 2020, 5. –7. lpp.; van Duyne et al., 2018, p. 236

⁴ Garcia-Bernardo, J., Fichtner, J., Takes, F., & Heemskerk, E. (2017). Uncovering offshore financial centers: Conduits and sinks in the global corporate ownership network. *Scientific Reports*, 7(6246), 1–10.

Taču ne tikai salas ir pakļautas regulējuma nepilnībām. Vairākas valstis nesen uzlaboja savus noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas režīmus pēc skandāla, kas izraisīja starptautisku sašutumu. Dati par klientu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas 2007. un 2009. gadā tika iegūti no vadošajām Šveices bankām, kas veicināja to, ka Šveice pievienojās nolīgumam par automātisku informācijas apmaiņu un kopš 2018. gada ir dalījusi datus par nodokļiem⁵. Kiprai bija ievērojams ārzonas banku sektors, kas piesaistīja daudzus Krievijas investorus, tostarp dažus noziedzniekus. Tomēr 2012. –2013. gada finanšu krīze valstī pilnībā pārveidoja banku sektoru, kas tagad daudz lielāku uzsvāru liek uz cīņu pret naudas atmazgāšanu saskaņā ar 2019. gada Moneyval novērtējumu. Pēc Maltas izmeklēšanas žurnālistes Daphne Caruana Galizia slepkavības 2017. gadā, kura ziņoja par korupciju un nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, Moneyval un Starptautiskais Valūtas fonds asi kritizēja neefektīvo Maltas regulējumu un nekompetentās iestādes un pieprasīja straujas izmaiņas.

Laikposmā no 2017. līdz 2018. gadam Danske Bank skandāls parādīja, cik sistēma bija trausla, jo aptuveni 200 miljardi eiro varēja tikt izkrāpti Danske Bank Igaunijas meitasuzņēmumā. Izmeklēšanas žurnālisti apvienoja darījumus ar augsta ranga korumpētiem Krievijas un Azerbaidžānas politiķiem. ASV Valsts kases departamenta Finanšu noziegumu apkarošanas tīkls (FinCEN, 2018) nosauca Latvijas ABLV Banka par primāru naudas atmazgāšanas jautājumu iestādi, kas sadarbojas ar Ziemeļkorejas režīmu, kā rezultātā banka tika brīvprātīgi likvidēta⁶. Lai gan Kipra, Igaunija, Latvija un Malta ir pilntiesīgas Eiropas Savienības dalībvalsts, tām visām neizdevās ieviest stabilu uzraudzības sistēmu.⁷

1.2. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas būtība

Naudas atmazgāšana un terorisma finansēšana ir pamatproblēmas, ar kurām cīnās daudzās pasaules valstīs. Pamatloma šajā cīņā ir efektīva finanšu iestāžu uzraudzība, kurām nedrīkst tikt pakļautām noziedzīgu grupu kontrolei.

Pēc LR NLLTPFN likuma 4. panta līdzekļi ir atzīstami par noziedzīgi iegūtiem 2. gadījumos⁸:

1. ja personas īpašumā tieši vai netieši tika iegūti noziedzīgā nodarījuma rezultātā;

⁵ Swissinfo (2019, October 7). Switzerland shares details of 3.1 million bank accounts held by foreigners.

⁶ FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network). (2018, February 13). FinCEN names ABLV Bank of Latvia an institution of primary money laundering concern and proposes Section 311 special measure.

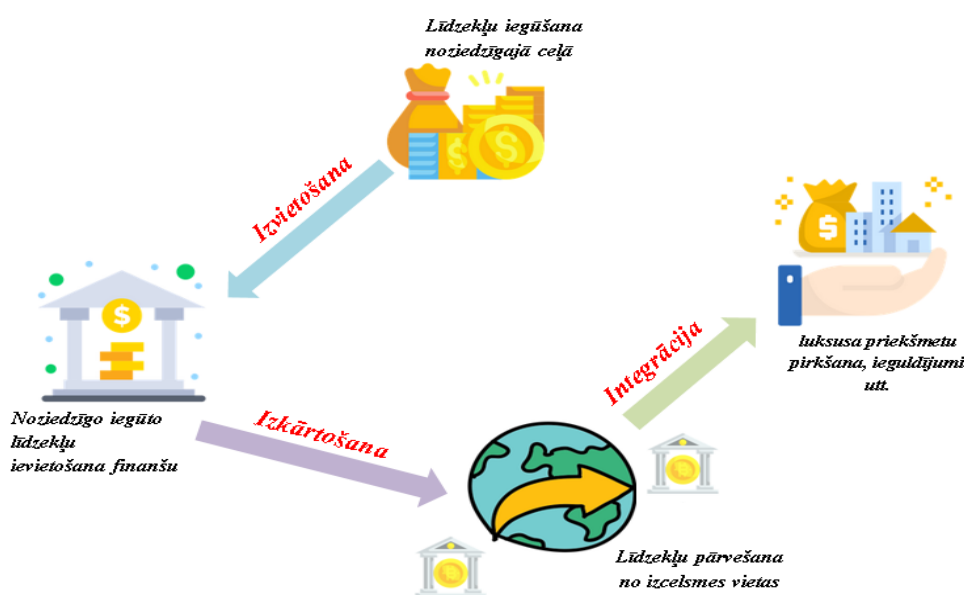
⁷ <https://oxfordre.com/criminology/view/10.1093/acrefore/9780190264079.001.0001/acrefore-9780190264079-e-708>

⁸ <https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-novēršanas-likums>

2. saskaņā ar Krimināllikumā noteiktiem gadījumiem, proti Krimināllikumā noziedzīgi iegūtos līdzekļus saprot ar lietoto terminu “noziedzīgi iegūtā manta”⁹

Ja noziedzīgā darbība rada būtisku peļņu, tajā iesaistītajām personām vai personu grupai jāatrod veids, kā izmantot šos līdzekļus, nepievēršot uzmanību darbības pamatā esošajai vai tās dalībniekiem. Noziedznieki sasniedz šo mērķi, slēpjot naudas līdzekļus, mainot to formu vai pārvietojot naudu uz vietu, kur tās tiks atrastas ar mazāku varbūtību. Noziedzīgas darbības, kas noved pie naudas atmazgāšanas (t.i. predikatīvs noziegums), var ietvert nelikumīgu ieroču pārdošanu, nelikumīgu narkotiku apriti, kontrabandu un citu darbību, kas attiecas uz organizēto noziedzību, līdzekļu nolaupīšanu, insideru tirdzniecības operācijām, kukuļošanu un datorkrāpnieciskajām shēmām.

Veicot informācijas apkopojumu, tika secināts, ka nelegāli iegūti līdzekļi ir manta vai finanšu līdzekļi, kas tika iegūti noziedzīgu darbību rezultātā, savukārt noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija ir process, kura laikā līdzekļi tiek iepludināti finanšu sistēmā ar mērķi piešķirt tiem legālu izcelsmi. NILL iedalās 3. posmos, no kuriem:

1.2.1. att. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas etapi

Avots: Autores veidots, pamatojoties uz Finanšu izlūkošanas dienesta “Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes” metodoloģiskais materiāls, 2020. gads.¹⁰

1.posms “ievietošanā”, jeb iepludināšana finanšu sistēmā, visbiežāk tas notiek darījumos ar skaidru naudu. Šajā posmā persona, kas nodarbojas ar naudas atmazgāšanu, veic nelikumīgas darbības finanšu sistēmas ietvaros. Bieži to izsaka kā līdzekļu ievadīšanu

⁹ <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>

¹⁰ Finanšu izlūkošanas dienesta “Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes” metodoloģiskais materiāls, 2020. gads, pieejams:

https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadl%C4%ABnijas%2C%20rekoment%C4%81cijas/FID_Tipologiju_materials_2020.pdf

apgrozībā caur formālajām finanšu iestādēm, kazino un citiem legālajiem uzņēmumiem, gan vietējiem, gan starptautiskiem.¹¹

“Ievietošanas” posma piemēri:

- Līdzekļu sajaukšana. Nelikumīgu un legālu līdzekļu sajaukšana, piemēram, skaidras naudas līdzekļu nodošana no nelikumīgas narkotiku tirdzniecības uz vietējo restorānu ar intensīvu līdzekļu apriti;
- Ārvalstu valūta. Ārvalstu valūtas pirkšana uz nelikumīgiem līdzekļiem;
- Kontrabandas valūtas pārvedums. Skaidras naudas vai naudas instrumentu pārvietošana pāri robežai;
- Aizdevumi. Izmaksas pēc likumīgiem aizdevumiem, izmantojot atmazgātus naudas līdzekļus.

2. posms “izkārtošana”, kuras rezultātā naudas līdzekļi tiek sadalīti un pārvietoti no sākotnējās izcelsmes vietas, veidojot fiktīvus un sarežģītus darījumus. Otrais posms ietver ienākumu konvertāciju, kuri gūti no noziedzīgas darbības uz citu formu un izveidojot finanšu darījumu kompleksa slāņus līdzekļu avota un valdītāja slēpšanai.

Noslāņošanās operāciju piemēri:

- elektroniski pārvieto līdzekļus no vienas valsts uz citu un sadala tos progresīvajos finanšu opcijās un/vai tirgos;
- līdzekļu pārvietošana no vienas finanšu iestādes uz citu vai starp vienas iestādes kontiem;
- pārpārdod vērtspapīrus;
- investē nekustamajā īpašumā un citos likumīgos uzņēmumos;
- naudas izvietošana biržās, obligācijās vai dzīvības apdrošināšanas produktos;
- apakšuzņēmēju izmantošana mērķa beneficiāra īpašnieka un aktīvu slēpšanai.

3. posms “integrācija”, naudas līdzekļu iesaistīšana ekonomikā. Šis posms tiek izmantots atmazgātās naudas izmantošanā šķietami parastās transakcijās, lai radītu likumības redzamību. Piemēram, persona, kas legalizē noziedzīgi iegūtos līdzekļus, var ieguldīt tos nekustamajā īpašumā, finanšu darījumos vai luksusa priekšmetos. Integrācijas posmā ir ļoti grūti atšķirt likumīgo mantu no nelikumīgas. Šis posms dod iespēju personai, kura atņem naudu, iespēju palielināt savu labklājību par noziedzīgiem ienākumiem. Integrāciju parasti ir grūti noteikt, ja vien netiek konstatēts liels nesamērīgums starp personas vai uzņēmuma likumīgo darbību, darījumu vai ieguldījumu pasākumiem, šīs personas personisko labklājību vai uzņēmuma peļņu un aktīviem.

¹¹ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasības, to izpildes kārtība, VID, pieejams: https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/nill_videosemin_1_0.pdf

Integrācijas operāciju piemēri:

- luksusa priekšmetu pirkšana, piemēram, zemes gabali un manta, mākslas priekšmeti, juvelierizstrādājumi vai augstas tehnoloģijas automobiļi;
- piedalās finanšu vai citos pasākumos, kuri paredz ieguldījumus komercuzņēmumos.¹²

Neskatoties uz šiem NILL iedalījumiem, protams pastāv iespējamība, ka kāds no posmiem tiks izlaists vai mainīts vietām, tomēr tas nemaina būtību, jo līdzekļi tika iegūti nelegālajā ceļā.

Ar nelegāli iegūtajiem līdzekļu legalizāciju var nodarboties gan grupa, pēc FID Nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes izšķir trīs veidus, kā var tikt organizēts šis process:

1. Pašlegalizācija – persona ir veikusi predikatīvo noziegumu un pati legalizē iegūtos līdzekļus;
2. Trešās personas legalizācija - tiek legalizēti līdzekļi, kurus nelegāli tika ieguvusi cita persona;
3. Profesionāls legalizācijas tīkls – daudzfunkcionāls finanšu rīks, kuru parasti izveido NILL profesionāļi, parasti sniedzot savus pakalpojumus klientiem, šajā veidā var tikt izmantotas arī finanšu iestādes (piemēram čaulas bankas, komercbankas, maksājumu iestādes, ārpakalpojuma grāmatveži utt.)¹³.

Teroristu finansēšana ietver līdzekļu pieprasīšanu, vākšanu vai piešķiršanu ar nolūku, ka tos var izmantot terora aktu vai organizāciju atbalstam. Līdzekļi var rasties gan no legāliem līdzekļiem, gan no nelikumīgiem līdzekļu avotiem. Precīzāk, saskaņā ar Starptautisko konvenciju par terorisma finansēšanas novēršanu persona veic terorisma finansēšanas noziegumu, “ja šī persona ar jebkādiem līdzekļiem, tieši vai netieši, nelikumīgi un labprātīgi sniedz vai savāc līdzekļus ar nolūku, ka tie būtu jāizmanto, vai zinot, ka tie jāizmanto pilnībā vai daļēji, lai izdarītu” pārkāpumu Konvencijas darbības jomā¹⁴. Tādēļ terorisma finansēšanā iesaistīto indivīdu vai organizāciju galvenais mērķis nav obligāti slēpt naudas avotus, bet gan slēpt gan finansētās darbības būtību.¹⁵

¹² Finanšu izlūkošanas dienesta “Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes” metodoloģiskais materiāls, 2020. gads, pieejams:

https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadl%C4%ABnijas%2C%20rekoment%C4%81cijas/FID_Tipologiju_materials_2020.pdf

¹³ Finanšu izlūkošanas dienesta “Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes” metodoloģiskais materiāls, 2020. gads, pieejams:

https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadl%C4%ABnijas%2C%20rekoment%C4%81cijas/FID_Tipologiju_materials_2020.pdf

¹⁴ Starptautisko konvenciju par terorisma finansēšanas novēršanu, pieejams:

<https://treaties.un.org/doc/db/terrorism/english-18-11.pdf>

¹⁵ <https://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/aml1.htm#customer>

Proliferācija pēc FATF nosacījuma masu iznīcināšanas ieroču (MII) izplatīšanu kā kodolieroču, ķīmisko vai bioloģisko ieroču, to piegādes līdzekļu un ar tiem saistīto materiālu nodošanu un eksportu. Izplatīšanas jautājumam vairākus gadus tika pievērsta starptautiska uzmanība. Vairākās starptautiskās konvencijās ir paredzēti pasākumi, lai atklātu un aizliegtu ieroču izplatīšanu, jo īpaši attiecībā uz kodolmateriāliem (piemēram, Kodolieroču neizplatīšanas līgums). ANO Drošības padome 2004. gadā izdeva Rezolūciju Nr. 1540, kas prasīja valstīm ieviest vairākus pasākumus, lai novērstu kodolieroču, ķīmisko vai bioloģisko ieroču izplatīšanu. Pēc tam 2007. gadā FATF sāka apsvērt draudus, kas saistīti ar ieroču izplatīšanas finansēšanu un tās saistību ar terorismu un terorisma finansēšanu. Starpsavienojums ir balstīts uz to, ka ieroču izplatīšana varētu būt līdzeklis teroristu darbību veikšanas atbalstīšanai. Turklāt ieroču izplatīšanas finansēšanas praksē bieži izmanto tos pašus kanālus, ko teroristu finansēšanai. Tādēļ pasākumi, kas piemērojami, lai traucētu ieroču izplatīšanas finansēšanu, bieži būtu līdzīgi pasākumiem, ko piemēro teroristu finansēšanas apkarošanai.¹⁶

1.3. LR tiesiskais regulējums un uzraugošās iestādes NILLTPFN jomā

Starptautiskās darbības tempī naudas atmazgāšanas jomā ir palielinājušies 1989. gadā, kad Lielā semestra valstis ikgadējā ekonomikas samītā Parīzē nodibināja Grupu ar naudas atmazgāšanu (FATF). Šī daudznacionālsgrupa ar Franciju uzsākusi koordinētu darbu pret noziedzīgi līdzekļu legalizāciju globālā mērogā.

FATF sākotnējais nosaukums ir Lielā septītnieka valstu naudas atmazgāšanas finanšu pasākumu izstrādes grupa. Mūsdienās šī organizācija ir pasaules līderis un konsultē par šāda veida noziegumu novēršanu. FATF darbība noveda pie būtiskām izmaiņām tajā, kā bankas un uzņēmumi visā pasaulē kārtu savas lietas. Vēl viens rezultāts - izmaiņas likumdošanā un valdības operācijās. Starpvaldību iestādes galvenā mītne atrodas Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) ēkā Parīzē. FATF oficiālā interneta vietne - <http://www.fatf-gafi.org/>. 2001. gada 11. septembrī pēc teroristu uzbrukuma AVS, 2001. gada oktobrī FATF paplašināja savu mandātu, iekļaujot tajā terorisma finansēšanas jautājumus.

Gan teroristi gan personas, kas nodarbojas ar naudas atmazgāšanu, var izmantot vienus un tos pašus veidus, kā novērst savus līdzekļus, lai izvairītos no to atklāšanas, piemēram, maksājumu strukturēšana, lai izvairītos no atskaitēm un izmantotu "Havala", "Handy" vai "Fay Džans" naudas pārskaitījumu sistēmu. Tomēr, ja atmazgāšanai paredzētie līdzekļi parasti tiek iegūti, izmantojot noziedzīgu darbību, piemēram, nelikumīgu narkotiku un krāpniecības apriti,

¹⁶Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of TerrorismIm, pieejams: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/implementation/financing-proliferation>

terorisms var tikt finansēts no pilnīgi likumīgiem avotiem. Terorisma turēšanai izmantoto līdzekļu slēpšana galvenokārt vērsta uz šo līdzekļu nozīmēšanu, nevis to avotu. Teroristu līdzekļi var tikt tērēti kārtējo izdevumu segšanai, ieskaitot apmaksu par uzturu, transportu un mājokļa nomu, kā arī par teroristu aktu izdarīšanu. Teroristi kā noziedzīgas institūcijas vēlas saglabāt darījumu slepenību no viņu mērķiem un mērķiem. 2012. gada februārī FATF izdeva jaunu sarakstu ar 40 ieteikumiem, kas ietver papildinājumu par masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas novēršanu, apspiešanu un turēšanu.

MONEYVAL (pagātnē PCREV) tika dibināta 1997. gadā Eiropas Padomes komiteja, lai veiktu iekšējās un kopīgās pārbaudes naudas atmazgāšanas pasākumu jomā Eiropas Padomes valstīs, kas nav FATF. MONEYVAL ir Eiropas Padomes Krimināllietu komitejas vienība.

Autore apkopoja LR darbojošos likumus un normatīvos aktus, un secināja, ka Latvijā reģistrētām kredītiestādēm ir jāievēro sekojošie ar NILLTPFN saistošie likumi:

1. LR Nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums¹⁷;
2. LR likums “Starptautisko konvenciju par cīņu pret terorisma finansēšanu”¹⁸;
3. LR likums „Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums” (spēkā no 01.03.2016.)¹⁹;
4. MK noteikumi Nr. 530 „Noteikumi par veidlapas paraugu ziņojumam par pārkāpumiem noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā” (spēkā no 22.11.2019.)²⁰;
5. MK noteikumi Nr. 550 „Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu” (spēkā no 01.10.2021.)²¹;
6. MK noteikumi Nr. 1092 „Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kuras sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos

¹⁷ Latvijas Republikas Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums, pieņemts 17.07.2008. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-novēršanas-likums>;

¹⁸ Latvijas Republikas likums “Par Starptautisko konvenciju par cīņu pret terorisma finansēšanu”, spēkā no 09.10.2002. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/67174-par-starptautisko-konvenciju-par-cinu-pret-terorisma-finansēšanu>;

¹⁹ Latvijas Republikas Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums, pieņemts 04.02.2016. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums>;

²⁰ MK noteikumi Nr. 530 “Noteikumi par veidlapas paraugu ziņojumam par pārkāpumiem noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā”, pieņemts 19.11.2019. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/310772-noteikumi-par-veidlapas-paraugu-zinojumam-par-parkapumiem-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas>

²¹ MK noteikumi Nr. 550 “Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu”, pieņemts 17.08.2021. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/325463-noteikumi-par-aizdomigu-darījumu-zinojumu-un-slieksna-deklarācijas-iesniegšanas-kartibu-un-saturu>

teroristiskās darbībās vai masu iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā” (spēkā no 11.03.2016.)²²;

7. MK noteikumi Nr. 419 „Noteikumi par nacionālo sankciju noteikšanu attiecībā uz subjektiem, kas saistīti ar Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas īstenoto kodolprogrammu un politisko režīmu” (spēkā no 01.08.2017.)²³;
8. FKTK normatīvie noteikumi Nr. 3 „Kredītiestāžu korespondentattiecību nodibināšanas un uzturēšanas normatīvie noteikumi” (spēkā no 13.01.2021. līdz 01.01.2025.)²⁴;
9. FKTK normatīvie noteikumi Nr. 5 „Klientu izpētes, klientu padziļinātās izpētes un riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides un informācijas tehnoloģiju prasību normatīvie noteikumi” (spēkā no 01.02.2021.)²⁵;
10. FKTK normatīvie noteikumi Nr. 101 „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi” (spēkā no 29.07.2020.)²⁶;
11. FKTK normatīvie noteikumi Nr. 125 „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska pārvaldības personālrresursu un personāla apmācības nodrošināšanas normatīvie noteikumi” (spēkā no 19.08.2020. līdz 01.01.2025.)²⁷;
12. FKTK normatīvie noteikumi Nr. 126 „Sankciju riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi” (spēkā no 19.08.2020.)²⁸;

²² MK noteikumi Nr. 1092 “Kārtība, kādā valsts un pašvaldību institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam”, pieņemts 22.12.2008. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/185935-kartiba-kada-valsts-un-pasvaldibu-institucijas-sniedz-informaciju-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-noveršanas>

²³ MK noteikumi Nr. 419 “Noteikumi par nacionālo sankciju noteikšanu attiecībā uz subjektiem, kas saistīti ar Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas īstenoto kodolprogrammu un politisko režīmu”, pieņemts 25.07.2017. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/292535-noteikumi-par-nacionalo-sankciju-noteikšanu-attieciba-uz-subjektiem-kas-saistiti-ar-korejas-tautas-demokratiskas-republikas>

²⁴ <https://likumi.lv/ta/id/320126-kreditiestazu-korespondentattiecibu-nodibinasanas-un-uzturesanas-normativie-noteikumi>

²⁵ Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 5 “Klientu izpētes, klientu padziļinātās izpētes un riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides un informācijas tehnoloģiju prasību normatīvie noteikumi”, pieņemts: 12.01.2021. Publicēts: <https://likumi.lv/ta/id/320289-klientu-izpetes-klientu-padzilinas-izpetes-un-riska-skaitliska-novertejuma-sistemas-izveides-un-informācijas-tehnologiju>

²⁶ Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 101 “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi”, pieņemts: 21.07.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/316315-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-riska-parvaldisanas-normativie-noteikumi>

²⁷ Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 125 “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska pārvaldības personālrresursu un personāla apmācības nodrošināšanas normatīvie noteikumi”, pieņemts 11.08.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/316773-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-riska-parvaldibas-personalresursu-un-personala-apmacibas-nodrosinasanas-normativie-noteikumi>

²⁸ Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 126 “Sankciju riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi”, pieņemts 11.08.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/316774-sankciju-riska-parvaldisanas-normativie-noteikumi>

13. FKTK normatīvie noteikumi Nr. 127 „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas prasību izpildes metodoloģijas izstrādes normatīvie noteikumi” (spēkā no 19.08.2020.)²⁹;
14. FKTK normatīvie noteikumi Nr. 148 „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēmas neatkarīga izvērtējuma veikšanas normatīvie noteikumi” (spēkā no 15.09.2020. līdz 01.01.2025.)³⁰;
15. FKTK ieteikumi Nr. 55 „Ieteikumi kredītiestādēm un finanšu iestādēm politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darījumu uzraudzībai” (spēkā no 02.03.2016.)³¹;
16. FKTK ieteikumi Nr. 100 „Ieteikumi noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei” (spēkā no 17.07.2020)³²;
17. FKTK ieteikumi „Ieteikumi kredītiestādēm klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai”³³;
18. FID vadlīnijas „Terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanas NILLTPFNL subjektiem un uzraudzības institūcijām”³⁴;

²⁹ Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 127 “ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas prasību izpildes metodoloģijas izstrādes normatīvie noteikumi”, pieņemts 11.08.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/316775-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-un-sankciju-riska-parvaldisanas>

³⁰ Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 148 “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēmas neatkarīga izvērtējuma veikšanas normatīvie noteikumi”, pieņemts 01.09.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/317284>

³¹ Finanšu un kapitāla tirgus komisijas ieteikumi Nr. 55 “Ieteikumi kredītiestādēm un finanšu iestādēm politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darījumu uzraudzībai”, publicēts: 2016. gada 2. martā. Pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2016/03/FKTK_Ieteikumi_55_06042020.pdf

³² Finanšu un kapitāla tirgus komisijas ieteikumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2020/07/02.01.02.01_169_Rokasgramata_30122021.pdf

³³ Finanšu un kapitāla tirgus komisijas ieteikumi Ieteikumi kredītiestādēm klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai. Pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2019/05/Ieteikumi_lidzeklu%20izcelsme_18.09.2014.pdf

³⁴ Finanšu izlūkošanas dienesta Terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanas vadlīnijas NILLTFNL subjektiem un uzraudzības institūcijām. Pieejams: https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadl%C4%ABnijas%2C%20rekomend%C4%81cijas/TF_un_P_F_nov_vadlinijas.pdf

19. FID vadlīnijas “Politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas risku vadības vadlīnijas”³⁵;
20. FID vadlīnijas “Ziņojumu sniegšana par aizdomīgiem darījumiem un atturēšanas no darījumu veikšanas”³⁶

Autore apkopjas starptautiskos tiesību akti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanā, kuri ir jāievēro LR kredītiestādēm:

1. 5. Direktīva - Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/843 (2018. gada 30. maijs), ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849³⁷;
2. 4. Direktīva - Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (ES) 2015/84 (2015. gada 20. maijs), ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 648/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK³⁸;
3. FATF 40 rekomendācijas³⁹;
4. FATF vadlīnijas⁴⁰;
5. Eiropas Banku iestādes vadlīnijas par klientu izpēti un faktoriem, kas jāizvērtē, novērtējot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas riskus⁴¹;

³⁵ izlūkošanas dienesta Politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas risku vadības vadlīnijas, 2021. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2021/FID_PNP%20vadl%C4%ABnijas.pdf

³⁶ Finanšu izlūkošanas dienesta vadlīnijas “Ziņojumu sniegšana par aizdomīgiem darījumiem un atturēšanās no darījumu veikšanas”, 2021.

Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2021/FID_Zi%C5%86o%C5%A1anas%20vadl%C4%ABnijas_30092021.pdf

³⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 5. Direktīva (ES) 2018/843 (2018. gada 30. maijs), ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES. Publicēts 2018. gada 30. maijs. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>

³⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK. Publicēts 2015. gada 20. maijā. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>

³⁹ Starptautiskie standarti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai, kā arī terorisma un masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas novēršanai. FATF darba grupas rekomendācijas. Publicēts 2012. gada februāris. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/fatf_rekomendacijas_lv.pdf

⁴⁰ FATF National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment, February 2013. Available: [https://www.fatf-gafi.org/documents/guidance/?hf=10&b=20&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/documents/guidance/?hf=10&b=20&s=desc(fatf_releasedate))

⁴¹ The ML/TF Risk Factors Guidelines under Articles 17 and 18(4) of Directive (EU) 2015/849. Available: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/963637/Final%20Report%20on%20Guidelines%20on%20revised%20ML%20TF%20Risk%20Factors.pdf

6. Eiropas Padomes pamatlēmums – par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu attiecībā uz finansiālām sankcijām – 2005/214/TI (24.02.2005.)⁴²;
7. Par Eiropas Konvenciju par terorisma apkarošanu (spēkā no 24.03.1999.)⁴³;
8. Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti (spēkā no 25.05.1994.)⁴⁴;
9. Wolfsbergas principi (Wolfsberg Anti-Money Laundering Principles for Correspondent Banking);
10. Bāzeles komitejas vadlīnijas⁴⁵.

Naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēma jebkurai valstij ir mērķēta uz trim pamatuzdevumiem. Pirmkārt, ierobežot un apturēt noziedzīgu darbību par naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu. Otrkārt, atklāt noziegumu izdarīšanas vietu un laiku un, treškārt, vajāt kriminālprocesā un sodīt personas, kuras iesaistītas šāda veida nodarījumos.

Terorisma finansēšanas apkarošanas sistēma ir ļoti svarīga jebkurai valstij vairāku iemeslu dēļ. Ieinteresētās valsts institūcijas vairākumā savā ziņā redz prioritātes šā jautājuma risināšanā, jo to skaitā ietilpst likumdošanas un izpildvaras institūcijas, tiesu institūcijas, tiesībaizsardzības institūciju pārstāvji, finanšu izlūkošanas vienība, kā arī finanšu regulēšanas un uzraudzības institūciju pārstāvji. Tomēr viņu priekšā esošo uzdevumu kopējais saraksts ir nepieciešamība īstenot iekšējās valsts politiku noziedzības apkarošanas jomā, banku sistēmas drošuma un noturības paaugstināšanu un negatīvu starptautisko seku izslēgšanu. Politiskā griba ir galvenais priekšnoteikums šo triju uzdevumu veikšanai. Par valsts uzticību cīņai pret naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu liecina attiecīgo likumu un lēmumu esamība, nepieciešamo pilnvaru piešķiršana varas institūcijām, ministriju un institūciju pieprasīto resursu piešķiršana, kā arī kriminālvajāšana par šādiem noziegumiem.

Efektīva naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas apkarošanas sistēma neapšaubāmi prasa ciešu sadarbību starp visām valsts struktūrvienībām. Turklāt sistēmas

⁴²Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2005/214/TI (2005. gada 24. februāris) par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu attiecībā uz finansiālām sankcijām. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32005F0214>

⁴³ Eiropas Komisijas Priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Padomes Konvencijas Nr. 198 par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju, kā arī par terorisma finansēšanu parakstīšanu Eiropas Kopienas vārdā. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002F0475&from=EN>

⁴⁴ Apvienoto nāciju organizācijas konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, spēkā no 25.05.1994. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1203><https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1203>

⁴⁵ Eiropas Centrālās Bankas Banku uzraudzības vadlīnijas. Publicēts 2014. gada septembrī. Pieejams: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidetobankingsupervision201409lv.pdf>

veiksmīgai funkcionēšanai nozīmīgs ir privātā sektora līdzdalība, galvenokārt finanšu iestādes, kā arī noteiktas nefinanšu organizācijas un speciālistus, kuriem piemērojamas regulējošo institūciju prasības. Tas viss ir jālieto mijiedarbības procesā.

Jebkuras uzraudzības institūcijas pamatpienākumi pret naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu:

- kontrolēt regulējošo institūciju prasību ievērošanu naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas apkarošanas daļā banku sektorā;
- nodrošināt likumu un normatīvi tiesību aktu ievērošanu naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas jomā;
- nodrošināt vienādus konkurences apstākļus finanšu sektorā;
- sadarboties ar banku sektoru, lai radītu efektīvu naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas sistēmu⁴⁶.

⁴⁶<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/2638/488950PUB00RUS00Box0361504B0PUBLIC0.pdf?sequence=7&isAllowed=y>

2. NOZIEDZĪGI IEGŪTO LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS, TERORISMA UN PROLIFERĀCIJAS FINANSĒŠANAS RISKI UN DRAUDI KREDĪTIESTĀDĒM

2.1. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas riski un sekas

Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija ir būtiska ekonomiskām un sociālām sekām, īpaši jaunattīstības valstīm un veidojošiem tirgiem. Vienkārša līdzekļu pārvešana no vienas finanšu iestādes uz citu, kas ļauj izvietot naudu bez liekiem jautājumiem, ir labvēlīga augsne personām, kuras nodarbojas ar noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju. Likumīgu, profesionālu un ētisku standartu ievērošana ir kritiski svarīga finanšu tirgu integritātei.

Nekontrolētās noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas iespējamie makroekonomiskie riski ir norādītas zemāk.

Paaugstināta organizētās noziedzības un korupcijas pakļautība. Pēc būtības naudas atmazgāšanas iespējas palielina noziedzīgas darbības ienesīguma rādītājus valstī. Ja valsts izskatās pievilcīga naudas atmazgāšanai, tad izsauks interesi noziedzniekiem. Parasti labiekārtošana - naudas atmazgāšanai un terorisma finansēšanai ir raksturīga:

- ierobežots predikatīvu noziegumu skaits (t.i. noziedzīgi nodarījumi, kas var ļaut jurisdikcijai ierosināt prasību par naudas atmazgāšanu);
- ierobežots iestāžu un personu skaits, kas attiecas uz likumu un normas naudas NILLTPFN jomā;
- tiesībaizsardzības institūciju neefektīva darbība, zemas soda naudas un vāji drošības pasākumi, kas apgrūtina ar naudas atmaksu saistīto aktīvu konfiskāciju vai arestu;
- ierobežotas regulējošas iespējas efektīvam monitoringam un atbilstības kontrolei likumdošanai NILLTPF jomā.

Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas plaša izplatīšana ir korupcijas izpausme. Parasti organizēto noziedzīgo grupu iekļūšana noteiktā jurisdikcijā ir tieši saistīta ar korupciju publiskajā un privātajā sektorā. Noziedznieki var mēģināt uzpirkt valdības ierēdņus, juristus un finanšu un nefinanšu iestādes darbiniekus, lai turpinātu kriminālprocesu. Valstīs ar vāju likumdošanu un tā izpildi, tieši korupcija izraisa noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju. Tas arī noved pie kukuļošanas palielināšanas finanšu iestādēs, juristu un grāmatvežu vidū, likumdošanas un tiesībaizsardzības institūcijās, policijā un uzraudzības institūcijās un pat tiesās un prokuratūrās.

Likumīga privātā sektora graušana. Viens no nozīmīgākajiem mikroekonomiskajiem aspektiem ir noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija privātajā sektorā. Zināms, ka personas,

kuras nodarbojas ar noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju, izmanto uzņēmumus, kuri izskatās likumīgi un ir iesaistīti legālā biznesā, bet faktiski tos kontrolē noziedznieki, kuri sajauc ienākumus no nelikumīgas darbības ar likumīgi iegūtajiem līdzekļiem, lai slēptu peļņu, kas iegūta nelegālā ceļā. Šādiem uzņēmumiem ir konkurences priekšrocība, salīdzinot ar uzņēmumiem, kuri nodarbojas ar likumīgu saimniecisko darbību, jo viņiem ir piekļuve nozīmīgiem noziedzīgiem līdzekļiem, kas ļauj tiem subsidēt produkciju un pakalpojumus un pārdot tās par cenām, kas ir zemākas par tirgus cenām. Tas apgrūtina konkurenci starp legālajiem uzņēmumiem un fiktīvajiem uzņēmumiem. Acīmredzot “ēnu” organizāciju vadības principi neatbilst tradicionālajiem brīvā tirgus principiem. Šī situācija noved pie turpmākām negatīvām makroekonomiskām sekām. Galu galā, izmantojot ienākumus, kas gūti no naudas atmazgāšanas, caur fiktīvajām organizācijām un investīcijām likumīgos uzņēmumos noziedznieki var kontrolēt veselās rūpniecības nozares un ekonomikas sektorus atsevišķās valstīs.

Aizturoša ietekme uz ārvalstu investīcijām. Lai gan attīstības ekonomikas sistēmas nevar atļauties salasāmību attiecībā uz piesaistīto kapitālu, ja valsts komerciālais un finanšu sektors ir korumpēts un pakļauts organizētās noziedzības ietekmei, tas traucē tiešo ārvalstu investīciju saņemšanu. Lai saglabātu veselīgu biznesa vidi, šādas parādības ir jānovērš.

Kontroles zaudējums par lēmumu pieņemšanu ekonomikas jomā vai kļūdas tajos. Ņemot vērā lielu naudas līdzekļu daudzumu, kas iesaistīti atmazgāšanas procesā, dažās valstīs ar jaunattīstības tirgiem šādi noziedzīgi ienākumi var traucēt valsts budžeta pieaugumu. Tas var izraisīt valsts kontroles zaudēšanu pār ekonomisko politiku vai izraisīt kļūdas šajā politikā makroekonomiskajā statistikā.

Naudas atmazgāšana var negatīvi ietekmēt valūtas un kredītu likmes, jo noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas veicēji reinvestē līdzekļus tur, kur viņu shēmas tiks izsekotas ar mazāk varbūtību, nevis uz to, kur ir augstāka procentu likme. Var arī novērot apmaiņas kursa un kredīta likmju neprognozējamāku, ņemot vērā neparedzētu līdzekļu pārvietošanu pāri robežai. Tā kā naudas atmazgāšanas dēļ, pieprasījums pēc valūtas dažādās valstīs ir svārstīgs, šī izkropļotā finanšu informācijai būs negatīva ietekme uz procentu likmju un maiņas kursa svārstīgumu. Īpaši aktuāla šī problēma ekonomiskajām sistēmām, kas balstītas uz ASV dolāriem, jo naudas masas indeksa izsekošana kļūst nedrošāka. Visbeidzot, noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija var radīt draudus finansiālai stabilitātei, neracionālo resursu izmantošanas dēļ, jo tas ir saistīts ar aktīviem un preču cenām.⁴⁷

⁴⁷ ACAMS mācību līdzeklis, 6. izlaidums.

Ekonomiskā nestabilitāte. Tie, kas nodarbojas ar noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju, pirmkārt ir ieinteresēti nevis peļņas veidošanā no saviem ieguldījumiem, bet gan savu līdzekļu nelikumīgas izcelšanās slēpšanai. Tādējādi viņi iegulda savus līdzekļus tās darbības sfērās, kuras nav obligātas, no ekonomiskā viedokļa, tai valstij, kurā šie fondi ir izvietoti. Turklāt, naudas un finanšu noziegumu atmazgāšanas procesā līdzekļi tiek ieguldīti nevis saprātīgos uzņēmumos un projektos, bet arī uz zemo kvalitatīvo ieguldījumu, kas slēpj šo līdzekļu izcelsmi, tas var negatīvi ietekmēt ekonomisko izaugsmi.

Ieņēmumu gūšana no izvairīšanas no nodokļu nomaksas. No visām noziedzīgas darbības formām, kuras pamatā ir ienākumu gūšana, izvairīšanās no nodokļiem ir visspēcīgākais sitiens makroekonomikā. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija var samazināt valsts ienākumus no nodokļiem un, tādējādi, netieši rada kaitējumu godīgiem nodokļu maksātājiem. Arī šī darbība apgrūtina nodokļu iekasēšanu. Šāds ienākumu zaudējums parasti rada nodokļu likmes palielinājumu.

Riski privatizācijas jomā. Naudas atmazgāšana ir īpaši bīstama valstīm, kuras veic ekonomiskas reformas, privatizējot valsts īpašumu - zemi, resursus vai uzņēmumus. Varas aparāts, kas dažkārt saistīts ar korupciju vai iekšējiem līgumiem, var piespiest uzvaru noziedzīgas organizācijas privatizācijas konkursā, kas potenciāli izraisa ekonomiskos zaudējumus sabiedrībai. Turklāt, tā kā privatizācijas iniciatīvas bieži mēdz būt ekonomiski izdevīgas, tās var arī slānīt - dzīvot naudas atmazgāšanas instrumentus. Pērn noziedzniekiem bija iespēja pirkt ostas, kūrortus, kazino un citu valsts īpašumu savu noziedzīgo nodarījumu slēpšanai un turpmākai noziedzīgas darbības veikšanai.

Valsts reputācijas risks. Ja valsts uzskata par pievilcīgu noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijai un terorisma finansēšanai, tas var būt postoši tās attīstībai un ekonomiskajai izaugsmei. Šāda reputācija samazina likumīgas globālās iespējas, jo ārvalstu finanšu iestādes uzskata, ka ir pārāk dārgi veikt papildu pārbaudes. Šo valstu likumīgie uzņēmumi var arī izjust grūtības dēļ ierobežotas piekļuves tirgiem (vai maksāt vairāk par šo piekļuvi). Ja valsts finansiālā reputācija ir sagrauta, to atjaunot būs ļoti sarežģīti, un būs nepieciešami ievērojami resursi šīs problēmas risināšanai, ko varētu sākotnēji novērst, pienācīgi kontrolētu naudas atmazgāšanas jomā.

Starptautisko sankciju risks. Lai aizsargātu finanšu sistēmu pret noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu - ASV, ANO, ES un citas valdības institūcijas var ieviest sankcijas attiecībā uz valstīm, organizācijām un fiziskajām personām, teroristiem un teroristu grupām, narkotiku tirgotājiem un citiem subjektiem, kas apdraud drošību. ASV par ekonomisko un tirdzniecības sankciju ieviešanu un izpildi nodarbojas Ārvalstu aktīvu kontroles pārvalde (OFAC) Finanšu ministrijā. Valstis var tikt pakļautas pilnīgām vai daļējām sankcijām.

Pilnīgas sankcijas faktiski aizliedz visas operācijas ar konkrētu valsti. Daļējas sankcijas uzliek aizliegumu operācijām noteiktā rūpniecības nozarē, ar organizācijām vai fiziskajām personām, kas ir uzskaitītas Īpašu kategoriju un aizliegto OFAC personu sarakstā. Sankciju neievērošana var izraisīt kriminālsodu vai civilsodu. FATF grupa arī vada jurisdikcijas, kas noteiktas kā augstākas un neietekmējošākas noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas jomā, ir stratēģiski trūkumi un neatbilstības starptautiskajiem standartiem. Rezultātā FATF aicina savus biedrus pieņemt stratēģiju attiecībā uz sadarbību ar tādām jurisdikcijām. Piemēram, finanšu iestādes aņņemas veikt komplekso klientu padziļināto izpēti, pārbaudi attiecībā uz darījumu sakariem un darījumus ar iesaistītajām fiziskajām un juridiskajām personām, lai aicinātu jurisdikciju, kurai tie pieder, uz pasākumu veikšanai režīma pastiprināšanai cīņā pret noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu.⁴⁸

Šo iemeslu dēļ starptautiskās institūcijas izdeva atbilstošus ieteikumus. Piemēram, 2014. gadā Bāzeles banku uzraudzības komiteja ir izstrādājusi Racionālā riska pārvaldības rokasgrāmatu, kas saistīta ar naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu, bet FATF — Starptautiskās noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas standartus.

FATF centienu galvenais elements ir detalizēts saraksts, standarti, kurus organizācija paredzēja ieviest visās pasaules valstīs. Šie pasākumi izklāstīti 40 Rekomendācijās, kuras pirmoreiz publicētas 1990. gadā un pārskatītas 1996., 2003. un 2012. gadā. Arī FATF ir izdevis dažādus paskaidrojuma zīmējumus, kas izskaidro konkrētu ieteikumu piemērošanu un satur papildu norādījumus.

Pēc 2001. gada 11. septembra FATF pieņēma un publicēja “9 Speciālās FATF rekomendācijas” attiecībā uz terorisma finansēšanu. Pirmās astoņas rekomendācijas tika pieņemtas 2001. gada 31. oktobrī, bet devītā — 2004. gada 22. oktobrī. 2012. gada izmaiņas apvienoja 9 Speciālās rekomendācijas un 40 Rekomendācijas.

FATF rekomendācijas ir kļuvušas par globālu paraugscenāriju efektīvu nastu ieviešanai - profesionāliem un starptautiskiem naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas kontroles pasākumiem. SVF un Pasaules Banka atzinusi FATF rekomendācijas starptautiskajā standartā. 2002. gadā SVF, Pasaules Banka un FATF saskaņoja vispārējo FATF rekomendāciju novērtēšanas metodoloģiju.

⁴⁸ The ML/TF Risk Factors Guidelines under Articles 17 and 18(4) of Directive (EU) 2015/849 01.03.2021, pieejams: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/963637/Final%20Report%20on%20Guidelines%20on%20revised%20ML%20TF%20Risk%20Factors.pdf

40 FATF rekomendācijās ir pilns pasākumu komplekss, lai apkarotu naudas atmazgāšanu un finansētu terorismu, kas aptver šādus aspektus:

- risku apzināšana un attiecīgās politikas izstrāde;
- krimināltiesību sistēma un tiesībaizsardzības institūcijas;
- finanšu sistēma un tās regulēšana;
- juridisko personu un veidojumu pārredzamība;
- starptautiska sadarbība.

2.1. tabula

40 FATF rekomendāciju raksturojums

Grupa	Tēma	Rekomendācijas Nr.
I	<p>Politika un koordinācija naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas jomā</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veic risku novērtēšanu un uz riska balstītas pieejas piemērošanu; • Nacionālā sadarbība un koordinācija; 	1-2
II	<p>Naudas atmazgāšana un konfiskācija</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nodrošina naudas atmazgāšanas novēršanu; • Konfiskācija un tās nodrošināšanas pasākumi; 	3-4
III	<p>Terorisma finansēšana un masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Noziegumu, kas saistīti ar terorisma finansēšanu, apkarošana; • Mērķa finanšu sankcijas, kas attiecas uz terorismu un terorisma finansēšanu; • Mērķa finanšu sankcijas, kas attiecas uz finansēšanu masu iznīcināšanas ieroči’ • Nekomerciālās organizācijas uzraudzība ; 	5-8
IV	<p>Preventīvi pasākumi finanšu un nefinanšu iestādēs</p> <ul style="list-style-type: none"> • Likumi par finanšu iestāžu noslēpuma aizsardzību; • Kompleksā klientu padziļinātas izpētes un uzskaitē; • Papildu pasākumi konkrētiem klientiem un to veidiem; • Trešo pušu pilnvarošana, kontrole un finanšu grupas; • Ziņojumi par aizdomīgām operācijām (darījumiem); • Nefinanšu uzņēmumi un profesijas; 	9-23
V	<p>Juridisko personu un veidojumu pārredzamība un beneficiārais īpašums</p> <ul style="list-style-type: none"> • Juridisko personu patiesā labuma guvēji • Juridisko veidojumu patiesā labuma guvēji 	24-25
VI	<p>Kompetento institūciju pilnvaras un atbildība un citi institucionālie pasākumi</p>	26-35

	<ul style="list-style-type: none"> • Regulē un uzrauga • Operatīvā un tiesībaizsardzības darbība • Vispārīgās prasības • Sankcijas 	
VII	<p>Satrpautiskā sadarbība</p> <ul style="list-style-type: none"> • Starptautiskie tiesību instrumenti • Veiksmīga tiesiskā palīdzība • Veic savstarpēju tiesisko palīdzību attiecībā uz sasalšanu un konfiskāciju • Ekstrādīcija • Starptautiskās sadarbības formas 	36-40

Avots: Autores veidots, pamatojoties uz FATF 40 rekomendācijām⁴⁹

Šobrīd FATF sastāv no 35 dalībvalstīm un divām reģionālajām organizācijām (Persijas līča valstu sadarbības padome un Eiropas Komisija). Tajā piedalās arī 31 asociētais dalībnieks vai FATF novērotājs (galvenokārt *международ* un reģionālas organizācijas).

35 jurisdikciju skaitā ietilpst Austrālija, Austrija, Argentīna, Beļģija, Brazīlija, Vācija, Honkonga (Ķīna), Grieķija, Dānija, Indija, Īrija, Islande, Spānija, Itālija, Kanāda, Ķīna, Luksemburga, Jaunzēlande, Norvēģija, Portugāle, Korejas Republika, Krievijas Federācija, Portugāle, Korejas Republika, Amerikas Savienotās Valstis, Singapūra, Savienotā Karaliste, Šveice, Somija, Dienvidāfrika, Šveice, Somija, Dienvidāfrika, Šveice, Zviedrija un Japāna⁵⁰.

2.2. FATF Rekomendāciju izpilde un LR veiktās darbības cīņā pret NILLTPF

Jurisdikcijas, uz kurām attiecas pastiprināta uzraudzība, aktīvi sadarbojas ar FATF, lai novērstu stratēģiskus trūkumus to režīmos cīņai pret nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, teroristu finansēšanu un ieroču izplatīšanas finansēšanu. Ja FATF īsteno pastiprinātu uzraudzību attiecībā uz jurisdikciju, tas nozīmē, ka valsts ir apņēmusies ātri atrisināt konstatētos stratēģiskos trūkumus noteiktos termiņos un uz to attiecas pastiprināta uzraudzība. Šo sarakstu bieži ārēji dēvē par “pelēko sarakstu”.

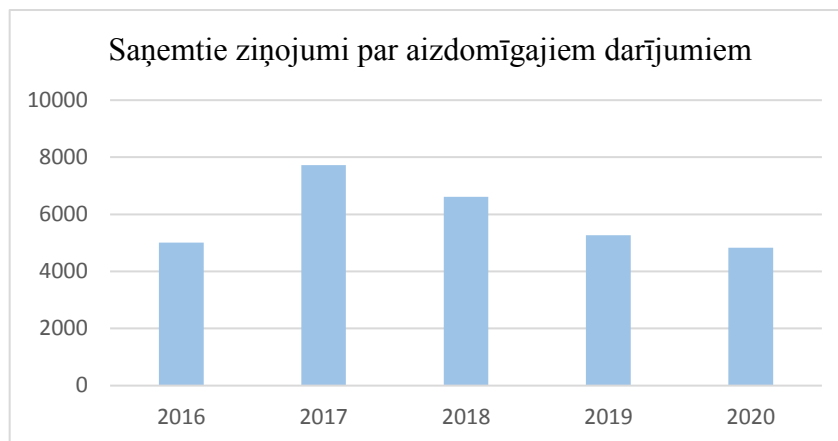
LR pastāvēja risks tikt iekļautiem tā dēvētajā “pelēkajā sarakstā” pēc Moneyval ekspertu grupas ziņojuma, saskaņā ar to, ka tika konstatētas neatbilstības FATF 40 rekomendāciju izpildē 2018. gadā. Iekļaušana “pelēkajā sarakstā” būtu ļoti neizdevīgs risks Latvijai, jo šis faktors varētu ļoti negatīvi ietekmēt gan LR ekonomiku, gan politiku. Pašlaik pēc 2021. gada jūnija veiktās FATF plenārsēdes tika atjaunots “pelēkais saraksts”, kurā tika iekļautas sekojošas valstis: Albānija, Barbadosa, Botsvāna, Burkinafaso, Kambodža, Kaimanu

⁴⁹Starptautiskie standarti naudas atmazgāšanas, terorisma finansēšanas un masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanai, pieejams: <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/recommendations/pdfs/FATF-40-Rec-2012-Russian.pdf>

⁵⁰ <https://www.fatf-gafi.org>

salas, Haiti, Jamaika, Malta (ES dalībvalsts), Maurīcijas Republika, Maroka, Mjanma, Nikaragva, Pakistāna, Panama, Filipīnas, Senegāla, Dienvidu Sudāna, Sīrija, Uganda, Jemena, Zimbabve. Savukārt “melnajā sarakstā” bez izmaiņām, atrodas Korejas Tautas Demokrātiskā Republika (Ziemeļkoreja) un Irāna⁵¹.

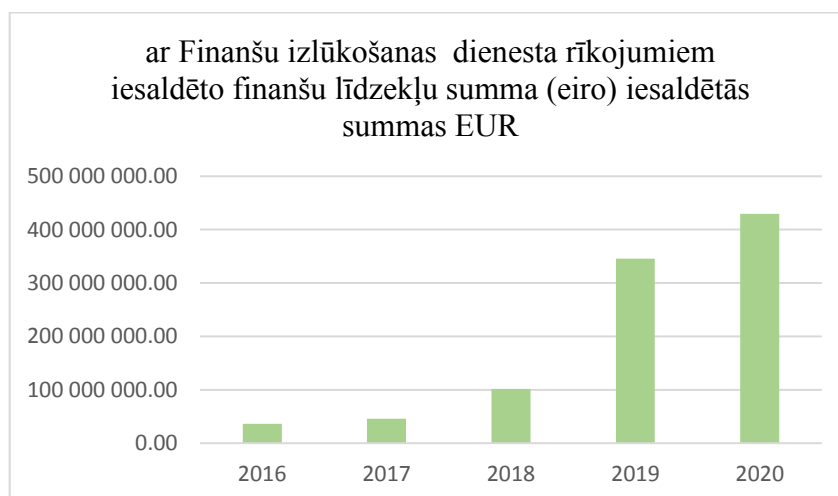
LR republika tomēr 2018. gada, saņemot ziņojumu no Moneyval, veica vairākas izmaiņas likumdošanā, lai spētu veiksmīgi izpildīt FATF rekomendācijas. Pēc Finanšu izlūkošanas dienesta mājaslapā izvietotu statistisko datu apkopojuma ir redzams, kā mainījās gan FID darbība, gan NILLTPFN likuma subjektu darbība nelegāli iegūto līdzekļu apkaršanā.

2.2.1. att. *Finanšu izlūkošanas dienesta Saņemtie ziņojumi par aizdomīgajiem darījumiem no 2016-2020. gadā.*

Avots: *Autores veidots, balstoties uz FID oficiāliem statistiskiem datiem.*⁵²

Augstākminētajā attēlā ir atspoguļota FID saņemto ziņojumu par aizdomīgajiem darījumiem dinamika. Ir redzams, ka visvairāk tie ir bijuši 2017. gadā, līdz ar ko tika grozīti MK noteikumi par ziņošanu, kas palīdzēja konkretizēt gadījumus, kas ir jāsniedz informācija FID.

⁵¹ <http://www.fatf-gafi.org/publications/high-risk-and-other-monitored-jurisdictions/documents/call-for-action-february-2020.html>

⁵² Finanšu izlūkošanas dienesta oficiālās statistikas Nr. 11.9. statistiskie dati, pieejams: <https://fid.gov.lv/lv/parskats/gada-parskati/oficialas-statistikas-programmas>

2.2.2. att. Ar Finanšu izlūkošanas dienesta rīkojumiem iesaldēto finanšu līdzekļu summas EUR

Avots: Autores veidots, balstoties uz FID oficiāliem statistiskiem datiem⁵³.

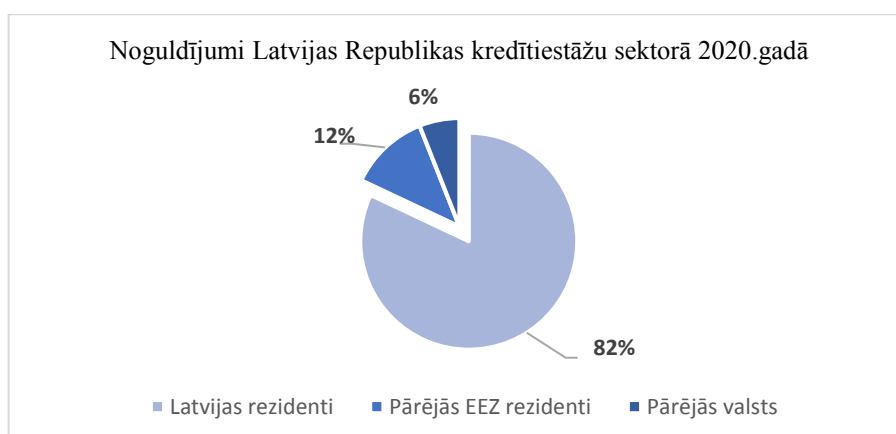
Augstākminētajā attēlā ir redzama ar FID rīkojumu iesaldēto līdzekļu summas. Kopš 2017. gada ir novērojams krietns iesaldēto līdzekļu apjoma kāpums, kas ir attiecināms uz FID aktīvu darbību nelegāli iegūto līdzekļu apkarošanu.

2.2.3. att. Ar Latvijas Finanšu izlūkošanas dienesta izdoto rīkojumu naudas līdzekļu iesaldēšanai skaits, laika periodā no 2016.-2020. gadam

Avots: Autores veidots, balstoties uz FID oficiālās statistiskiem datiem⁵⁴.

Minētajā attēlā ir atspoguļoti FID izdotie rīkojumi par līdzekļu iesaldēšanu, kas ir līdzīgs attēlam 2.2.2, jo naudas līdzekļi vai cita veida manta, tiek iesaldēta vai konfiscēta tikai un vienīgi pamatojoties uz atbilstošas instances izdotā rīkojuma. Ir jāatzīmē, ka rīkojumu skaita palielinājums, ir saistīts ar to, ka FID ir krietni palielinājies aktuālo izmeklēšanas procesu skaits, kas ir vērtējams pozitīvi, jo veiktās likumdošanas izmaiņas rāda savu darbību praksē.

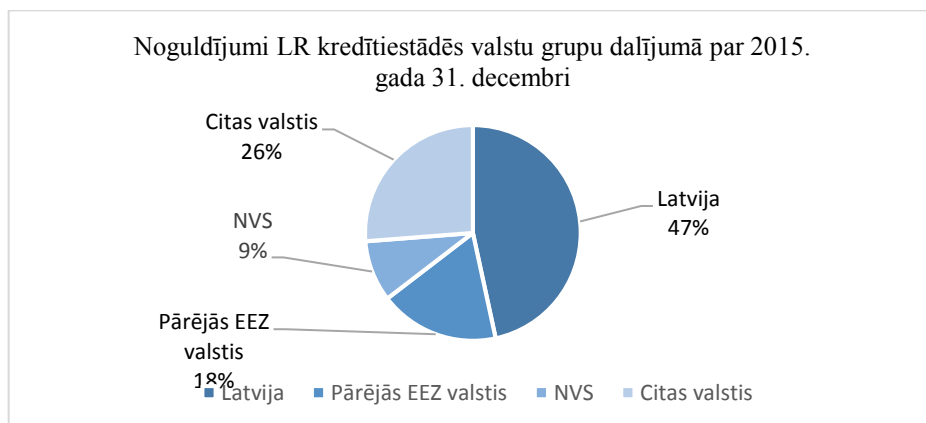
⁵³ Finanšu izlūkošanas dienesta oficiālās statistikas Nr. 11.9. statistiskie dati, pieejams: <https://fid.gov.lv/lv/parskats/gada-parskati/oficialas-statistikas-programmas>

⁵⁴ Finanšu izlūkošanas dienesta oficiālās statistikas Nr. 11.9. statistiskie dati, pieejams: <https://fid.gov.lv/lv/parskats/gada-parskati/oficialas-statistikas-programmas>

2.2.4. att. Noguldījumu iedalījums pēc noguldītāju rezidences Latvijas Republikas kredītiestāžu sektorā 2020.gadā

Avots: FKTK 2020. gada pārskats⁵⁵

Augstākminētajā attēla ir atspoguļots LR kredītiestādēs noguldījumu sadalījums pēc noguldītāju valstspiederības (LR rezidenti, EEZ rezidenti un pārējo valsts rezidenti), kā rezultātā ir redzams, ka 2020. gadā vislielāko noguldījumu daļu veido LR rezidenti – 82%, savukārt EEZ rezidenti veido 12%, pārējo valstu rezidenti aizņem vismazāko daļu – 6%.

2.2.5. att. Noguldījumu iedalījums pēc noguldītāju rezidences Latvijas Republikas kredītiestāžu sektorā 2015.gadā 31. decembrī

avots: FKTK 2015. gada un darba pārskats⁵⁶

Attēlā ir atspoguļoti 2015. gada LR kredītiestādēs noguldījumu sadalījums pēc noguldītāju valstspiederības, kā rezultātā ir konstatēts, ka 2015. gadā LR rezidentu noguldījumu īpatsvars sastādīja 47 %, kas ir gandrīz divreiz mazāk nekā 2020. gadā, EEZ rezidentu noguldījumu īpatsvars sastāda 18%, savukārt 2020. gadā 12%, NVS valstu un citas valstis noguldītāju īpatsvars sastāda kopā 35%, savukārt 2020. gadā tikai 6%.

2020. gada un 2015. gada LR kredītiestāžu noguldītāju sadalījums, atspoguļo LR panākumus FATF rekomendāciju izpildē.

2.3.FKTK rīkotās pārbaudes, piemērotie sodi un iespējamie draudi finanšu iestādēm par LR likumdošanas neievērošanu

Finanšu un kapitāla tirgus komisija ir autonoma valsts iestāde, kas regulē un pārrauga Latvijas bankas, krājaizdevu sabiedrības, apdrošināšanas sabiedrības un apdrošināšanas starpniekus, finanšu instrumentu tirgus dalībniekus, privāto pensiju fondus, maksājumu iestāžu

⁵⁵ FKTK 2020. gada pārskats, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2021/08/FKTK-GP-2020_-_05072021.pdf

⁵⁶ FKTK 2015. gada un darba pārskats, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2019/05/FKTK_GP_2015_lv.pdf

un elektroniskās naudas iestāžu darbību. Kopumā Finanšu un kapitāla tirgus komisija uzrauga aptuveni 300 finanšu sektora dalībniekus. Komisijas pārraudzībā esošo tirgus dalībnieku aktīvu apjoms ir vairāk nekā 30 miljardi eiro⁵⁷.

FKTK pārraudzība atrodas:

- 13 Latvijā licencētas komercbankas,
- 3 ES dalībvalstu banku filiāles;
- 6 apdrošināšanas sabiedrības,
- 11 apdrošināšanas sabiedrību filiāles,
- 5 apdrošināšanas brokeri,
- 6 privātie pensiju fondi (5 atklātie un 1 slēgtais);
- 7 valsts fondētu pensiju shēmas pārvaldītāji;
- 11 ieguldījumu pārvaldes sabiedrības;
- 23 ieguldījumu fondi;
- 23 alternatīvo ieguldījumu fondu pārvaldnieki;
- 26 alternatīvo ieguldījumu fondi
- Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestādes;

2020. gadā FKTK veica 13 pārbaudes NILLTPFN jomā, kā rezultātā 3 bankām tika piemērots sods 1.7 milj. EUR apmērā par konstatētiem pārkāpumiem minētajā jomā, kā arī uzlikts pienākums novērt trūkumus un pilnveidot iekšējās kontroles sistēmā⁵⁸.

Analizējot FKTK mājaslapā izvietoto informāciju par iepriekš veiktajām pārbaudēm un apkopojot datus, tika secināts, ka par trūkumiem un pārkāpumiem NILLTPFN likuma ievērošanā soda sankcijas tika piemērotas sekojošām LR kredītiestādēm (komercbankām):

- 15.06.2021 AS Rietumu Bankai tika piemērots vislielākais sods Latvijas vēsturē par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas normatīvo aktu prasību pārkāpumiem 5.85 milj. EUR apmērā;
- 17.07.2017 AS Rietumu Bankai tika piemērots sods 1 566 604 EUR apmērā par NILLTFN likuma un FKTK noteikumu prasību pārkāpumi: trūkumi klientu izpētē un darījumu uzraudzībā, kā dēļ banka tikusi izmantota starptautisko sankciju pret Ziemeļkoreju apiešanā;
- 20.12.2019 AS SEB Bankai tika piemērota soda nauda bankai EUR 672 684 par pārkāpumiem NILLTPFN jomā un EUR 1 121 140 par pārkāpumiem sankciju jomā;

⁵⁷ <https://www.fktk.lv/par-mums/>

⁵⁸ FKTK 2020. gada darba un gada pārskats, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2021/07/infografika_Gada-Parskats-2020.pdf

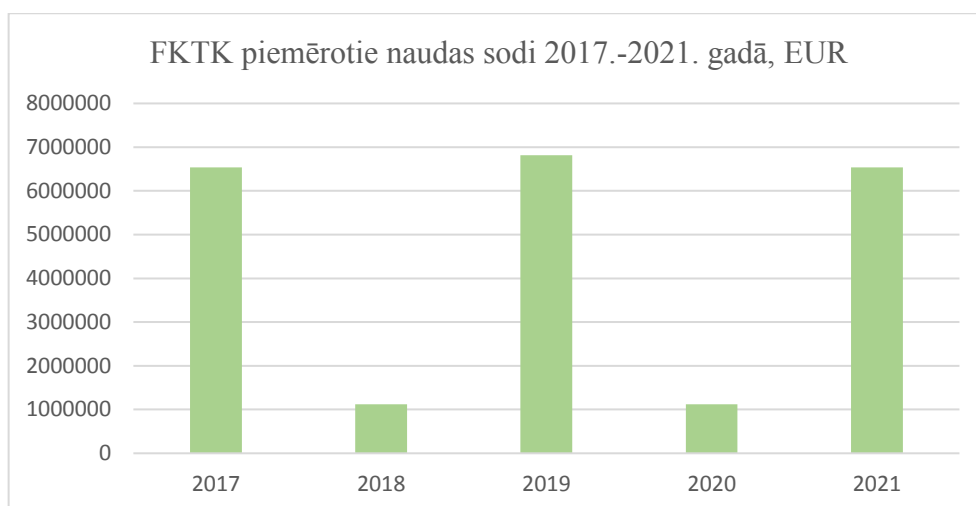
- 30.04.2019 AS BlueOrange Bank tika piemērots naudas sods 1 246 798 EUR apmērā par konstatētiem trūkumiem iekšējās kontroles sistēmas darbībā un līdz ar to Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas (NILLTFN) likuma un tam pakārtoto normatīvo aktu pārkāpumiem;
- 26.06.2017 AS BlueOrange Bank tika piemērots naudas sods 35 575 EUR apmērā par NILLTFN likuma un FKTK noteikumu prasību pārkāpumi: trūkumi klientu izpētē un darījumu uzraudzībā, kā dēļ banka tikusi izmantota starptautisko sankciju pret Ziemeļkoreju apiešanā;
- 13.09.2019 AS PrivatBank tika piemērots naudas sods 1 019 319 EUR par konstatētiem trūkumiem iekšējās kontroles sistēmas darbībā un līdz ar to Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma un tam pakārtoto normatīvo aktu pārkāpumiem;
- 26.06.2017 AS PrivatBank tika piemērots naudas sods 35 575 EUR apmērā par NILLTFN likuma un FKTK noteikumu prasību pārkāpumi: trūkumi klientu izpētē un darījumu uzraudzībā, kā dēļ banka tikusi izmantota starptautisko sankciju pret Ziemeļkoreju apiešanā;
- 06.11.2020 AS Reģionālai investīciju bankai tika piemērots naudas sods 473 076 EUR par to, ka banka atsevišķos gadījumos nav izpildījusi normatīvajos aktos noteikto pienākumu pārlicināties par klientu finanšu līdzekļu izcelsmi;
- 26.06.2017 AS Reģionālai investīciju bankai piemērots sods 570 364 EUR apmērā par 1) NILLTFN likuma un FKTK noteikumu prasību pārkāpumi: trūkumi klientu izpētē un darījumu uzraudzībā, kā dēļ banka tikusi izmantota starptautisko sankciju pret Ziemeļkoreju apiešanā; 2) Nav nodrošināta efektīva iekšējās kontroles sistēmas darbība saskaņā ar plānotās klātienē pārbaudes rezultātiem;
- 25.05.2018 AS Industra Banka (AS Meridian Trade Bank) tika piemērots naudas sods 455 822 EUR apmērā par konstatētiem trūkumiem iekšējās kontroles sistēmas darbībā un līdz ar to Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas (NILLTFN) likuma un tam pakārtoto normatīvo aktu pārkāpumiem;
- 10.09.2019 AS PNB Bankai tika izteikts publisks paziņojums, norādot pārkāpuma būtību, kas ir saistīts ar starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma un FKTK noteikumu prasību pārkāpumiem;
- 15.08.2019 AS PNB Bankas darbība tika apturēta saskaņā ar to, ka Eiropas Centrālā banka ar savu 15.08.2019. lēmumu ir atzinusi banku par tādu, kas ir nonākusi vai nonāks finansiālās grūtībās (failing or likely to fail), Eiropas Vienotā Noregulējuma valde lēmusi nepiemērot noregulējuma pasākumus un Bankai ir apturēta finanšu pakalpojumu

sniegšana. FKTK ieskatā šajos apstākļos ir samērīgi, piemēroti un lietderīgi konstatēt pārkāpuma faktu, nepiemērojot Bankai soda naudu un nenosakot korektīvos pasākumus, ņemot vērā tās finansiālo stāvokli un paredzamo darbības izbeigšanu;

- 19.07.2019 AS PNB Bankai tika piemērots naudas sods 1 324 667 EUR apmērā par 1) NILLTFN likuma un FKTK noteikumu prasību pārkāpumi: trūkumi klientu izpētē un darījumu uzraudzībā, kā dēļ banka tikusi izmantota starptautisko sankciju pret Ziemeļkoreju apiešanā; 2) Nav nodrošināta efektīva iekšējās kontroles sistēmas darbība saskaņā ar plānotās klātienas pārbaudes rezultātiem;
- 16.10.2018 AS LPB Bankai tika piemērots naudas sods 2 205 282 EUR apmērā un izteikts brīdinājums valdes loceklim Arnim Kalveršam (tika atsaukts no NILLTFN atbildības jomas valdē), pārkāpumi tika konstatēti NILLTPFN likuma un FKTK noteikumu prasību – nepilnības iekšējās kontroles sistēmas darbībā – nepietiekama klientu izpēte un darījumu uzraudzība;
- 23.03.2021 AS Signet Bank tika piemērots naudas sods 683 963 EUR apmērā par NILLTPFN normatīvo aktu prasību pārkāpumiem;
- 29.11.2019 Baltic International Bank SE tika piemērots naudas sods 1 556 046 EUR apmērā par NILLTPFN normatīvo aktu prasību pārkāpumiem kas saistīti ar iekšējās kontroles sistēmu, klientu bāzes riskiem un to pārvaldību;
- 10.07.2019 AS Rigensis Bank tika piemērots naudas sods 1 028 850 EUR ampēra par NILLTPFN normatīvo aktu prasību pārkāpumiem, kas saistīti ar iekšējās kontroles sistēmu, klientu bāzes riskiem un to pārvaldību;
- 30.04.2020 AS Citadele Bankai tika piemērots naudas sods 647 070 EUR apmērā par NILLTPFN likuma prasību neievērošanu;
- 24.08.2021 Luminor Bank AS Latvijas filiālei tika piemērots brīdinājums par NILLTPFN likuma pārkāpumiem⁵⁹.

Autore Apkopojot augstākminēto informāciju, tika sagrupēti sodu apmēri pa gadiem, lai izcelt gadus, kuros komercbankām tika piemērots visvairāk sodu naudas izteiksmē par NILLTFPN likuma prasību neievērošanu.

⁵⁹ <https://www.fktk.lv/tirgus-dalibnieki/sankcijas/?l=1&sid=41>

2.3.1.att. FKTK piemērotie naudas sodi 2017.-2021. gadā, EUR

Avots: Autores veidots, balstoties uz informāciju FKTK mājaslapā par piemērotiem sodiem⁶⁰.

Autore apkopojā augstākminēto informāciju par FKTK piemērotiem naudas sodiem kredītiestādēm, tika secināts, ka vislielākie sodi tika piemēroti 2021. gadā un 2019. gadā. Savukārt 2021. gadā kopā 6 533 963 EUR apmērā no kura lielāka daļa tika piemērota AS Rietumu Bankai, 2019. gadā tika piemēroti sodi naudas izteiksmē uz kopējo summu 6 813 706 EUR, savukārt 2020. gadā tika piemērots vismazāk sodu naudas izteiksmē 1 120 146 EUR apmērā, kas ir saistīts ar COVID-19 pandēmiju.

FKTK 2021. gadā 9.jūnijā, savā mājaslapā ir publicējusi rakstu, ka tiek ieviesta jauna kārtība, kā tiek īstenotas iekšējās kontroles sistēmas pārbaudes komercbankās. Atšķirībā no iepriekš bijušās pārbaudes sistēmas, tiks veikta pārbaude, balstoties tieši uz 10 iekšējās kontroles elementiem:

- komercbankas NILLTPF riska novērtējuma atbilstība tās darbībai, klientu riskam un riska novērtējuma mitoloģijas;
- NILLTPF riska pārvaldīšanas stratēģija, tās rādītāji un to vadības kultūra;
- darbinieku pienākumi, atbilstība, kvalifikācija, atbildība, kā arī iekšējo un ārējo apmācību pietiekamība;
- veiktās klientu izpētes un darījumu uzraudzības procesi;
- IT sistēmas NILLTPF riska pārvaldībai atbilstība;
- ziņojumu sniegšanas par aizdomīgajiem darījumiem FID process;
- aģentu un ārpalpojumu saņemtie pakalpojumi;
- anonīmās ziņošanas kārtība;
- iekšējo normatīvo aktu atbilstība;

⁶⁰ <https://www.fktk.lv/tirgus-dalibnieki/sankcijas/>

- iekšējais audits NILLTPFN jomā⁶¹.

FKTK veic pārbaudes NILLTPFN jomā kredītiestādēs, balstoties uz to noteiktā riska līmeņa, atbilstoši uz risku balstītai pieejai. Piemēram, ja kredītiestāde ir augsta riska, tai tiek piemērots pārbaudes katru gadu, savukārt vidēja riska bankai FKTK piemēros pārbaudes reizi trijos gados, savukārt, zema riska bankām reizi četros gados. Atjaunojot kārtību, kādā tiks īstenots NILLTPF jomas pārbaudes iestādēm, FKTK arī kopš 2021. gada sāka publicēt savā mājaslapā informāciju par pārbaudžu plānu uz gadu, tajā tiek iekļautas pārbaudes ne tikai kredītiestādēm, bet arī citām FKTK uzraugamajām iestādēm, kā arī informācija tiek publicēta ne tikai par NILLTPF pārbaudēm, bet arī par kredītriska pārbaudēm, IT pārbaudēm, tirgus dalībnieka atbilstības pārbaudēm, ieguldījumu jomas pārbaudēm utt. 2021. gadā FKTK ir publicējusi savā mājaslapā sarakstu ar plānotajām pārbaudēm, kur tika iekļautas 38 dažādas pārbaudes⁶².

2.4. Visbiežāk sastopamas LR un ES noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas veidi un aizdomīgie darījumi

2021. gada 5. novembrī FID ir publicējis savā mājaslapā (<https://www.fid.gov.lv/lv/aktualitates/aktualakie-krapsanu-veidi>) rakstu par aktuālākiem krāpšanu veidiem Latvijā. Rakstā minētie krāpšanas gadījumi tika izraisīti daļēji ar Covid-19 pandēmiju, kuras rezultātā iedzīvotāji tika spiesti vairāk izmantot attālinātos pakalpojumus, izmantojot internetbanku savai identifikācijai, kā arī elektronisko parakstu dokumentu parakstīšanai (piemēram līgumus), kā arī šī opcija arī tiek piedāvāta personas identifikācijai. Bankas savā praksē pastiprināti mazināja pakalpojumu klāstu, kuriem ir nepieciešama klienta klātbūtne filiālē. Kā piemērs, uzsākoties Covid-19 pandēmijai atvērt kontu bankā ir iespējams bez klienta klātbūtnes, kredītu un depozītu noformēšana komercbankās prioritātē tiek nodrošināti attālināti. Augstākminēto apstākļu ietvaros, tika novērots no FID puses, ka noziedznieki pastiprināti izmanto attālinātās piekļuves internetbankai, un attālinātās identifikācijas līdzekļus, kā arī pielāgojot šiem apstākļiem savas turpmākas shēmas noziedzīgi iegūto līdzekļu turpmākai legalizācijai.

Pēc FID publikācijas tika izcelti sekojošie krāpšanās shēmu veidi:

1. *Telefonkrāpšana* – noziedznieki, sazinās telefoniski, izliekoties par bankas vai drošības iestādes pārstāvjiem, un dažādākos veidos mēģina iegūt piekļuvi internetbankas pieejām, argumentējot nepieciešamo ar piemēram atcelt kādu no neeksistējošiem

⁶¹ <https://www.fktk.lv/jaunumi/svariigi/fktk-ievies-jaunu-pieejju-ieksejas-kontroles-sistemas-parbaudem-bankas/>

⁶² <https://www.fktk.lv/par-mums/strategiskie-virzieni/parbauzu-plans/>

- maksājumiem. Tādā veidā saņemot piekļuvi upura internetbankai, esošie naudas līdzekļi kontā tiek pārvesti, izmantojot visdažādākās metodes (piemēram elektroniskās naudas iestādes, licencētas ofšoros);
2. *Investīciju krāpšana/ viltus brokeri* – noziedznieki, sazinot telefoniski upuru piedāvā saņemt kolosālo peļņu no ieguldījumiem, viltus vai apšaubāmās mājaslapas platformās, viens no veidiem ir ieguldījumi kriptovalūtas. Kad persona piekrīt veikt ieguldījumus, pēc noziedznieku solījumiem saņemt peļņu līdz pat 50% no veiktā ieguldījuma, tālāk pieprasa lejupielādēt attālinātas pieejas programmatūru (piemēra Teamviewer), iegūstot piekļuvi upura datoram, tiek zagta visa personiskā informācija, vai tiek izmantots vēl viens veids naudas līdzekļu izkrāpšanai – persona pārskaita naudas līdzekļus ieguldījumam neesošajā platformā uz kontu jeb karti ofšorā atvērtajā maksājumu iestādē jeb bankā;
 3. *Krāpšana, izmantojot kurjera pakalpojumus* – noziedznieki, izliekas par kādas preces pircējiem, atrodot mājaslapā kādu no sludinājumu, tiek veikta saziņa ar pārdevēju. Noziedznieku turpmākā darbība ir pierunāt pārdevēju pārdot preci attālināti, izmantojot viltus kurjera pakalpojumus (tiek kopētas DPD, Omniva jeb citu kurjeru mājaslapas), lai pārskaitītu naudas līdzekļus par preci, pēc kā pārdevējam ir jāievada kurjeru mājaslapā savas maksājumu kartes dati. Pēc tam kad maksājumu kartes dati tiek ievadīti, noziedznieki pārskaita visus kontā esošus naudas līdzekļus;
 4. *Tirdzniecības krāpšana* – noziedznieki izliek mājaslapās sludinājumus (piemēram Facebook marketplace, jeb www.ss.com) un kad tiek saņemti naudas līdzekļi no pircēja kontā, prece netiek izsūtīta jeb piegādā neatbilstošu aprakstam preci, atgriešanu kurai veikt nav jau iespējams. Atšķirība no visiem pārējiem krāpšanas veidiem, šajā gadījumā izkrāptie naudas līdzekļi var tikt saņemti Latvijas komercbankās un tikt turpmāk izmantoti jeb legalizēti, bet ņemot vērā, ka darījumu summas mēdz būt nelielas, tām var tikt nepievērsta uzmanība no kredītiestādes kā NILLTPFN subjekta puses;
 5. *E-pastu jeb īsziņu krāpšana* – noziedznieki parasti nosuta īsziņas jeb e-pastus, no kāda labi pazīstama uzņēmuma Latvijā (piemēram Latvijas Pasts, AirBaltic utt.), parasti šajos ziņojumos tiek publicēts, ka persona ir laimējusi konkursos, tika saņemts sūtījums, vai arī citā veidā, tālāk, lai saņemt balvu jeb sūtījumu ir neieciešams ievadīt savu personisko informāciju jeb maksājumu kartes dati (parasti tiek pievienota klāt tiešsaiste, kur minētā informācija ir jāpievieno). Pēc personas datu jeb maksājumu kartes informācijas ievades, tiek izkrāpti naudas līdzekļi;
 6. *Naudas mūļi* – tās ir personas, kas nezināšanas vai savas labticības dēļ piekrīt sniegt skaidras naudas vai bezskaidras naudas starpnieka pakalpojumus, izmantojot savu

bankas kontu un personas datu, tādējādi slēpjot noziedznieka identitāti un nodrošinot nelegāli iegūto līdzekļu legalizāciju. Viens no visbiežāk izmantotajiem veidiem ir uzrunāt potenciālo naudas mūli ar viltus darba piedāvājumu, kur sola viegli nopelnīt naudu. Tālāk darba attiecību nodrošināšanai jeb to gaitā, upuri lūdz pārvest skaidro naudu jeb, izmantojot bezskaidro naudu caur personas bankas kontu;

7. *“Lupatu lelle”* – persona, parasti uzņēmuma īpašnieks, proti fiktīva, aiz kuras tiek slēpti patiesie labuma guvēji un to uzņēmējdarbības mahinācijas. Iemesli, kādēļ lupatu lelles piekrīt pildīt savus pienākumus un kļūt par fiktīva var būt dažādi, piemēram radniecība, šantāža, parādi, jeb noziedznieku solījums saņemt par paveikto darbu vieglu naudu.
8. *“Rietumu aģents”* – par rietumu aģentu var kļūt jebkurš uzņēmējdarbības veicējs, kurš aiz nezināšanas jeb vēlmes gūt vieglu un ātru peļņu, iekuļas noziedznieku izliktās lamatās. Rezultātā *“rietumu aģents”* - viens no noziedznieku izstrādātās ķēdes posmiem - veicina noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un/vai masu iznīcināšanas ieroču finansēšanu⁶³.

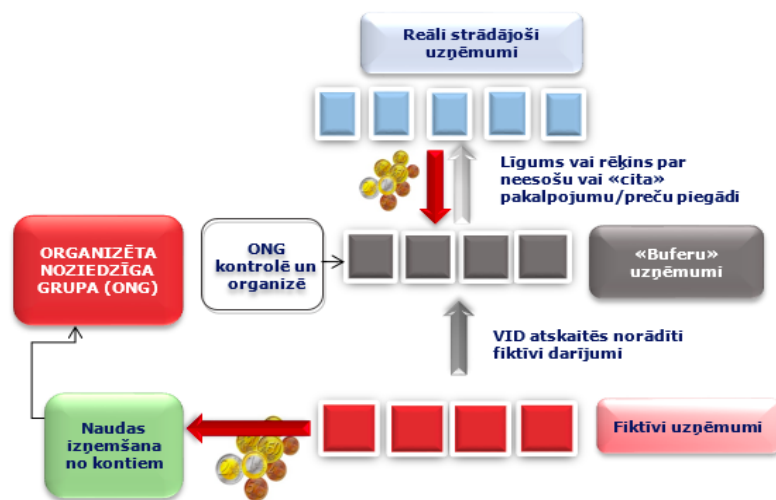
Šiem krāpšanās veidiem var tikt pakļauts jebkurš Latvijas iedzīvotājs, līdz ar ko, vienmēr ir jāatceras, ka nedrīkst izpaust neapdomāti savus personas datus.

Proti, šie nav vienīgi krāpšanas veidi Latvijā, vēl joprojām ir aktuālā Latvijā izvairīšanās no nodokļu nomaksas un dažādas PVN izkrāpšanas shēmas. Proti, ieviešot apgriezto PVN nodokļa nomaksas kārtību (jeb reverso) atsevišķām preču kategorijām, samazināja krāpšanas iespējas, bet tomēr tas pilnība nepazuda.

Viena no PVN izkrāpšanas shēmām tika publicēta VID mājaslapā (<https://www.vid.gov.lv/lv/apturets-pvn-izkrāpeju-un-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizetaju-grupejums-5>) 2019. gada 28. jūnijā. Minētajā gadījumā noziedzīgais grupējums veica PVN izkrāpšanu laika posmā no 2017. gada līdz 2019. gadam, kopējais valsts budžeta zaudējums no PVN izkrāpšanas tika atzīts vismaz 480 000 EUR. Kopumā šajā PVN izkrāpšanas shēmā tika iesaistīti 25 dalībnieki – ar kartona ražošanu saistītas juridiskās personas. Lai samazinātu PVN apmēru un legalizētu noziedzīgi iegūtos līdzekļus, shēmas dalībnieki savās PVN deklarācijās norādīja faktiski nenotikušus darījumus ar fiktīviem uzņēmumiem⁶⁴.

⁶³ <https://www.fid.gov.lv/lv/naudas-li-i-kumi>

⁶⁴ <https://www.vid.gov.lv/lv/apturets-pvn-izkrāpeju-un-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizetaju-grupejums-5>

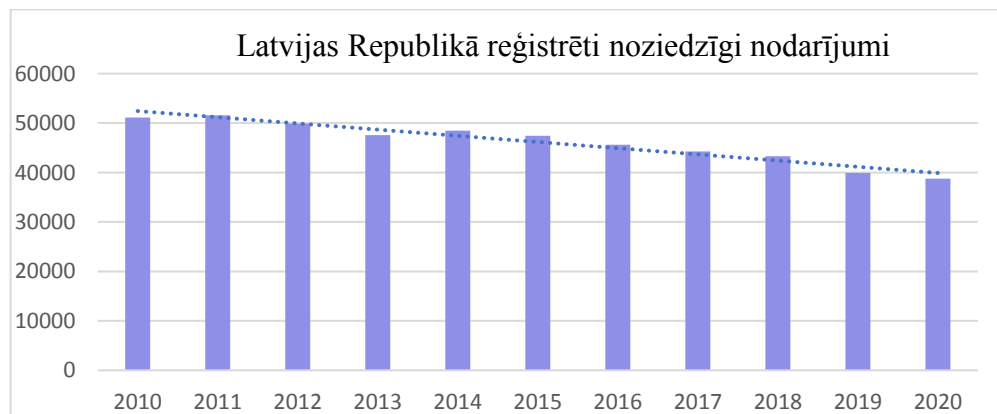

Attēls 1.3.1. PVN izkrāpšanas shēma

Avots: VID mājaslapa 2019. gada 28. jūnija publikācija⁶⁵

Augstākminētajā PVN izkrāpšanas gadījumā tika izmantota shēma ar bufera uzņēmumiem, kā arī kurā tika iesaistīti vairāki dalībnieki (organizēta noziegumu grupa – ONG). Tas nav vienīgas PVN izkrāpšanas gadījums, pēc VID pieredzes tie ir vairāki, līdz ar ko viens no VID darbības fokusi ir arī kontrolēt un izmeklēt nodokļu nomaksas kārtību, jo tas gala rezultāta nes lielu zaudējamu valsts budžetam.

Aizdomīgs darījums — darījums vai darbība, kas rada aizdomas, ka tajā iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti noziedzīga nodarījuma rezultātā vai saistīti ar terorisma un proliferācijas finansēšanu vai šādu darbību mēģinājumu.⁶⁶

Attēls 3.2.1. Latvijas Republikā reģistrēti noziedzīgi darījumi, 2010. – 2020. gadam

Avots: CSP statistiskie dati⁶⁷

⁶⁵ <https://www.vid.gov.lv/lv/apturets-pvn-izkrāpeju-un-noziedzīgi-iegutu-līdzekļu-legalizētāju-grupejums-5>

⁶⁶ Latvijas Republikas Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums, pieņemts 17.07.2008. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-līdzekļu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansēšanas-novēršanas-likums>;

⁶⁷ Centrālās statistikas pārvaldes datubāze, pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__NO__NOR/NOR010/table/tableViewLayout1/

Augstākminētajā attēlā tika analizēta un apkopota Latvijas Republikā reģistrēto noziedzīgu nodarījumu skaits pa gadiem. Var secināt, ka noziedzīgo nodarījumu skaits Latvijā samazinās, piemēram, 2020. gadā tika reģistrēti 38 767 nodarījumi, savukārt 2010. gadā skaits bija krietni lielāks 51 108 nodarījumi, vislielākais noziedzīgo nodarījumu skaits tika konstatēts 2011. gadā, kad nodarījumu skaits sastādīja 51 582. Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaita samazināšanas tendence ir attiecināma uz NILLTPFN sistēmas stiprināšanu Latvijā un būtiskām likumdošanas izmaiņām, kas apgrūtina legalizēt līdzekļus, kuri tika iegūti no predikatīva nozieguma.

Savukārt, samazinoties Latvijā reģistrēto noziegumu skaitam, tas neatceļ faktu, ka noziedzīgie nodarījumi vēl joprojām pastāv, kas nozīme, ka ir jāizprot aizdomīgo darījumu pazīmes NILLTPFN likuma subjektiem, lai spētu tos identificēt un operatīvi darboties, atbilstoši likumam.

FID ir izstrādājis 2021. gadā Nelegāli iegūto līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes, kas būtiski atvieglo NILLTPFN subjektiem to izprašanu. No FID materiāliem tika izcelti visbiežāk sastopamās tipoloģijas, kuras tiek pielietotas, izmantojot Latvijas finanšu sistēmu (piemēram caur komercbankām):

- Naudas līdzekļi tiek pārvietoti caur dažādiem finanšu iestāžu kontiem dažādās jurisdikcijās, kas atvērti sarežģītā shēmā iesaistītiem čaulas veidojumiem. Šo shēmu īstenošanā tiek iesaistītas (tās organizē) profesionāli šī pakalpojuma sniedzēji, piemēram, personas ar padziļinātām zināšanām grāmatvedībā, jurisprudencē, finansēs vai finanšu pakalpojumu jomā, īstenojot profesionālu noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju;
- Naudas līdzekļi tiek pārvietoti caur dažādiem finanšu iestāžu kontiem dažādās jurisdikcijās, kas atvērti sarežģītā shēmā iesaistītiem čaulas veidojumiem. Profesionāla noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas pakalpojuma (jeb laundromāta) ietvaros finanšu pakalpojuma sniedzēja darbinieki nodrošina kontu atvēršanu finanšu iestādēs;
- Reālu uzņēmējdarbību veicoši uzņēmumi ar Latvijā reģistrētu "bufera uzņēmumu", t.sk. jaundibinātu, starpniecību pārskaita finanšu līdzekļus gan ārvalstīs, gan Latvijā reģistrētiem juridiskiem veidojumiem, kas arī pilda starpnieka funkciju (un ir fiktīvi izveidoti). Maksājumi tiek pamatoti ar samaksu par precī vai pakalpojumu. Pēc virknes fiktīvu darījumu no maksājumu ķēdē pēdējā juridiska veidojama konta naudas līdzekļi tiek izņemti skaidrā naudā. Skaidras naudas izņemšana no konta notiek ārvalstīs;
- Juridisku personu (piemēram, interneta veikalu) konti tiek izmantoti, lai fiktīvu preču pirkšanas/pārdošanas darījumu aizsegā saņemtu noziedzīgi iegūtus līdzekļus;

- Veicot tirdzniecības darījumus, noziedzīgi iegūti līdzekļi tiek maskēti un sapludināti ar legāliem līdzekļiem;
- Čaulas veidojumu konti tiek izmantoti, lai fiktīvu darījumu aizsegā pārvietotu līdzekļus no sākotnējās izcelsmes vietas ar mērķi tos attālināt no līdzekļu ieguves avota;
- Vietējo un ārvalstu juridisku personu, kas formāli neatbilst čaulas veidojuma pazīmēm, konti tiek izmantoti, lai fiktīvu darījumu aizsegā pārvietotu līdzekļus no sākotnējās izcelsmes vietas ar mērķi tos attālināt no līdzekļu ieguves avota;

Finanšu līdzekļi no sākotnējās izcelsmes vietas tiek pārvietoti ar nevalstisko organizāciju (biedrību, nodibinājumu), turpmāk – NVO, starpniecību, simulējot šķietami legālus darījumus. Šāda veida tipoloģija visbiežāk saistīta ar korupciju⁶⁸.

⁶⁸ Finanšu izlūkošanas dienesta “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes” metodoloģiskais materiāls, 2020. gads, pieejams: https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadlinijas%2C%20rekomendācijas/FID_Tipologiju_materials_2020.pdf

3. NOZIEDZĪGI IEGUTO LĪDZEKĻU LEGALIZĀCIJAS UN TERORISMA UN PROLIFERĀCIJAS NOVĒRŠANAS PRASĪBU IZPILDES PASĀKUMI

3.1. Iekšējās kontroles būtība un elementi

Naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēma ir nozīmīgs finanšu institūciju normatīvi tiesiskās atbilstības režīma komponents. IKS galvenais mērķis ir aizsargāt organizāciju no naudas atmazgāšanas, terorisma finansēšanas un citiem finanšu noziegumiem, kā arī nodrošināt attiecīgo likumu un noteikumu ievērošanu. Šo programmu izstrādei, strukturēšanai un realizācijai jābūt jebkuras finanšu iestādes galvenajām prioritātēm.

IKS nosaka minimālos standartus, kas ļauj iestādei ievērot visus piemērojamus likumus un noteikumus. To var papildināt ar dažādu biznesa virzienu vai juridisko personu politiku un procedūrām, kuras aptver konkrētas jomas, piemēram, parasto un privāto banku apkalpošanu, tirdzniecības finansēšanu, skaidras naudas pārvaldīšanu, kapitāla pārvaldīšanu vai izmeklēšanu. Normatīvi tiesiskā līdzfinansējuma programmas ietver arī korporatīvās pārvaldības līdzekļus un kopējo naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas risku vadību.

Uz riska balstīta pieeja pieprasa no finanšu iestādēm sistēmu un kontroles līdzekļus, kas atbilst konkrētiem naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas riskiem, ar kuriem viņi saskaras. Tāpēc šo risku novērtējums ir viens no svarīgākajiem soļiem, izstrādājot efektīvu normatīvi tiesisku atbilstības programmu NILLTPFN jomā. Lai mazinātu naudas atmazgāšanas risku, nepieciešami stingrāki kontroles pasākumi. Tomēr visas riska kategorijas, ja tās ir zemas, vidējas vai augstas, jābūt identificētām un samazinātām, izmantojot attiecīgos instrumentus - klienta personības pārbaudi, komplekso padziļināto klienta izpēti, aizdomīgas aktivitātes monitoringu un ekonomisko sankciju izsekošanu.

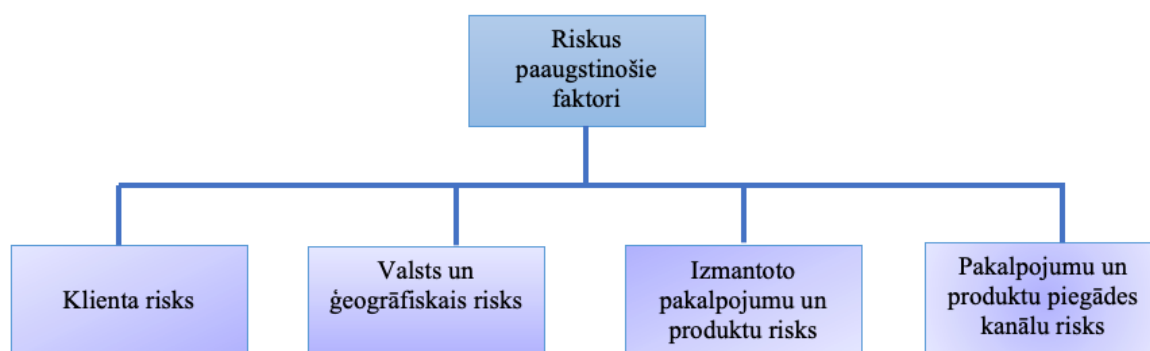
Uz riska balstītas pieejas raksturīgie elementi:

- elastīgums, kas ir īpaši svarīgs tāpēc, ka naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas risks atšķiras atkarībā no jurisdikcijas, pasūtītāja, produkta un piegādes kanāla, kā arī laika;
- efektivitāte – salīdzinājumā ar likumdevējiem, uzņēmumiem ir vairāk resursu, lai precīzi novērtētu un samazinātu naudas atmazgāšanas un terorisma finansēšanas riskus, ar kuriem viņi saskaras;
- proporcionalitāte – uz riska balstītas pieejas NILLTPFN jomā ir loģiskāka nekā pieeja, kas paredz secīgu rādītāju pārbaudi. Uz riska balstīta pieeja palīdz arī minimizēt IKS procedūru negatīvo ietekmi uz klientiem ar zemu riska līmeni.

Riskus, ar kuriem saskaras finanšu iestāde, ir atkarīgi no daudziem faktoriem, tostarp ģeogrāfiskais reģions, klientu tipi un piedāvātie produkti un pakalpojumi.(+SSILKI)

Izvērtējot FATF risku, iesaka ņemt vērā šādus faktoros:

- riski, kas saistīti ar klientu (nerezidentu klienti, uzņēmumi ar intensīvu naudas līdzekļu apriti, sarežģīta uzņēmuma un uzņēmuma īpašuma struktūra ar uzrādītāja akcijām);
- riski, kas saistīti ar valsti vai ģeogrāfisko jomu (valstis, kuras tiek pakļautas sankcijām vai embargo, valstis, kuras piedalās teroristiskās darbības finansēšanā vai atbalstīšanā vai valstī ar nozīmīgu korupcijas līmeni);
- riski, kas saistīti ar produktu, pakalpojumu (privātās bankas, anonīmās transakcijas un maksājumi, kas saņemti no nezināmām trešajām pusēm).
- riski, kas saistīti ar pakalpojuma un/vai preces piegādes kanālu (kā klients saņem un izmanto iestādes pakalpojumu).

3.1.1. att. Riskus paaugstinošo faktoru sadalījums

Avots: Autores veidots, pamatojoties uz FKTK ieteikumiem NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei⁶⁹.

Neskatoties uz to, ka tas ir paredzēts NILLTPFN tiesību aktos visās jurisdikcijās, daudzas organizācijas uzskata par lietderīgu izstrādāt naudas atmazgāšanas riska modeļus/finālu - terorisma sēšanu, lai novērtētu šos riskus uzņēmuma līmenī. Modeļa klienta komponents nodrošina NILLTPFN riska novērtējumu klienta tipa līmenī (fiziska persona, uzņēmums, trusts), kā arī ļauj noteikt pieejamās iespējas katram līmenim (līmenis atbilst NILLTPFN riska novērtējumam visās klienta attiecībās ar organizāciju).

Iekšējās kontroles sistēma ir kopums ar pasākumiem, kuri sevī ietver darbības, saistītās ar likumdošanas ievērošanu NILLTPFN jomā, lai pasargātu likuma subjektu no iesaistīšanas NILLTPF. Balstoties uz LR “Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas novēršanas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma” 7. panta, IKS ir jāietver sekojošie elementi:

⁶⁹ FKTK ieteikumi Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2020/07/02.01.02.01_169_Rokasgramata_30122021.pdf

1. kārtību, kādā tiek novērtēts, dokumentēts un pārskatīts ar klientu, tā rezidences (reģistrācijas) valsti, klienta saimniecisko vai personisko darbību, izmantotajiem pakalpojumiem un produktiem un to piegādes kanāliem, kā arī ar veiktajiem darījumiem saistītais noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risks;
2. kārtību un apjomu, kādā, veicama klienta izpēte;
3. kārtību, kādā, veicama klienta darījumu uzraudzība;
4. aizdomīgu darījumu atklāšanas kārtību un kārtību, kādā likuma subjekts atturas no aizdomīga darījuma veikšanas;
5. kārtību, kādā tiek ziņots FID par aizdomīgiem darījumiem;
6. kārtību, kādā FID iesniedz sliekšņa deklarāciju;
7. kārtību, kādā tiek uzglabāta un iznīcināta klienta izpētes gaitā, kā arī klienta veikto darījumu uzraudzības gaitā iegūtā informācija un dokumenti;
8. darbinieku tiesības, pienākumus un atbildību, kā arī darbinieku profesionālās kvalifikācijas un atbilstības standartus, pildot šā likuma prasības;
9. kārtību, kādā tiek nodrošināta anonīma iekšējā ziņošana par šā likuma prasību pārkāpumiem un šādu ziņojumu izvērtēšana, ja, ņemot vērā likuma subjekta darbinieku skaitu, šāda ziņošana ir iespējama;
10. neatkarīga audita funkciju, lai pārbaudītu iekšējās kontroles sistēmas atbilstību normatīvo aktu prasībām noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā un novērtētu tās darbības efektivitāti, ja tas ir atbilstoši, ņemot vērā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas risku un likuma subjekta saimnieciskās darbības apmēru un būtību. Neatkarīga iekšējā un ārējā audita funkciju paredz kredītiestādes, neatkarīga ārējā audita funkciju — licencētas maksājumu iestādes un licencētas elektroniskās naudas iestādes, bet neatkarīga iekšējā audita funkciju — finanšu iestādes, izņemot gadījumus, kad ir pieņemts uzraudzības un kontroles institūcijas lēmums par iekšējā audita funkcijas nepiemērošanu;
11. politiku un procedūru regulāras darbības pārskatīšanas prasības un kārtību atbilstoši grozījumiem normatīvajos aktos vai likuma subjekta darbības procesos, sniegtajos pakalpojumos, pārvaldības struktūrā, klientu bāzē vai darbības reģionos⁷⁰.

Pastāv 3 aizsardzības līmeņi, uz kuriem ir jābūt balstītiem augstākminētajiem IKS element

⁷⁰ <https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-lidzekļu-legalizācijas-un-terorisma-un-prolifērācijas-finansēšanas-novēršanas-likums>

- iekšējās politikas, procedūru un kontroles pasākumu sistēma (pirmā aizsardzības līnija). Šo līniju parasti nodrošina darbinieki, kas ir saistīti ar pakalpojumu un produktu pārdošanu, kā arī komunikāciju ar klientu;

- atsevišķi piešķirtā normatīvi tiesiskā atbilstības funkcija, nosakot normatīvi tiesiskās atbilstības uzraudzības speciālistu (otrā aizsardzības līnija). Šajā aizsardzības līmenī veido struktūrvienība vai atsevišķi darbinieki, kas uzrauga pirmo aizsardzības līniju un veic NILLTPF riska pārvaldīšanas pasākumus;

- neatkarīga audita funkcija, lai pārbaudītu naudas atmazgāšanas programmas kopējo efektivitāti (trešā aizsardzības līnija). Nepietiek tikai ievadīt NILLTPFN atbilstības programmu. Šīs programmas izpilde ir pastāvīga monitoringa un novērtēšanas priekšmets. Iestādēm regulāri jāpārbauda savu NILLTPFN pasākumu efektivitāti, lai tos uzturētu aktuālā stāvoklī un atklātu jaunus riska faktoros.

Auditam jābūt neatkarīgam (t.i., personas, kas nav saistītas ar personālu, kas atbild par NILLTPFN uzņēmumā). Auditori atskaitās tieši direktoru padomei vai padomes iecelta komitejai, kura sastāv galvenokārt vai pilnībā no ārējiem direktoriem. Darbiniekiem, kuri veic auditu, jābūt pietiekamai kvalifikācijai, lai garantētu saņemto secinājumu un rezultātu uzticamību. Atkarībā no jurisdikcijas neatkarīgs audits var tikt apzīmogots ar citiem terminiem, piemēram, “neatkarīga testēšana” vai “neatkarīga ekspertīze”.

3.1. tabula

Galveno punktu raksturojums politikās, procedūrās un NILLTPFN kontroles pasākumos.

Politikas	<ul style="list-style-type: none"> • Skaidras un vienkāršas augsta līmeņa definīcijas, kas ir vienotas visā organizācijā (tiek uzdotas no augšas). • Apstiprina izpildvadību vai direktoru padomi. • Veic visaugstākā līmeņa ieinteresēto pušu pienākumus visai organizācijai.
Procedūras	<ul style="list-style-type: none"> • NILLTPFN politikas pārveduma līdzekļi pieņemamā un īstenotā praksē, uzdodot ieinteresētajām pusēm attiecīgos pienākumus. • Procedūras var dibināt finanšu iestādes operāciju (izpildu) līmenī. Tā ir instrukcija par to, kā iestāde vēlas veikt tās vai citas darbības. • Ir daudz detalizētāka par politiku naudas atmazgāšanas jomā. • Regulāri pārbauda un atjaunina.
Kontroles pasākumi	<ul style="list-style-type: none"> • IT vai instrumenti, kurus izmanto finanšu iestādes, lai nodrošinātu, ka NILLTPFN funkcija ir definēta saskaņā ar mērķi un iepriekš definētiem parametriem; • Brīdina par noviržu vai noviržu esamību no parastajām politikām, kuras jāsaņem ar normatīvajiem aktiem vai jāpārskata; • Ietver vadības atskaites, automatizētas pārbaudes sistēmas vai vairāku auditoru piesaisti.

Avots: Autores veidots, pamatojoties uz Finanšu un kapitāla tirgus komisijas ieteikumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei.⁷¹

Neatņemama daļa no uz riskiem balstītas iekšējās kontroles sistēmas ir klienta riska skaitliskā noteikšana, kas ļauj piesaistīt klientam atbilstošu riska grupu, balstoties uz kuru, tika noteikts kādā veidā tas tiks mazināts. Uz riska balstīta pieeja ir vērsta uz NILLTPFN riska novērtēšanu, kontroli un analīzi, lai izstrādātu un efektīvi ieviestu atbilstošus kontroles pasākumus. Svarīgi, lai risku reitingi jeb piešķirtā riska grupa precīzi atspoguļotu esošos riskus, piedāvājot nozīmīgus praktiski piemērojamus novērtējumus, periodiski pārskatīja un, ja nepieciešams, atjaunojās. Analīzei, kas balstīta uz riska novērtēšanu, jāņem vērā arī atbilstošie iekšējie un paliekošie riski valsts, nozares, juridiskās personas un biznesa attiecību līmenī. Par šādas analīzes rezultātiem finanšu iestādei jāizstrādā dziļa izpratne par klientu bāzi, produktiem, piegādes kanāliem, piedāvātajiem pakalpojumiem (tai skaitā jaunajām), kā arī jurisdikciju, kurā tā vai tās klienti veic biznesu. Šī izpratne ir balstīta uz operatīvo, darījumu un citu iekšējo informāciju, ko apkopo iestāde, kā arī uz datiem no ārējiem avotiem.

Jebkuram riskam ir dinamiska daba un nepieciešama pastāvīga kontrole. Jāņem vērā arī tas, ka apkārtējā vide, kurā darbojas katra organizācija, ir pakļauta dažādām izmaiņām. Izmaiņas jurisdikcijas politikā, ekonomisko sankciju ieviešana vai noņemšana var ietekmēt valsts riska reitingu no ārpuses. Organizācijas iekšienē atsauca uz tirgus un klientu prasībām, ieviešot jaunus produktus un pakalpojumus un piemērojot jaunas piegādes sistēmas. Šie nolietojumi kompleksā nosaka nepieciešamību periodiski pārskatīt NILLTPFN riska modeli. Dažās valstīs pastāv likumdošanas apņemšanās veikt šādas pārbaudes, parasti katru gadu vai, ieviešot jaunus produktus, piegādes kanālus vai klientu tipus.⁷²

Riska kategorijas var sadalīt vairākos līmeņos:

- Aizliegts. Iestāde nekādā gadījumā nepieļauj nevienu ar šādu risku saistītu darījumu. Šī kategorija var ietvert transakcijas ar valstīm, kuras tiek pakļautas ekonomiskām sankcijām vai tiek noteiktas kā terorisma valsts sponsori, piemēram, ANO vai Ārvalstu aktīvu kontroles pārvaldes sarakstos.

- Augsts risks. Riski šeit ir nozīmīgi, bet ar tiem saistītās darbības nav obligāti aizliegtas. Lai samazinātu šādu paaugstinātu risku, finanšu iestādei jāpiemēro stingrāki kontroles pasākumi NILLTPFN, piemēram, padziļinātu klienta izpēti un rūpīgāku transakciju

⁷¹ Finanšu un kapitāla tirgus komisijas ieteikumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2020/07/02.01.02.01_169_Rokasgramata_30122021.pdf

⁷² ACAMS mācību līdzeklis, 6. izlaidums

monitoringu. Valstis, kurām ir reputācija vai nelegāla narkotiku aprīte, parasti nonāk pie augsta riska grupas. Klienti ar augstu riska līmeni, piemēram, ietekmīgi

politiskas personas, noteiktas naudas līdzekļu operatoru vai uzņēmuma ar intensīvu naudas līdzekļu aprīti. Augsta riska produkti un pakalpojumi ir korespondentbankas pakalpojumi un privātā banku apkalpošana.

- Vidējais risks. Šādu risku gadījumā iestādei nepieciešams veikt papildu pārbaudes, bet ne augsta riska līmeni. Klientiem ar vidēju riska līmeni ir, piemēram, pasākumi, mazumtirdzniecība ar zemu vai vidēju, bet ne intensīvu skaidrās naudas aprīti.

- Zems risks. Šī grupa ir naudas atmazgāšanas pamatrisks. Parasti zems risks norāda uz normālu, paredzamu aktivitāti.

Klienta riska grupa darījumu attiecību laikā var mainīties, gan paaugstināties, gan pazemināties. Tā kā katra finanšu iestāde veic klienta transakciju vēsturi, lai mainītu klienta riska novērtējumu, jāņem vērā šādi faktori:

- neparasta darbība, piemēram, brīdinājumu un pārskatu par aizdomīgiem darījumiem saņemšana;
- saņem pieprasījumus no tiesībsardzības iestādēm, piemēram, tiesas ratiem;
- transakcijas, kas pārkāpj ekonomisko sankciju prasības;
- citas īpatnības, piemēram, ievērojami operāciju apjomi, kur tas nav paredzēts (labdarības organizācija pārceļ lielas summas uz ārzemēm; vai arī kompānija veic vērienīgas transakcijas ar skaidru naudu tai netipiskajā jomā).

Zināšanas par klientu, kas balstīta uz viņa darbību, palīdzēs iestādei precīzāk noteikt, kas ir ar to saistīts faktiskais risks. Kā minēts citās dokumenta daļās, klientiem no paaugstināta riska grupas, tai skaitā attiecībā uz viņu darbību, jāpakļaujas padziļinātai visaptverošai klientu izpētei. Šis pasākums galu galā var nozīmēt, ka aktivitāte nav aizdomīga.

Svarīgs solis riska novērtējumā ir iestādes piedāvāto produktu un pakalpojumu lietotāju analīze. Klientu tipi var ietvert privātpersonas, publiskus uzņēmumus, privātuzņēmumus, kopuzņēmumus, partnerības un finanšu iestādes; pārsvarā ikviens, kurš vēlas nodibināt attiecības ar finanšu iestādi.

Klienti, kuriem ir līdzdalības vēsture noziedzīgā darbībā, saņem visaugstākos riska grupas. Arī politisko organizāciju vai politisko organizāciju reitings atrodas skalas augšdaļā.

Daudznacionālajām valsts korporācijām parasti ir mazāks reitings nekā privātie uzņēmumi, jo attiecībā uz korporāciju, kas reģistrēta lielajā fondu biržā, ir daudz vairāk vispārpieejamās informācijas, kas ir stingrāka un sarežģītāka klientu izpēte. Riski parasti ir augstāki, ja naudas atmazgāšana var slēpties aiz juridiskām personām, piemēram, trastiem, labdarības organizācijām, sabiedrībām ar ierobežotu atbildību vai struktūrām, kurās ir grūti

identificēt uzņēmumu beneficiāros valdītājus. Risks ir vēl lielāks, ja korporācijas tiek bāzētas valstīs ar nepietiekamām prasībām naudas atmazgāšanas vai stingras korporatīvās noslēpuma aizsardzības jomā.

3.2. Klientu izpēte un padziļinātā izpēte

Klientu izpēte (CDD – customer due diligence) ir viena no kredītiestādes iekšējās kontroles sistēmas neatņemamā sastāvdaļa, nozīmīgs veids kā novērst noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un citus finanšu noziegumus. Klienta pārzināšana jeb princips KYC “know your customer” (pazīsti savu klientu) ir tas, uz ko balstīta visa normatīvi tiesiskā atbilstība NILLTPFN jomā. Jo vairāk iestāde zina par saviem klientiem, jo vairāk ir iespēja noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizāciju. Lielākajā daļā gadījumu, būs pietiekami daudz parastas un padziļinātās klientu izpētes. Dažās situācijās būs nepieciešama papildu klientu izpēte, tostarp padziļināta.

Klienta izpētes veikšana, ir 10. rekomendācija, kas atjaunināta 2012. gada februārī. Pēc FATF norādījumiem, finanšu iestādēm jāveic klientu izpētes šādos gadījumos:

- nosakot biznesa attiecības;
- veicot vienreizējus darījumus noteiktos apstākļos;
- ja ir aizdomas par naudas atmazgāšanu vai terorisma finansēšanu;
- ja finanšu iestāde šaubās par iepriekš saņemto klienta identifikācijas datu ticamību vai aktualitāti.

Savukārt, pēc LR “Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas” likuma 11. pants, paredz, ka Latvijā minētā likuma subjektiem ir pienākums uzsākt klienta izpēti šādos gadījumos:

1. Pirms darījuma attiecību nodibināšanas;
2. Pirms gadījuma rakstura darījuma, ja:
 - a. kopējā darījuma summa pārsniedz 15 000 EUR vai ekvivalenta tai;
 - b. ja bezkonta pārvedums ar maksājuma karti, vai citu elektronisko maksājuma ierīci, darījums pārsniedz 1 000 EUR;
 - c. ārvalstu valūtas pirkšanas vai pārdošanas skaidrā naudā un darījuma summa pārsniedz 1 500 EUR;
3. Ja kredītiestāde tiek iemaksāti skaidrās naudas līdzekļi 10 000 EUR un vairāk;
4. Ja iestādei rodas aizmodās par NILLTPF vai mēģinājumu;
5. Ja iestādei ir aizdomas, ka klientu izpētes dati ir neatbilstoši un ir nepatiesi;
6. Ja iestādes klients izmanto virtuālās valūtas.⁷³

⁷³ <https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-prolifērācijas-finansēšanas-novēršanas-likums>

Klienta izpētēs ietvertie pamatelementi

Elements	Apraksts
Klienta identifikācija	Pilna klientu un juridisko personu identifikācija, ieskaitot līdzekļu un materiālo vērtību izcelsmes avotu, kad tas nepieciešams. Iestādei jānodrošina informācijas atjaunināšanas procesa esamība par klientu un tās uzturēšanu aktuālajā stāvoklī.
Klienta profils	Izveidot transakciju profilus un darbības katram debitoram. Profili satur informāciju, kas ir pietiekama, lai analizētu paredzamo vai faktisko darbību kontā. Uz šo ziņu pamata iestādei būs iespēja noteikt aizdomīgu darbību, salīdzinot operācijas ar to, ko zina par klientu.
Darījumu attiecības ar klientu	Klientu noteikšana un pieņemšana apkalpošanā konkrētiem produktiem un pakalpojumiem, kas var būt atšķirīgi gan klientiem, gan ģeogrāfiskajiem tirgiem.
Riska novērtēšana	Ar klienta kontu saistīto risku novērtējums un novērtēšana. Nosakot risku, jāņem vērā vairāki faktori (piemēram, klienta tips, produkti un pakalpojumi, biznesa aktivitāte un ģeogrāfiskā atrašanās vieta). Riska novērtējumā nedrīkst paļauties tikai uz kādu atsevišķu faktoru (izņemot gadījumus, kad šis faktors ir neatļauta darbība, piemēram, ekonomisko sankciju pārkāpšana vai uzņēmuma līdzdalība nelikumīgā darbībā).
Monitorings (uzraudzība)	Kontu un darījumu pārraudzība, pamatojoties uz iesniegtajiem riskiem.
Izmeklēšana	Klienta neparastās darbības izmeklēšana un pārbaude vai kontā, salīdzinot ar tās vai tās profesijas vai biznesa rakstura pamatojumu.
Dokumentēšana	Reģistrēt rezultātus kā pierādījumus vai sniegt ierakstu par veiktajām darbībām.

Avots: Autores veidots, pamatojoties uz FKTK ieteikumiem NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei⁷⁴.

Pastāv apstākļi, kādos naudas atmazgāšanas vai terorisma finansēšanas risks ir augstāks, sakarā ar ko jāveic padziļināti kompleksā klientu pārbaudes pasākumi. Riska faktori, kuros

⁷⁴FKTK ieteikumiem NILLTPFN un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei <https://www.fctk.lv/wp-content/uploads/2020/07/AML-rokasgramata-20.07.2020.pdf>

nepieciešams padziļinātās klienta izpētes līmeni. Kā jau tika aprakstīts augstāk pie iekšējās kontroles sistēmas, iestādei ir jābūt izveidotai riska skaitliskai sistēmai. Atbilstoši klienta riska grupai un riska mazinošiem apstākļiem, klientam var tikt piemērota padziļinātā izpēte.

Bāzeles komiteja savā publikācijā par 2014. gada janvāri "Efektīvā riska pārvaldīšana, kas saistīta ar naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu" paredz sistēmu izstrādi - savu klientu identifikācijas un pārbaudes procedūru, kā arī jebkuras personas, kuras darbojas viņu vārdā, un beneficiāru valdītājiem, ja tas ir piemērojams. Lai gan komiteja galvenokārt vēršas pie bankām, tās ieteikumi attiecas uz jebkuru finanšu iestādi, kura atver kontus⁷⁵.

Bankai nav jāuzsāk darījumu attiecībās vai jāizpilda kādas transakcijas, kamēr klienta personība nav noteikta un pārbaudīta atbilstoši FATF 10. rekomendācijai. Klientu, patiesā labuma guvēju un to vārdā esošo personu personība tiek pārbaudīta, pamatojoties uz uzticamiem neatkarīgiem dokumentiem, datiem vai informāciju. Bankām jāsaprot, ka daži no šādiem dokumentiem ir mazāk neaizsargāti krāpšanai nekā citi. Ja personas apliecība varētu būt viltota vai pastāv šaubas par piešķirto vērtspapīru autentiskumu, pieprasījumam jābūt pastiprinātam, bet klienta sniegtā informācija ir pārbaudīta, izmantojot papildu pieprasījumus vai citus informācijas avotus.

Tālāk sniegti norādījumi par kontu atvēršanu un klientu identifikāciju no IV pielikuma "Kopējā konta atvēršanas rokasgrāmata", kas tika izlaists 2016. gada februārī kā pielikums iepriekšējai Bāzeles komitejas vadībai. Šajā dokumentā nav iekļauti visi iespējamie gadījumi. Tā vietā autori pievērš īpašu uzmanību dažiem mehānismiem, kurus bankas var izmantot, izstrādājot efektīvas programmas klientu personības noteikšanai un personiskās informācijas pārbaudei. IV pielikums sadala klientus divās grupās: fiziskās personas, kuras vēlas atvērt kontu, un juridiskās personas. Tajā ir apkopoti informācija, ko vēlaties apkopot un pārbaudīt katrai no šīm kategorijām.

Jaunajiem klientiem no fizisko personu skaita, kas atver personīgo rēķinu, jāpieprasa šādi dati:

- oficiālais vārds un jebkādi citi izmantotie vārdi (piemēram, tēva uzvārds, iepriekšējais oficiālais vārds vai aizstājvārds);
- pilna dzīvesvietas adrese, kā arī atkarībā no riska grupas, deklarētā un korespondences adrese, tai skaitā arī pasta indekss;
- tālruņa numura un e-pasta adrese;
- dzimšanas datums un vieta, dzimums;

⁷⁵Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism, Basel Committee on Banking Supervision 2014, pieejams: <https://www.bis.org/publ/bcbs275.htm>

- pilsonība un rezidence;
- darba vieta, amats;
- oficiālais personas identifikācijas numurs (piemēram, personas kods vai personas apliecības numurs) vai cits unikāls identifikators;
- konta veids un banku attiecību raksturs;
- paraksts.

Iestādei jāpārbauda šī informācija, izmantojot uzticamus dokumentus un datus, kas ņemti no neatkarīgiem avotiem.

Īpaša uzmanība jāpievērš tiem klientiem, kuri tika pielīdzināti paaugstināta riska grupai, nosakot viņu profilu. Papildu informācijas avoti un paplašinātās pārbaudes procedūrām var ietvert:

- fiziskās personas dzīvesvietas adreses apstiprināšana uz oficiālā dokumenta pamata, kredītreitingu aģentūras bāzes pārbaude;
- iepriekšējās bankas rekomendācija un pieteikties šajā bankā pa tālruni vai e-pastu par klientu;

Neklātienas konta atvēršanā bankas jāņem vērā konkrēti riski, kas saistīti ar šo metodi. Klientu identifikācijas un pārbaudes procedūrām jābūt vienādas efektīvas un līdzsvarotas ar tām, kuras piemēro, veicot iekrašanu intervija. Plašāku kompleksās klientu pārbaudes pasākumu ietvaros banka izlemj, ņemot vērā piešķirto riska novērtējumu, vai jāapstiprina sniegtā informācija par materiālo vērtību un līdzekļu avotiem vai līdzekļu piešķiršanu.

Juridiskajām personām nepieciešams pieprasīt šādu informāciju:

- juridiskās personas nosaukums, organizatoriskā un tiesiskā forma;
- juridiskās personas pamatdarbības vietas pastāvīgā adrese;
- juridiskās personas pasta un reģistrēta adrese;
- fizisko personu identificējošie dati, kuriem atļauts pārvaldīt kontu; īpaši pilnvarotas personas prombūtnē - augstākā līmeņa vadītāja identifikācijas dati;
- kontakt tālruni;
- oficiālais identifikācijas numurs;
- pilnvarojums, kas regulē juridiskās personas darbību;
- patiesā labuma guvēju un valdes personība;
- juridiskās personas darbības raksturs un mērķis, tā leģitimitāte;
- uzņēmuma finansiālais stāvoklis;
- paredzamā konta izmantošana - paredzamo transakciju summas, skaits, tips, mērķis un biežums (atkarībā no riska novērtējuma); kontā iemaksājamo līdzekļu izcelsmes avoti un nosaukumi, kas notiek caur kontu. Pamatojoties uz FKTK "ieteikumiem noziedzīgi iegūtu

līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei” ir ļoti būtiski noskaidrot juridiskās personas patiesā labuma guvēju, kurš vienmēr ir fiziskā persona. Klasiskajos gadījumos fiziskai personai ir jāpieder 25% un vairāk no kompānijas akciju vai daļu kapitāla, bet pastāv arī gadījumi, kad tas ir savādāk. Tāpat ir jānoskaidro vai patiesā labuma guvējs ir īsts un vai persona, kas pēc reģistra datiem var tikt uzskatīta par patiesā labuma guvēju nedarbojās trešās personas labā.

Dokumentārās pārbaudes metodes ietver:

- reģistrācijas apliecības, statūtu, vienošanās par partnerību vai jebkura cita dokumenta, kas apliecina juridiskās personas eksistenci;
- reģistrētām juridiskām personām - finanšu pārskatu kopijas pārbaude (pēc iespējas, ko iepriekš bija studējusi auditors).

Bez dokumentārās pārbaudes metodes ietver:

- uzņēmuma meklēšana internetā un datu bāzēs un/vai citu darbību izpilde, lai pārliecinātos, ka juridiskā persona nav bijusi vai nav likvidācijas procesā, kā arī vai nav pieejama negatīva NILLTPFN rakstura informācija;
- izmantot neatkarīgu informācijas pārbaudes procesu, piemēram, piekļūstot valsts korporatīvajiem reģistriem (piemēram, uzņēmuma reģistram), privātajām datu bāzēm vai vēršoties pie citiem uzticamiem objektīviem avotiem (piemēram, Lursoft datu bāze)
- apstipriniet juridiskās personas identifikatoru un ar to saistītos datus koplietošanas pakalpojumā;
- saņemt ieteikumus no iepriekšējās bankas;
- juridiskās personas apmeklējums pēc atrašanās vietas, gadījumos, kad tas ir lietderīgi;
- kontaktpersona ar korporatīvo iestādi pa tālruni, parasto vai e-pastu.

Iestādei jāpārliecinās, ka personai, kura pretendē uz darbību veikšanu juridiskās organizācijas vārdā, ir attiecīga atļauja jeb pamatojums. Ja tā ir, bankas arī identificē un apstiprina šī cilvēka personību. Bankām arī jāveic saprātīgas darbības, lai pārbaudītu patiesā labuma guvējus. Tomēr konkrētas konta atvēršanas procedūras un klientu pieņemšanas politika būs atkarīga no klienta tipa un riska novērtējuma⁷⁶.

Tā kā finanšu iestādes ikdienās apstrādā tūkstošiem transakciju, monitoringa un pārskatu sistēma par firmas aizdomīgu darbību jāpamato uz riskiem un jānosaka tādi faktori kā

⁷⁶ FKTK ieteikumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2020/07/02.01.02.01_169_Rokasgramata_30122021.pdf

uzņēmuma lielums, darbības raksturs, atrašanās vieta, biežums un apmērs, kā arī tās klientu tipi un ģeogrāfiskā atrašanās vieta.

Parasti finanšu iestādes pamata operētājsistēma apstrādā svarīgus datus par klientiem un var arī izmantot noteiktu iekšējo pārskatu veidošanai, kas būs noderīgi, lai atklātu iespējamo naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu. Šādi pārskati var ietvert šādas ziņas:

- ikdienas naudas aktivitāte, pārsniedzot valstī noteikto pārskata sliekšni;
- ikdienas naudas aktivitāte nedaudz zem pārskata sliekšņa, kas noteikta valstī, lai noteiktu iespējamo strukturējumu;
- summāro naudas darbību noteiktā laikposmā (piemēram, atsevišķas transakcijas par noteiktu summu vai kopējo summu 30 dienās) iespējamās strukturēšanas noteikšanai;
- pārskati/bezskaidras naudas pārskaitījumu žurnāli ar summām un ģeogrāfiskajiem faktoriem;
- finanšu instrumentu žurnāli/pārskati;
- fiktīva/vārda čeka lietošana neinkasētajiem fondiem ar nozīmīgām debeta/kredīta plūsmām;
- pārskati par nozīmīgām izmaiņām;
- pārskatu par darījumiem jaunajā kontā.

3.3.Latvijas iedzīvotāju attieksme pret komercbanku veiktām darbībām, ievērojot

NILLTPFN likumdošanas prasības

Latvijā reģistrētas komercbankas ir NILLTPFN likumdošanas subjekti, līdz ar ko viņiem ir pienākums izveidot iekšējās kontroles sistēmu un tai atbilstoši veikt nepieciešamās darbības NILLTPF apkarošanai.

Bakalaura darba ietvaros, tika izveidota aptauja (skat. pielikumu Nr. 1), kuras mērķis bija izprast kā iedzīvotāji, kuri izmanto Latvijā reģistrētu komercbanku pakalpojumus, vērtē Latvijas finanšu sistēmas drošību, kā arī izprast viņu attieksmi pret bankas veiktajiem informācijas aktualizācijas, informācijas pieprasījumiem, maksājumu iesaldēšanu utt., kā arī kāda viņiem tika izveidota komunikācija ar Banku, vai tie ir pietiekami informēti par KYC (pazīsti savu klientu) principiem un vai banku klienti uzticas bankām. Aptaujā piedalījās 397 respondenti, no tiem 54 juridiskās personas un 334 fiziskās personas.

Attēls 3.3.1. Fiziskām personām atbilžu sadalījums uz jautājumu “Vai Jūs izmantojat Latvijas komercbanku pakalpojumus?”

Avots: autores veiktais aptaujas rezultātu apkopojums

Balstoties uz aptaujas rezultātiem ir secināts, ka 89% no respondentiem fiziskām personām, izmanto Latvijas komercbanku pakalpojumus, tomēr ir arī 11%, kas tomēr neizmanto. Tas var būt saistīts gan ar iespējamu negatīvu sadarbības pieredzi ar Latvijas komercbankām, gan ar patērētāju velmi izmantot tomēr citu valstu bankām vai arī pilnu pāreju un Fintech sniegtajiem pakalpojumiem.

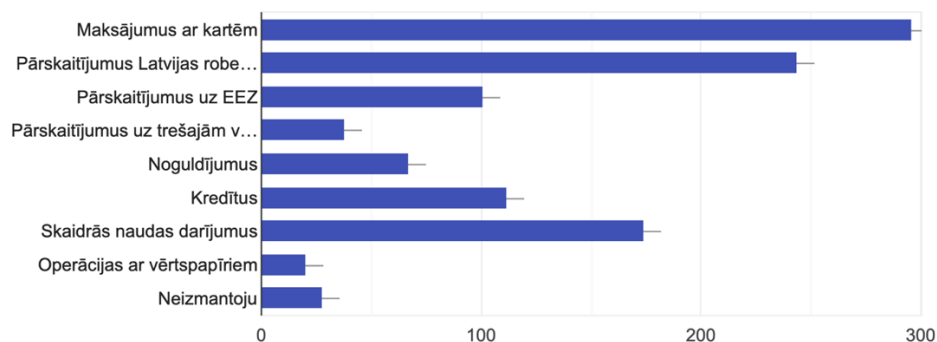
3.3.2. att. Juridiskām personām atbilžu sadalījums uz jautājumu “Vai Jūs izmantojat Latvijas komercbanku pakalpojumus?” , %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Savukārt, no respondentiem juridiskām personām 100% izmanto Latvijas komercbanku pakalpojumus, kas ir vērtējams pozitīvi, jo veicot saimniecisko darbību Latvijā, tas ir ļoti būtiski, lai būtu pieeja Latvijas norēķinu kontam.

Kādus Latvijas komercbanku pakalpojumus Jūs izmantojat?

334 ответа

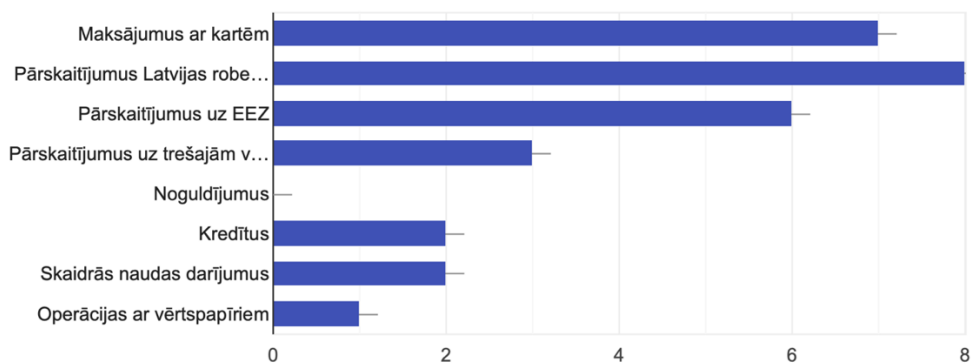
Attēls 3.3.3. Fiziskām personām atbilžu sadalījums uz jautājumu “Kādus Latvijas komercbanku pakalpojumus Jūs izmantojat?”

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Analizējot iegūto informāciju no veiktās aptaujas, secināts ka vairākums no klientiem izmanto no banku pakalpojumiem maksājumus ar kartēm, pārskaitījumu Latvijas robežās un skaidrās naudas darījumus. Proti, skaidrās naudas darījumiem pastāv paaugstinātais risks, tomēr, ja skaidrās naudas darījumi tiek izmantoti samērā adekvātos lielumos, tas neizraisīs papildus riska paaugstināšanu klientiem.

Kādus Latvijas komercbanku pakalpojumus Jūs izmantojat?

9 ответов

Attēls 3.3.4. Juridiskām personām atbilžu sadalījums uz jautājumu “Kādus Latvijas komercbanku pakalpojumus Jūs izmantojat?”

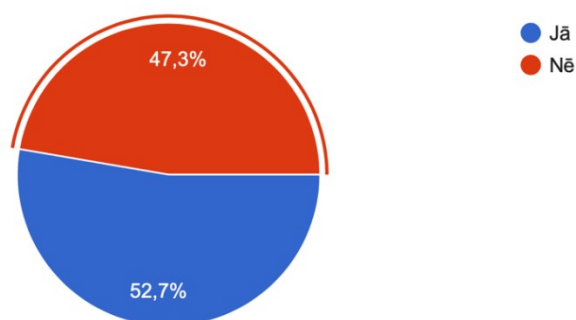
Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc juridisko personu aptaujas, ir secināt, ka pārsvarā visi izmanto maksājumus ar kartēm, pārskatījumus, kredītus un skaidrās naudas darījumus. Neviens no respondentiem nav atbildējis, ka tiek izmantoti noguldījumu pakalpojumi Latvijas bankās, kas pēc Autores domām var būt saistīts ar nepieciešamību apgrozāmo līdzekļu esamībai saimnieciskās darbības nepārtrauktības nodrošināšanai, kas ir ļoti būtiski mazo un vidējo lielumu

uzņēmumiem.

Vai Jūs izmantojat elektronisko maksājumu iestāžu pakalpojumus? (Piemēram Paysera)

334 отвѣта

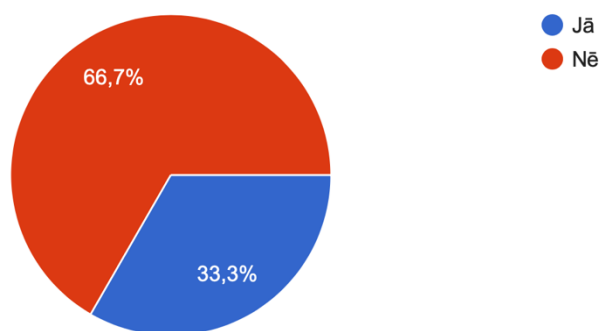
Attēls 3.3.5. Fiziskām personām atbilžu sadalījums uz jautājumu “Vai Jūs izmantojat elektronisko maksājumu iestāžu pakalpojumus? (Piemēram Paysera)”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc aptaujas rezultātiem, uz augstākminētā attēla ir redzams, ka elektronisko maksājumu iestāžu pakalpojumus izmanto vairāk par pusi no respondentiem, kas ir 52,7%. Šis rezultāts parāda, ka Fintech pakalpojumi aizvien kļūst populārāki, un ņemot vērā, ka to reģistrācijas valsts var atšķirties, pastāv iespēja, ka viņu NILLTPFN sistēmas prasības var arī atšķirties no Latvijas komercbankām, kas var izskatīties diez gan pievilcīgi patērētājiem.

Vai Jūs izmantojat elektronisko maksājumu iestāžu pakalpojumus? (Piemēram Paysera)

9 отвѣтов

Attēls 3.3.6. Juridiskām personām atbilžu sadalījums uz jautājumu “Vai Jūs izmantojat elektronisko maksājumu iestāžu pakalpojumus? (Piemēram Paysera)”, %

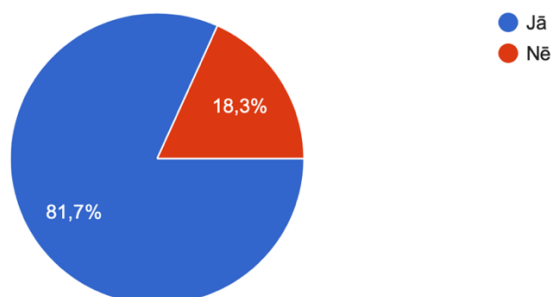
Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc juridisko personu aptaujas rezultāti, tiek secināts, ka 33,3% no respondentiem izmanto elektronisko maksājumu iestāžu pakalpojumus, kas pēc Autores domām, ir saistīts ar rezerves maksājumu nodrošināšanu, kā arī ar ērtību, ko piedāvā Fintech uzņēmumi. Tomēr

66,7% no respondentiem neizmanto elektronisko maksājumu iestāžu pakalpojumus, kas pēc Autores domās, var būt saistīts ar to, ka saimnieciskās darbības nepārtrauktības nodrošināšanu.

Vai kādreiz sastapāties ar bankas lūgumu atjaunot Jūsu anketas datus?

334 ответа

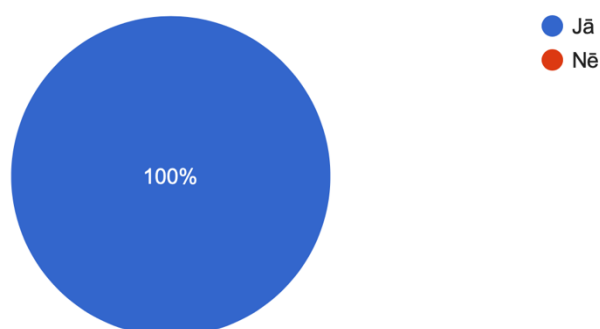
Attēls 3.3.7. Fiziskām personām “Vai kādreiz sastapāties ar bankas lūgumu atjaunot Jūsu anketas datus?”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Augstākminētajā attēla ir atspoguļotas respondentu atbilžu apkopojums uz jautājumu, vai kādreiz nācās sastapties ar banku lūgumu aktualizēt savus datus. 81,7% no respondentiem atbildēja, ka jā, kas rāda banku pieeju NIILTPFN likumdošanas ievērošanu un regulāru klientu datu atjaunošanu, kā arī ievērošanu KYC principus un savu klientu pārzināšanu, kas ir neatņemama daļa no efektīvas iekšējas kontroles sistēmas.

Vai kādreiz sastapāties ar bankas lūgumu atjaunot Jūsu anketas datus?

9 ответов

Attēls 3.3.8. Juridiskām personām “Vai kādreiz sastapāties ar bankas lūgumu atjaunot Jūsu anketas datus?”, %

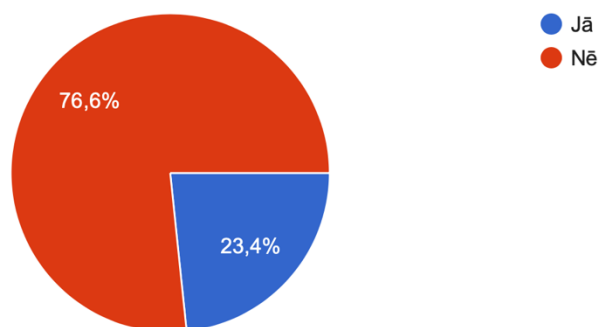
Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc aptaujas rezultātiem, ir secināts, ka 100% no respondentiem – juridiskām personām ir saskarušies ar Latvijas komercbanku lūgumu aktualizēt klienta anketas datus, kas parāda to, ka bankas ievēro LR likumdošanas prasības, attiecībā uz NILLTPFN jomu un KYC (pazīsti

savu klientu) principiem. Pēc Autores domām, tas ir vērtējams pozitīvi, jo tieši šis princips ir ļoti svarīgs efektīvas iekšējās kontroles izveidošanas elements.

Vai kādreiz saņemat bankas lūgumu sniegt skaidrojumu un/vai apliecinājošus dokumentus par kādu no veiktajiem darījumiem ?

334 отвѣта

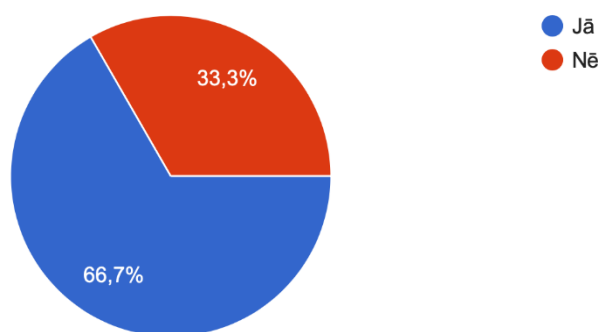
Attēls 3.3.9. Fiziskām personām “Vai kādreiz saņemat bankas lūgumu sniegt skaidrojumu un/vai apliecinājošus dokumentus par kādu no veiktajiem darījumiem ?”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Minētājā jautājumā par banku lūgumu sniegt skaidrojumu vai apliecinājošus dokumentus kādam no veiktajiem darījumiem, 76,6% no respondentiem atbildēja pozitīvi, kas parāda, ka bankas veic darījumu uzraudzību savas iekšējās kontroles sistēmas ietvaros, kā arī likumdošanas prasību ietvaros. Minētais punkts ir vērtējams pozitīvi, jo darījumu uzraudzība no banku puses palīdz mazināt iespēju veikt nelikumīgas darbības, kā arī apturēt nelikumīgas darbības savā līmenī.

Vai kādreiz saņemat bankas lūgumu sniegt skaidrojumu un/vai apliecinājošus dokumentus par kādu no veiktajiem darījumiem ?

9 отвѣтов

Attēls 3.3.10. Juridiskām personām “Vai kādreiz saņemat bankas lūgumu sniegt skaidrojumu un/vai apliecinājošus dokumentus par kādu no veiktajiem darījumiem ?”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc juridisko personu aptaujas rezultātiem, 66,7% no respondentiem ir atbildējuši pozitīvi uz jautājumu par banku lūgumu sniegt skaidrojumu vai apliecinājumus par kādu no veiktajiem darījumiem. Pēc Autores domām, šāds aptaujas rezultāts ir vērtējams pozitīvi, jo tas parāda, ka bankas aktīvi veic klientu darījumu uzraudzību un reaģē uz neraksturīgiem klienta profilam jeb uz aizdomīgo darījumu pazīmēm. Tas ir neatņemama daļa no efektīvas NILLTFPN iekšējās sistēmas sastāvdaļām, kas var palīdzēt kredītiestādei apturēt un netiktu iesaistītai pretlikumīgajā darbībā.

Vai kādreiz ir gadījies, ka Jūsu bankas konts tika bloķēts, vai tika iesaldēts kāds maksājums?
334 ответа

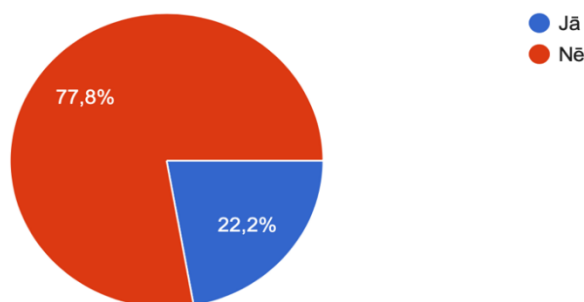

Attēls 3.3.11. Fiziskām personām “Vai kādreiz ir gadījies, ka Jūsu bankas konts tika bloķēts, vai tika iesaldēts kāds maksājums?”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Uz jautājumu par to, vai kādreiz no bankas puses tika iesaldēts vai bloķēts kāds no maksājumiem 80,5% no respondentiem atbildēja negatīvi, neskatoties uz 76,6% pozitīvajām atbildēm par to vai bankas veica informācijas pieprasījumu par veiktajiem darījumiem, tomēr tie netika iesaldēti, kas ir pozitīvi vērtējams, jo tomēr notiekot aizdomas izraisījušam darījumam bankas operatīvi veic visas nepieciešamās darbības, lai pēc iespējas ātrāk klienti varētu izmantot viņu pakalpojumus un nodrošināt to nepārtrauktību.

Vai kādreiz ir gadījies, ka Jūsu bankas konts tika bloķēts, vai tika iesaldēts kāds maksājums?
9 ответов

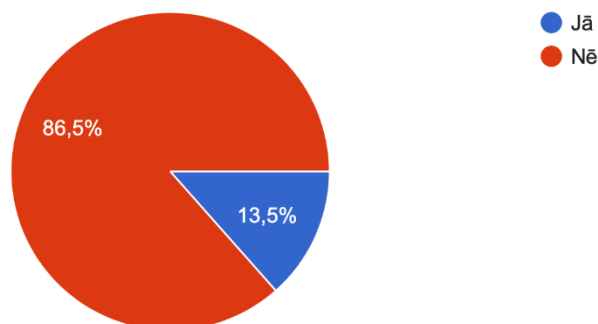
Attēls 3.3.12. Juridiskām personām “Vai kādreiz ir gadījies, ka Jūsu bankas konts tika bloķēts, vai tika iesaldēts kāds maksājums?”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc juridisko personu aptaujas, secināts, ka 77,8% no respondentiem netika bloķēts konts vai iesaldēts kāds no maksājumiem, savukārt 22,2% tika sastapušies ar konta bloķēšanu vai maksājuma iesaldēšanu no bankas puses. Šāda bankas rīcība var būt saistīta gan ar maksājuma apturēšanu/ konta bloķēšanu līdz skaidrojuma vai dokumentālā apliecinājuma saņemšanu no klienta, balstoties uz LR likumdošanas prasībām attiecība uz NILLTPFN jomu. Pēc Autores domām, tas ir pozitīvs radītājs, jo bankas ne tikai veic informācijas pieprasījumus klientiem, bet arī praksē pielieto kontroles pasākumus noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas apkarošanai.

Vai ir gadījies, ka Jūs konstatējāt krāpnieciskus darījumus ar savu maksājumu karti?
(piemēram tika veikta transakcija, kuru Jūs neveicāt)

334 otвета

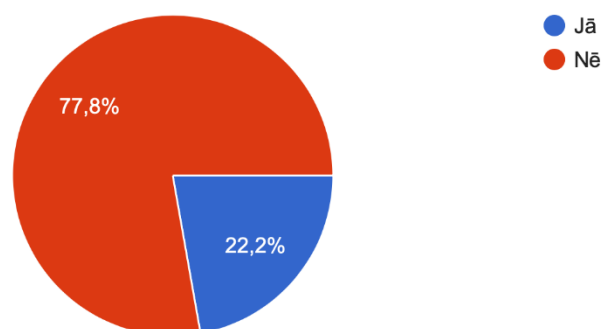
Attēls 3.3.13. Fiziskām personām “Vai ir gadījies, ka Jūs konstatējāt krāpnieciskus darījumus ar savu maksājumu karti? (piemēram tika veikta transakcija, kuru Jūs neveicāt?)”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Uz jautājumu par krāpnieciskiem karšu darījumiem 86,5% no respondentiem atbildēja negatīvi, kas nozīmē, ka bankas nodrošina klientiem drošus karšu pakalpojumus un ir izveidojušas sistēmas, kas ļauj novērst krāpnieciskus mēģinājumus it īpaši, kad COVID-19 pandēmijas laikā tika aktuāli krāpnieciski darījumu tieši ar kartēm un pirkumiem internētā un attālinātās identifikācijas līdzekļu izmantošu.

Vai ir gadījies, ka Jūs konstatējāt krāpnieciskus darījumus ar savu maksājumu karti?
(piemēram tika veikta transakcija, kuru Jūs neveicāt)

9 otvetov

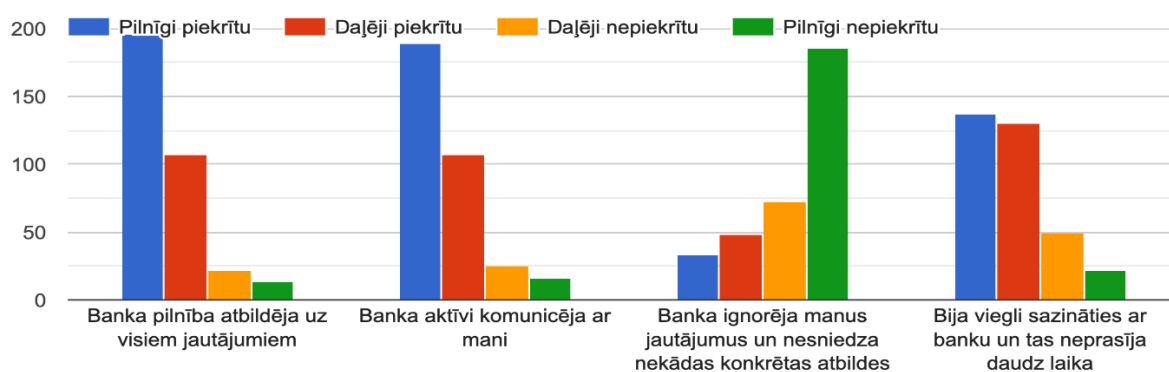

Attēls 3.3.14. Juridiskām personām “Vai ir gadījies, ka Jūs konstatējāt krāpnieciskus darījumus ar savu maksājumu karti? (piemēram tika veikta transakcija, kuru Jūs neveicāt?)”, %

Avots: autore veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc juridisko personu aptaujas, 77,8% no respondentiem atbildēja negatīvi uz jautājumu par to, vai tika konstatētas krāpnieciskās darbības ar maksājumu karti vai kontu. Pēc autore domām, tas ir pozitīvs rādītājs, kas parāda, ka Latvijas komercbankas ir veiksmīgi izveidojuši drošu pakalpojumu sistēmu saviem klientiem, kas pozitīvi ietekmē klientu izvēli izmantot tieši Latvijas komercbanku pakalpojumus.

Kā Jūs vērtējat sadarbību ar komercbankām, saistība ar Jūsu anketu datu atjaunošanu, saņemto informācijas pieprasījumu, vai konstatē...ma kartē tika veiktas krāpnieciskās darbības ?

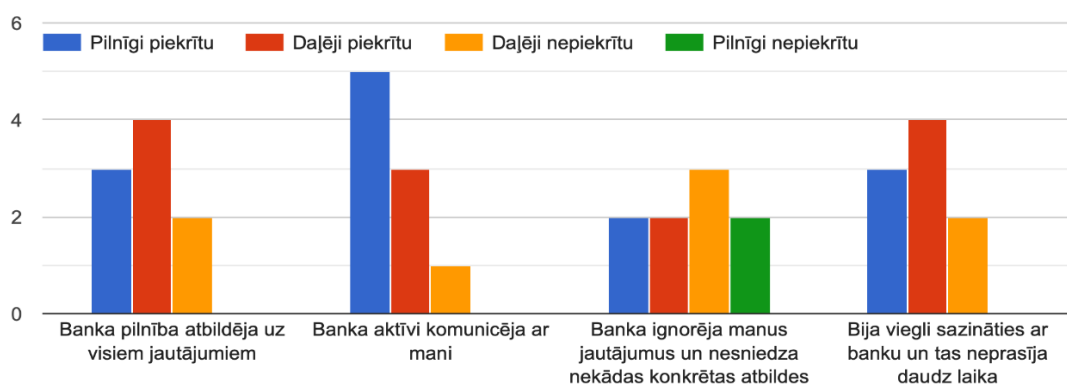

Attēls 3.3.15. Fiziskām personām “Kā Jūs vērtējat sadarbību ar komercbankām, saistība ar Jūsu anketu datu atjaunošanu, saņemto informācijas pieprasījumu, vai konstatējot, ka Jūsu maksājuma kartē tika veiktas krāpnieciskās darbības?”

Avots: autore veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Minētais jautājums tika iekļauts aptaujā ar mērķi izprast, kāda patērētājiem tika izveidota komunikācija ar bankām sadarbības laikā. Apkopojot aptaujas rezultātus, var secināt, ka gandrīz visos gadījumos banka pilnība atbildēja uz klientu jautājumiem, klientiem bija viegli sazināties ar banku, kā arī minimāli bija gadījumi, kad tomēr bankas neatbildēja uz klientu jautājumiem un pat ignorēja, kas ir vērtējams pozitīvi, jo neskatoties uz visiem pienākumiem NILLTPFN jomā, bankām tomēr jāpaliek uz klientiem orientētām.

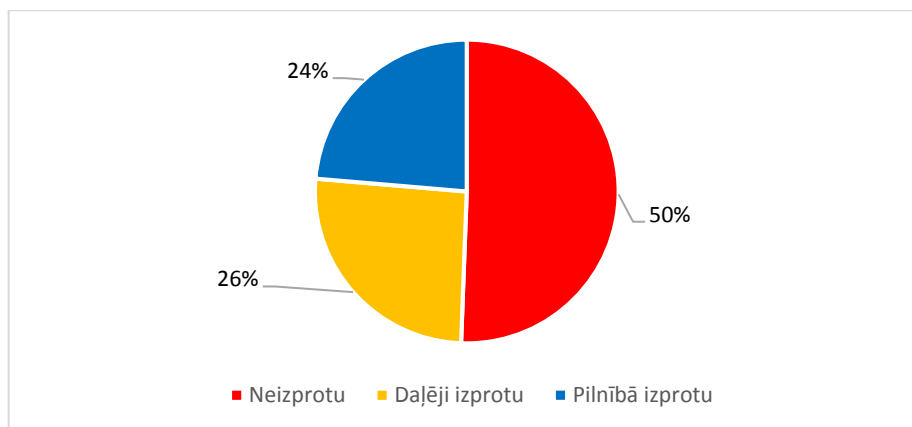
Kā Jūs vērtējat sadarbību ar komercbankām, saistība ar Jūsu anketu datu atjaunošanu, saņemto informācijas pieprasījumu, vai konstat...ma kartē tika veiktas krāpnieciskās darbības ?

Attēls 3.3.16. Juridiskām personām “Kā Jūs vērtējat sadarbību ar komercbankām, saistība ar Jūsu anketu datu atjaunošanu, saņemto informācijas pieprasījumu, vai konstatējot, ka Jūsu maksājuma kartē tika veiktas krāpnieciskās darbības ?”

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Balsoties uz juridisko personu aptaujas rezultātiem, var secināt, ka gandrīz visiem respondentiem bankas sniedza atbildes uz jautājumiem un ar banku bija viegli sazināties, tomēr daļa no respondentiem ir arī atbildējusi, ka banka ignorēja un nesniedza atbildes uz klientu jautājumiem, kas pēc Autores domām, ir saistīts ar to, ka COVID-19 pandēmijas laikā lielāka daļa no bankas sniegtajiem pakalpojumiem ir pārgājusi uz attālināto apkalpošanu un liela darba apjoma dēļ uz kādiem no jautājumiem banka varēja arī laicīgi neatbildēt. Šis aptaujas rezultāts parāda, ka bankas veiksmīgi darbojas klientu apkalpošanā, tomēr ir aspekti, pie kuriem bankā ir jāpiestrādā, lai sniegtu klientiem laba līmeņa pakalpojumus.

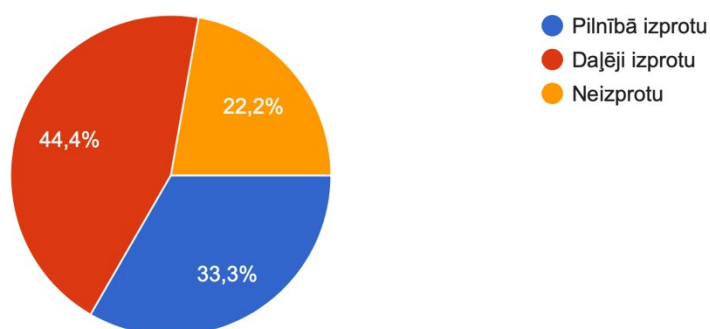

Attēls 3.3.17. Fiziskām personām “Cik labi Jūs izprotat KYC (“pazīsti savu klientu”) principu būtību?”, %

Avots: autore veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc aptaujas rezultātiem uz jautājumu vai respondenti izprot KYC principus, 50% atbildēja, ka neizprot KYC principus, savukārt daļēji izprot 26% un 24% neizprot. Pēc Autores domām tas var būt saistīts ar respondentu nodarbinātības jomu, jo parasti, ar šiem principiem un prasībām sastopas cilvēki pārsvarā finanšu nozarē vai arī ja pastāv interese par šo nozari. Savukārt šis rādītājs, ka 50% neizprot KYC principus un kāpēc bankas jautā aktualizēt savus datus vai iesniegt papildus dokumentus arī norāda uz to, ka iedzīvotāji varētu būt labāk informēti par šo iemeslu, kas varētu rast papildu zināšanas.

Cik labi Jūs izprotat KYC (“pazīsti savu klientu”) principu būtību?
 9 ответов

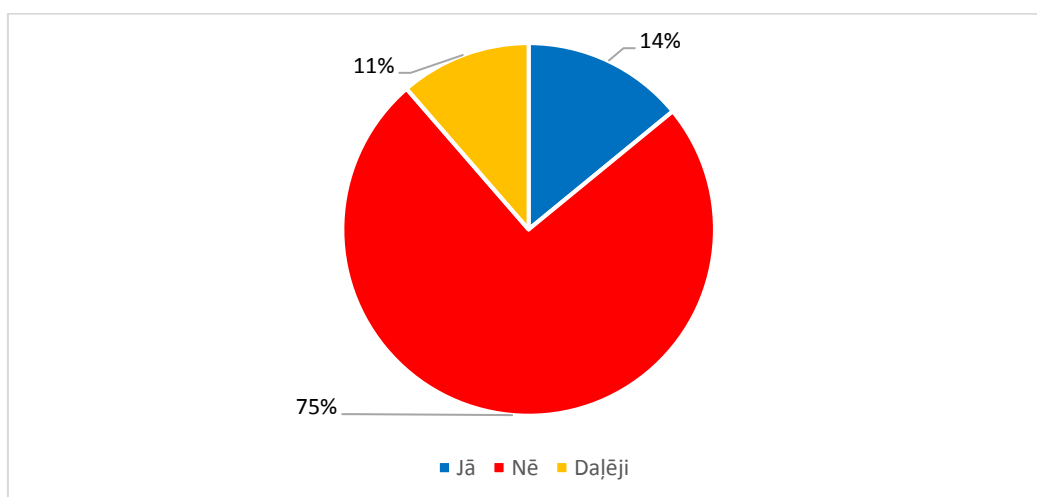

Attēls 3.3.18. Juridiskām personām “Cik labi Jūs izprotat KYC (“pazīsti savu klientu”) principu būtību?”, %

Avots: autore veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc juridisko personu atbilžu apkopojuma uz jautājumu par KYC principu pārzināšanu, lielākā daļa 44,4% atbildēja, ka daļēji izprot šos principus, savukārt, 22,2% atbildēja, ka pilnībā izprot un 22,2% atbildēja, ka neizprot. Pēc Autores domām, tas var būt saistīts ar katra

respondenta juridiskās personas saimnieciskās darbības veidu, kas var būt nav saistīts ar finansēm. Tomēr lielāka daļa zina par šādu principu esamību, kas ir vērtējams pozitīvi.

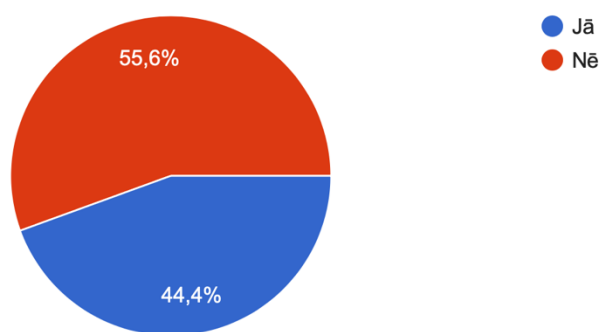
Attēls 3.3.19. Fiziskām personām “Vai esat kādreiz lasījuši vai dzirdējuši par to, ka Latvijas finanšu sektorā notiek "kapitālais remonts"?", %

Avots: autore veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Uz jautājumu vai respondenti ir informēti par to, ka Latvijas finanšu sistēma ir bijusī tā sauktais “kapitālais remonts”, kad Latvijai pastāvēja risks tikt iekļautai FATF pelēkajā sarakstā. Aptaujas rezultāti norāda uz to, ka gandrīz 75% no respondentiem par to nav dzirdējuši un tikai 14% no tiem zina, ka tāds risks ir pastāvējis un, ka Latvija ir veikusi visas nepieciešamās darbības, lai izvairīties no šī riska, jo tā sekas varētu būt ļoti nelabvēlīgas. Šis rādītājs, pēc Autores domām, norāda uz to, ka respondenti nav nodarbināti finanšu sektorā un neizrāda interesi par pēdējām tendencēm šajā nozarē.

Vai esat kādreiz lasījuši vai dzirdējuši par to, ka Latvijas finanšu sektorā notiek "kapitālais remonts"?

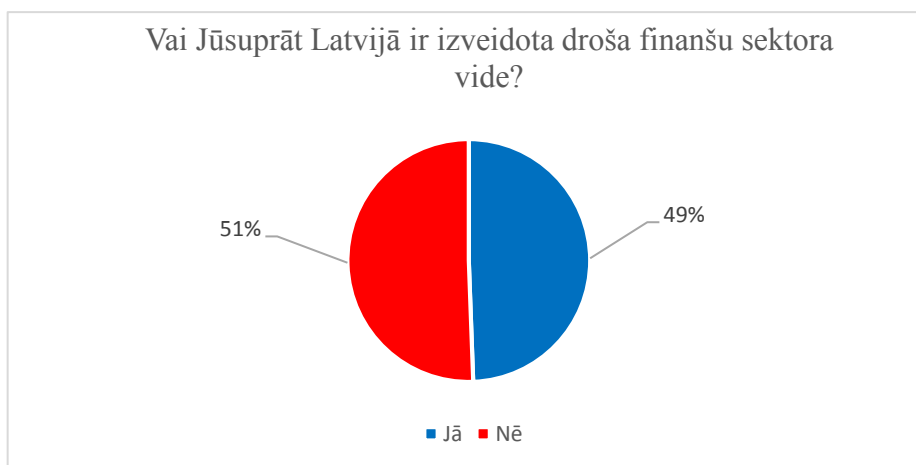
9 ответов

Attēls 3.3.20. Fiziskām personām “Vai esat kādreiz lasījuši vai dzirdējuši par to, ka Latvijas finanšu sektorā notiek "kapitālais remonts"?", %

Avots: autore veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc aptaujas rezultātiem, 55,6% no respondentiem juridiskām personām atbildēja negatīvi uz jautājumu par tā saucamo “kapitālo remontu”, kas pēc Autores domām, var būt saistīts ar respondentu saimnieciskās darbības veidu, savukārt, 44,4% no respondentiem par pārmaiņām Latvijas finanšu sistēmā ir dzirdējuši, kas ir vērtējams pozitīvi.

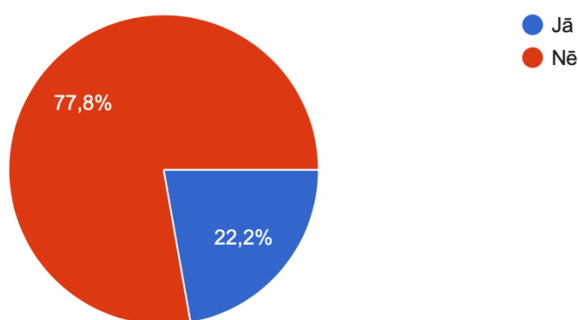
Attēls 3.3.21. Fiziskām personām “Vai Jūsaprāt Latvijā ir izveidota droša finanšu sektora vide?”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc ataujas rezultātiem, uz jautājumu vai Latvijā ir izveidota droša finanšu vide, 51% no respondentiem ir snieguši negatīvu atbildi un 49% ir snieguši pozitīvu atbildi. Pēc Autores domām, tas ir saistīts ar to, ka COVID-19 pandēmijas laikā ir aktivizējušies krāpnieki, kuru darbība ir vērsta uz telefonkrāpniecību, līdzekļu izkrāpšanu izmantojoties iedzīvotāju identifikācijas līdzekļiem internetbankās (piemēram, Smart-ID). Šis rādītājs, pēc Autores domām, norāda uz to, ka gan Latvijas bankām gan atbildīgajām valsts struktūrām ir vairāk jāinformē iedzīvotāji par tādu krāpšanas veidu informācijas masu līdzekļos, piemēram, izmantojot televīzijas reklāmu, radio reklāmu, kas būtu pieejams visu iedzīvotāju kategorijām.

Vai Jūsaprāt Latvijā ir izveidota droša finanšu sektora vide?

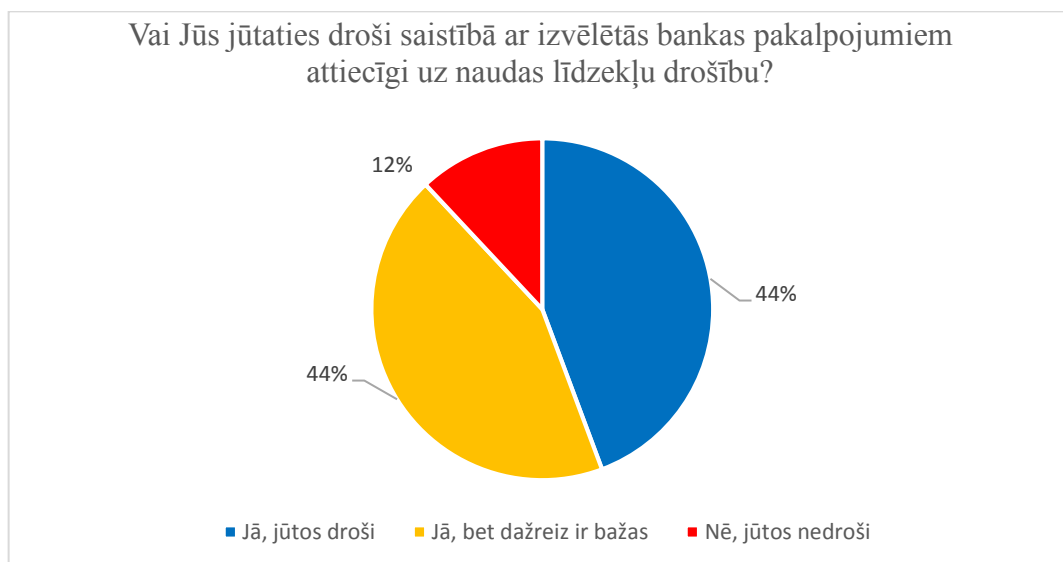
9 ответов

Attēls 3.3.22. Juridiskām personām “Vai Jūsaprāt Latvijā ir izveidota droša finanšu sektora vide?”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Minētā attēlā ir atspoguļoti juridisko personu aptaujas rezultāti uz jautājumu par to, vai pēc viņu viedokļa, Latvijā ir izveidota droša finanšu sektora vide, 77,8% no respondentiem ir negatīvi atbildējuši, kas pēc Autores domām, ir saistīts ar striktām banku prasībām, attiecībā uz NIILTPFN normatīvo aktu ievērošanu un to, ka Latvijā tika anulēta licence A/S PNB Bankai un A/S ABLV Bankai.

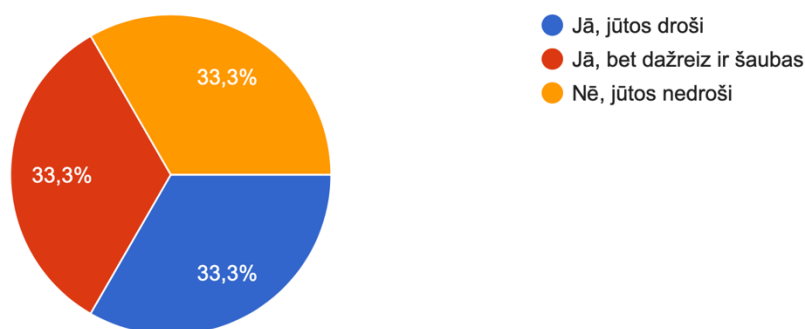
3.3.23.att. Fiziskām personām “Vai Jūs jūtaties droši saistībā ar izvēlētās bankas pakalpojumiem attiecīgi uz naudas līdzekļu drošību?”, %.

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc aptaujas rezultātiem, par to, vai respondenti jūtas droši saistībā ar izvēlētās bankas pakalpojumiem attiecīgi uz naudas līdzekļu drošību, 44% no respondentiem atbildēja, ka jūtas droši par saviem naudas līdzekļiem, savukārt, 44 % arī atbildēja pozitīvi, tomēr dažreiz ir šaubas, un tikai 12% ir atbildējuši, ka jūtas nedroši. Pēc Autores domām, tas ir diezgan pozitīvs rādītājs, ka tomēr Latvijas bankas ir izveidojušas drošus pakalpojumu sniegšanas nosacījumus, tomēr tie ir iespējams izlabot. Ņemot vērā uz respondentu sniegtajām atbildēm par komunikāciju ar bankām, ka tā ir bijusī samērīgi labā līmeņi, tomēr iespējams, uzlabojot komunikāciju ar klientiem un informācijas pieejamību, šo rādītāju ir iespējams uzlabot.

Vai Jūs jūtaties droši saistībā ar izvēlētās bankas pakalpojumiem attiecīgi uz naudas līdzekļu drošību?

9 otvetov

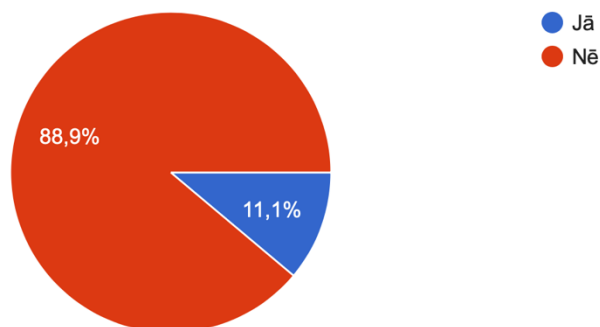
Attēls 3.3.24. Juridiskām personām “Vai Jūs jūtaties droši saistībā ar izvēlētās bankas pakalpojumiem attiecīgi uz naudas līdzekļu drošību?”, %

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc juridisko personu aptaujas rezultātiem, uz jautājumu par to, vai respondenti jūtas droši saistībā ar izvēlētās bankas pakalpojumiem attiecīgi uz naudas līdzekļu drošību, 33,3% no respondentiem ir atbildējuši, ka jūtas droši un 33,3% ir atbildējuši, ka jūtas droši, tomēr ir šaubas un 33,3% atbildēja, ka jūtas nedroši. Pēc Autores domām, tas ir pozitīvs rādītājs, ka vairāk par pusi no respondentiem jūtas droši, savukārt, saistība ar 33,3% respondentiem, kas atbildēja negatīvi, proti, nedrošu sajūtu var arī radīt banku informācijas pieprasījumi par klientu veiktām darbībām kontos. Tas parāda, ka bankām ir jāsniedz klientiem vairāk informācijas attiecībā uz to, kāpēc tiek prasīta šāda veida informācija un jāuzlabo komunikācija ar klientiem.

Vai ir gadījies, ka kāda no komercbankām ir pārtraukusi darījumu attiecības pēc savas iniciatīvas ar Jūsu uzņēmumu?

9 otvetov

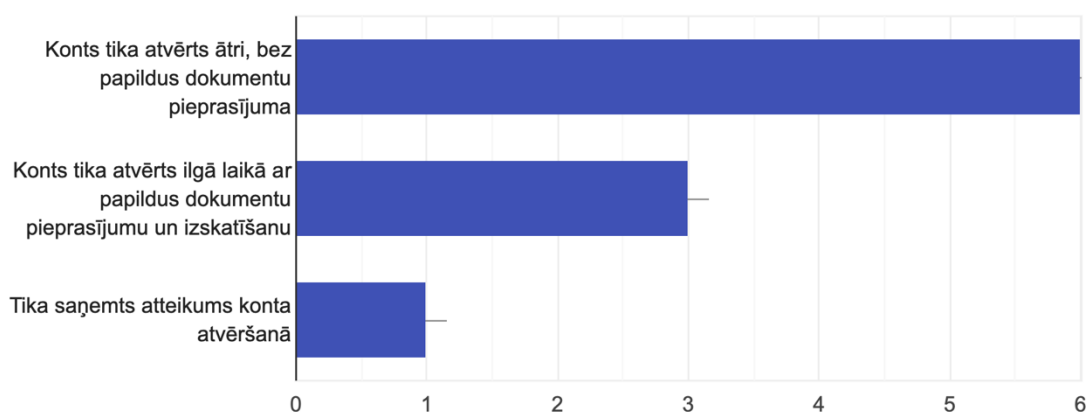
Attēls 3.3.25. Juridiskām personām “Vai ir gadījies, ka kāda no komercbankām ir pārtraukusi darījumu attiecības pēc savas iniciatīvas ar Jūsu uzņēmumu?”

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc juridisko personu aptaujas rezultātiem, var secināt, ka banka, ievērojot normatīvo regulējumu NILLTPFN jomā, tomēr pārtrauca darījumu attiecības ar 11,1% no respondentiem, tomēr 88,9% no respondentiem, atbildēja relatīvi, kas tomēr parāda, ka bankām ir izveidotas attiecīgi stingras prasības, kas attiecās uz klientu izpēti un darījumu uzraudzību. Pēc Autores domām, tas ir vērtējams pozitīvi, jo šāda iekšējās kontroles elementu darbība praksē pasargā kredītiestādi no riska tikt izmantotai NILLTPF nolūkos un pasargā attiecīgas bankas reputāciju.

Cik Jūsaprāt bija viegli atvērt uzņēmuma kontu Latvijas komercbankā?

9 отвeтов

Attēls 3.3.26. Juridiskām personām “Cik Jūsaprāt bija viegli atvērt uzņēmuma kontu Latvijas komercbankā?”

Avots: autores veiktās aptaujas rezultātu apkopojums

Pēc augstākminētā juridisko personu aptaujas rezultātiem, var secināt, ka juridiskās personas, neskatoties uz banku prasībām diezgan viegli atvēra norēķinu kontu uzņēmumam, kaut gan arī vienam gadījumam tika atteikt konta atvēršana un vēl 18 respondentiem konta atvēršana bija diezgan ilgā laikā un tika pieprasīti papildus dokumenti. Pēc Autores domām, tas ir saistīts ar to, ka bankas uzsāk darījumu attiecības ar klientiem, kuriem ir caurspīdīga reputācija, attiecībā uz NILLTPF jomu, kā arī, ja uzņēmumam ir sarežģīta īpašnieku struktūra, kā arī ir paaugstināta riska saimnieciskās darbības veids, bankas tomēr veiks visus nepieciešamās darbības, kas ir saistītas ar riska mazināšanas pasākumiem. Augstākminētais norāda uz banku efektīvu NILLTPFN iekšējās kontroles sistēmas darbību.

SECINĀJUMI

Bakalaura darba ietvaros, analizējot NILLTPFN jomu Latvijas finanšu sistēmā, tika veikti sekojošie secinājumi:

1. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija ir aizsākusies vēl pagājušā gadsimtā un mainoties laikam, mainījās arī tendences;
2. Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācija notiek vairākos posmos un izmantojot visdažādākos veidus, tomēr tas viss notiek ar vienu nolūku – ievietot līdzekļus finanšu sistēmā, pārceļot no nozieguma izdarīšanas vietas un izmantot tos, lai radīts likumīgs izskats;
3. Latvijas Republikas ir jāievēro NILLTPFN sistēmas stiprināšanai gan iekšējie normatīvie akti gan ārvalstu normatīvie akti;
4. NILLTPFN jomā ir jāizprot aizdomīgo darījumu pazīmes un to tipoloģijas, kas ļauj operatīvi tos identificēt likuma subjektiem un sniegt ziņojumu FID, kā arī ja pastāv tāda iespēja, tad atturēties no darījuma veikšanas;
5. LR ir samazinājies noziedzīgo nodarījumu skaits 2020. gadā, salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, kas ir saistīts ar NILLTPFN sistēmas uzlabošanu valstī;
6. Kredītiestādēm ir labi jāorientējas risku paaugstinošajos faktoros, balstoties uz kuriem ir nepieciešams veikt padziļināto izpēti;
7. NILLTPFN likuma neievērošana un sistēmas ignorēšana valstī, var negatīvi ietekmēt situāciju valstī, ka arī pastāv risks tikt iekļautiem sankciju sarakstos;
8. Pirms noslēgt darījumus ar klientu, kredītiestādēm ir jāveic klienta izpēte, ar mērķi izprast plānotus darījumus, darījumu attiecību mērķi, kā arī lai pārlicinātos, vai patiesā labuma guvējs nav fiktīvs, kā arī vai klienta saimnieciskā darbība un naudas līdzekļu izcelsmes avots nav saistīts ar noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem;
9. Iestājoties kādam no riska paaugstinošajiem faktoriem, kredītiestādēm ir pienākums veikt klienta padziļināto izpēti, kuras ietvaros klients tiek pētīts detalizētāk;
10. Klienta izpēte ir jāveic ne tikai pirms darījumu attiecību uzsākšanas, bet arī to laikā, kas ļauj NILLTPFN subjektam analizēt vai deklarētā darbība atbilst faktiskajai un neizrāda papildus riskus;
11. Lai nodrošinātu NILLTFN likuma prasību izpildi, visām kredītiestādēm, atbilstoši izvēlētajam darbības veidam jāveic sekojošas darbības: jādokumentē noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējumu un izveido noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas iekšējo kontroles sistēmu, izstrādājot un dokumentējot attiecīgās politikas un procedūras;

12. Komercbankām tiek piemērot lieli sodi naudas izteiksmē par likuma neievērošanu un trūkumiem iekšējās kontroles sistēma. Balstoties uz gadījumu ar AS LPB Banku, var tikt izteikts brīdinājums un naudas sods atbildīgajam valdes loceklim un pat atstādīšana no amata pienākumu pildīšanas;
13. Latvijas komercbankās, mainoties ar NILLTPFN likuma noteikumiem un FATF rekomendāciju izpildes plānu, tika mainīts klientu loks, kā rezultātā bankas samazināja ārvalstu klientu skaitu;
14. Latvija ir panākusi veiksmīgu FATF rekomendāciju izpildi, līdz ar ko netika iekļauta “pelēkajā sarakstā”;
15. Likuma subjektam ir jāparedz kārtība, kā tiks ziņots Kontroles dienestam par neparastiem un aizdomīgiem darījumiem;
16. Latvijā kā arī jebkura cita pasaules valsts var tikt izmantota vairākas krāpšanas shēmas gan noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijai, gan nodokļu izkrāpšanai;
17. Banku klientu aptaujas rezultātā, Autore secina, ka lielākai daļai no klientu tiek sūtīti lūgumi aktualizēt klienta anketas un iesniegt pamatojošus dokumentus vai skaidrojumus par kādiem no darījumiem, tomēr ne vienmēr klienti tiek informēti no banku puses kāpēc tas tiek prasīts, kas liecina par nepietiekamu komunikācijas līmeni.

PRIEKŠLIKUMI

Bakalaura darba ietvaros, analizējot NILLTPFN jomu Latvijas finanšu sistēmā un balstoties uz veiktiem secinājumiem, tika izstrādāti sekojošie priekšlikumi:

1. Kredītiestādēm ir regulāri jāveic atbildīgo darbinieku apmācību pasākumi, izmantojot arī ārvalstu NILLTPFN apmācību asociāciju piedāvājumus (piemēram, ACAMS vai ICA), kas ļaus darbiniekiem paplašināt savas zināšanas;
2. Autore rekomendē kredītiestādēm izmantot kādu no piedāvātiem tirgū IT risinājumiem, kas spēs palīdzēt un operatīvāk darboties, identificējot aizdomīgus darījumus (piemēram Siron programma vai Aquity Compliance Link);
3. Kredītiestādēm regulārāk ir jāatjauno informācija par jaunām aizdomīgu darījumu pazīmēm un tipoloģijām, pamatojoties arī uz FID publicētiem datiem, kas ļautu ātrāk tos pārzināt un reaģēt;
4. Kredītiestādēm, veicot klientu padziļinātas izpētes ievērot 4 acu principu, kas palīdzētu nepalaist garām, kādu no nozīmīgajām detaļām vai arī pievērst uzmanību visiem apstākļiem;
5. Bankām regulāri veikt klientu padziļinātās izpētes kvalitātes kontroli, kas ļautu palielināt un saglabāt izpētes kvalitāti, kas mazinās iestādes riskus tikt iejauktai NILLTPF darbībās;
6. Kredītiestādēm regulāri veikt ārējo auditu iekšējās kontroles sistēmas darbībā, ne tikai iekšējo politiku un procedūru efektivitātē, bet arī klientu izpētes kvalitātē un piemērotās riska grupas atbilstības.
7. Autore rekomendē kredītiestādēm izvērtēt par NILLTFN jomu atbildīgo personu - valdes locekļa un izvēlēta atbildīgā darbinieka profesionālo kompetenci, atbildības pakāpi kredītiestādē, kā arī izstrādāt atalgojumu politikas, kas motivētu atbildīgos darbiniekus veikt darba pienākumus;
8. Katram cilvēkam ir rūpīgi jāizvērtē kādu personisko informāciju un kam tā tiek sniegta, kā arī ar kādu nolūka tā tiek pieprasīta, lai izvairīties no riska tikt apkrāptiem gan internetā (piemēram, veicot pirkumus internetveikalos) gan izmantojot bankas attālinātas autentifikācijas līdzekļus;
9. Autore rekomendē ieviest bankām informatīvus reklāmas materiālus, kas varētu būt izvietoti bankas apkalpošanas centros. Pamatojoties uz aptaujas rezultātiem, tika secināts, ka bankas ne vienmēr atbildēja uz visiem klientu jautājumiem par to, kāpēc bankas pieprasa iesniegt papildus dokumentus un aktualizēt anketas.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. ACAMS mācību līdzeklis, 6. izlaidums;
2. Apvienoto nāciju organizācijas konvencija pret narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, spēkā no 25.05.1994. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskieligumi/id/1203>;
3. Centrālās statistikas pārvaldes datubāze, pieejams: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__POP__NO__NOR/NOR010/table/tableViewLayout1/;
4. Committee of Experts on the Evaluation of Anti-Money Laundering Measures and the Financing of TerrorismIm, pieejams: <https://www.coe.int/en/web/moneyval/implementation/financing-proliferation> ;
5. Eiropas Centrālās Bankas Banku uzraudzības vadlīnijas. Publicēts 2014. gada septembrī. Pieejams: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssmguidebankingsupervision201409lv.pdf> ;
6. Eiropas Komisijas Priekšlikums Padomes lēmumam par Eiropas Padomes Konvencijas Nr. 198 par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanu, meklēšanu, izņemšanu un konfiskāciju, kā arī par terorisma finansēšanu parakstīšanu Eiropas Kopienas vārdā . Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52005PC0426&from=ES> ;
7. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2015/849 (2015. gada 20. maijs) par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 684/2012 un atceļ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 2005/60/EK un Komisijas Direktīvu 2006/70/EK. Publicēts 2015. gada 20. maijā. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32015L0849> ;
8. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/843 (2018. gada 30. maijs), ar ko groza Direktīvu (ES) 2015/849 par to, lai nepieļautu finanšu sistēmas izmantošanu nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai vai teroristu finansēšanai, un ar ko groza Direktīvas 2009/138/EK un 2013/36/ES. Publicēts 2018. gada 30. maijs. Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843> ;
9. Eiropas Savienības Padomes Pamatlēmums 2005/214/TI (2005. gada 24. februāris) par savstarpējas atzīšanas principa piemērošanu attiecībā uz finansiālām sankcijām.

Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A32005F0214>;

10. European Banking Authority Guidelines on customer due diligence and the factors credit and financial institutions should consider when assessing the money laundering and terrorist financing risk associated with individual business relationships and occasional transactions ('The ML/TF Risk Factors Guidelines') under Articles 17 and 18(4) of Directive (EU) 2015/849. Available: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/963637/Final%20Report%20on%20Guidelines%20on%20revised%20ML%20TF%20Risk%20Factors.pdf ;
11. FATF National Money Laundering and Terrorist Financing Risk Assessment, February 2013. Available: [https://www.fatf-gafi.org/documents/guidance/?hf=10&b=20&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/documents/guidance/?hf=10&b=20&s=desc(fatf_releasedate))
12. Finanšu izlūkošanas dienesta "Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas tipoloģijas un pazīmes" metodoloģiskais materiāls, 2020. gads, pieejams: https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadl%C4%ABnijas%2C%20rekomend%C4%81cijas/FID_Tipologiju_materials_2020.pdf
13. Finanšu izlūkošanas dienesta oficiālās statistikas Nr. 11.9. statistiskie dati, pieejams: <https://fid.gov.lv/lv/par-mums/gada-parskati/oficialas-statistikas-programmas>;
14. Finanšu izlūkošanas dienesta Politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma un proliferācijas finansēšanas risku vadības vadlīnijas, 2021. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2021/FID_PNP%20vadl%C4%ABnijas.pdf
15. Finanšu izlūkošanas dienesta Terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanas vadlīnijas NILLTFNL subjektiem un uzraudzības institūcijām. Pieejams: https://www.fid.gov.lv/uploads/files/Dokumenti/Vadl%C4%ABnijas%2C%20rekomend%C4%81cijas/TF_un_PF_nov_vadlinijas.pdf ;
16. Finanšu izlūkošanas dienesta vadlīnijas "Ziņojumu sniegšana par aizdomīgiem darījumiem un atturēšanās no darījumu veikšanas", 2021. Pieejams: https://fid.gov.lv/uploads/files/2021/FID_Zi%C5%86o%C5%A1anas%20vadl%C4%ABnijas_30092021.pdf ;
17. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2015. gada un darba pārskats, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2019/05/FKTK_GP_2015_lv.pdf;
18. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas 2020. gada pārskats, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2021/08/FKTK-GP-2020_-05072021.pdf;

19. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas ieteikumi kredītiestādēm klientu līdzekļu un labklājības izcelsmes noteikšanai. Pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2019/05/Ieteikumi_lidzeklu%20izcelsme_18.09.2014.pdf ;
20. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas ieteikumi Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmas izveidei un klientu izpētei, pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2020/07/02.01.02.01_169_Rokasgramata_30122021.pdf
21. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas ieteikumi Nr. 55 “Ieteikumi kredītiestādēm un finanšu iestādēm politiski nozīmīgu personu, to ģimenes locekļu un ar tām cieši saistītu personu noskaidrošanai, izpētei un darbību uzraudzībai”, publicēts: 2016. gada 2. martā. Pieejams: https://www.fktk.lv/wp-content/uploads/2016/03/FKTK_Ieteikumi_55_06042020.pdf
22. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 101 “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi”, pieņemts: 21.07.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/316315-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-prolifercijas-finansesanas-riska-parvaldisanas-normativie-noteikumi>
23. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 125 “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas riska pārvaldības personālrresursu un personāla apmācības nodrošināšanas normatīvie noteikumi”, pieņemts 11.08.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/316773-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-prolifercijas-finansesanas-riska-parvaldibas-personalresursu-un-personala-apmacibas-nodrosinasanas-normativie-noteikumi>
24. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 126 “Sankciju riska pārvaldīšanas normatīvie noteikumi”, pieņemts 11.08.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/316774-sankciju-riska-parvaldisanas-normativie-noteikumi>
25. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 127 “ Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas un sankciju riska pārvaldīšanas prasību izpildes metodoloģijas izstrādes normatīvie noteikumi”, pieņemts 11.08.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/316775-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizacijas-un-terorisma-un-prolifercijas-finansesanas-noversanas-un-sankciju-riska-parvaldisanas>

26. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 148 “Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas iekšējās kontroles sistēmas neatkarīga izvērtējuma veikšanas normatīvie noteikumi”, pieņemts 01.09.2020. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/317284>
27. Finanšu un kapitāla tirgus komisijas normatīvie noteikumi Nr. 5 “Klientu izpētes, klientu padziļinātās izpētes un riska skaitliskā novērtējuma sistēmas izveides un informācijas tehnoloģiju prasību normatīvie noteikumi”, pieņemts: 12.01.2021. Publicēts: <https://likumi.lv/ta/id/320289-klientu-izpetes-klientu-padzilinas-izpetes-un-riska-skaitliska-novertejuma-sistemas-izveides-un-informacijas-tehnologiju>
28. FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network). (2018, February 13). FinCEN names ABLV Bank of Latvia an institution of primary money laundering concern and proposes Section 311 special measure.
29. Garcia-Bernardo, J., Fichtner, J., Takes, F., & Heemskerk, E. (2017). Uncovering offshore financial centers: Conduits and sinks in the global corporate ownership network. *Scientific Reports*, 7(6246), 1–10.
30. <https://kyc-chain.com/the-history-of-money-laundering/>
31. <https://oxfordre.com/criminology/view/10.1093/acrefore/9780190264079.001.0001/acrefore-9780190264079-e-708>
32. <https://www.imf.org/external/np/leg/amlcft/eng/aml1.htm#customer>
33. Jojarth, C. (2013). Money laundering: Motives, methods, impact, and countermeasures. In Heinrich-Böll-Stiftung & R. Schönenberg (Eds.), *Transnational organized crime: Analyses of a global challenge to democracy* (lpp. 17–34).
34. Latvijas Republikas Krimināllikums, pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums>
35. Latvijas Republikas likums “Par Starptautisko konvenciju par cīņu pret terorisma finansēšanu”, spēkā no 09.10.2002. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/67174-par-starptautisko-konvenciju-par-cinu-pret-terorisma-finansesanu;>
36. Latvijas Republikas Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums, pieejams: [https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansesanas-noversanas-likums\](https://likumi.lv/ta/id/178987-noziedzīgi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas-finansesanas-noversanas-likums)
37. Latvijas Republikas Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums, spēkā no 01.03.2016. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/280278-starptautisko-un-latvijas-republikas-nacionalo-sankciju-likums;>

38. MK noteikumi Nr. 1092 “Kārtība, kādā valsts un pašvaldību institūcijas sniedz informāciju Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienestam”, pieņemts 22.12.2008. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/185935-kartiba-kada-valsts-un-pasvaldibu-institucijas-sniezd-informaciju-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-noversanas>
39. MK noteikumi Nr. 3 “Kredītiestāžu korespondentattiecību nodibināšanas un uzturēšanas normatīvie noteikumi”, publicēts 13.01.2021. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/320126-kreditiestazu-korespondentattiecibu-nodibinasanas-un-uzturesanas-normativie-noteikumi>
40. MK noteikumi Nr. 419 “Noteikumi par nacionālo sankciju noteikšanu attiecībā uz subjektiem, kas saistīti ar Korejas Tautas Demokrātiskās Republikas īstenoto kodolprogrammu un politisko režīmu”, pieņemts 25.07.2017. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/292535-noteikumi-par-nacionalo-sankciju-noteikšanu-attieciba-uz-subjektiem-kas-saistiti-ar-korejas-tautas-demokratiskas-republikas>
41. MK noteikumi Nr. 530 “Noteikumi par veidlapas paraugu ziņojumam par pārkāpumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā”, pieņemts 19.11.2019. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/310772-noteikumi-par-veidlapas-paraugu-zinojumam-par-parkapumiem-noziedzigi-iegutu-lidzeklu-legalizācijas-un-terorisma-un-proliferācijas>
42. MK noteikumi Nr. 550 “Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu”, pieņemts 17.08.2021. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/325463-noteikumi-par-aizdomigu-darijumu-zinojumu-un-slieksna-deklarācijas-iesniegšanas-kartibu-un-saturu>
43. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma prasības, to izpildes kārtība, VID, pieejams: https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/nill_videosemin_1_0.pdf
44. Padomes pamatlēmums (2002. gada 13. jūnijs) par terorisma apkarošanu(2002/475/TI). Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002F0475&from=EN> ;
45. Sound management of risks related to money laundering and financing of terrorism, Basel Committee on Banking Supervision 2014, pieejams: <https://www.bis.org/publ/bcbs275.htm>
46. Starptautiskā konvencija par terorisma finansēšanas novēršana, pieejams: <https://treaties.un.org/doc/db/terrorism/english-18-11.pdf>

47. Starptautiskie standarti noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanai, kā arī terorisma un masveida iznīcināšanas ieroču izplatīšanas finansēšanas novēršanai. FATF darba grupas rekomendācijas. Publicēts 2012. gada februāris. Pieejams: https://www.vid.gov.lv/sites/default/files/fatf_rekomendacijas_lv.pdf ;
48. Swissinfo (2019, October 7). Switzerland shares details of 3.1 million bank accounts held by foreigners.
49. Tax Justice Network, 2020, 5. –7. lpp.; van Duyne et al., 2018, p. 236
50. The ML/TF Risk Factors Guidelines under Articles 17 and 18(4) of Directive (EU) 2015/849 , publicēts 01.03.2021, pieejams: https://www.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2021/963637/Final%20Report%20on%20Guidelines%20on%20revised%20ML%20TF%20Risk%20Factors.pdf;

PIELIKUMI

1. pielikums. Aptaujas anketa.

Aptauja par iedzīvotāju apmierinātību ar Latvijas komercbanku sniegto...ju legalizācijas un terorisma un proliferācijas) likuma ievērošanu.

30.12.2021, 16:58

Aptauja par iedzīvotāju apmierinātību ar Latvijas komercbanku sniegto pakalpojumu, ar mērķi izprast attieksmi pret banku veiktām darbībām, saskaņā ar NILLTPFN (Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas) likuma ievērošanu.

Cienījamais Respondent!

Anketa ir nepieciešama bakalaura darba ietvaros, ar mērķi noskaidrot iedzīvotāju apmierinātību ar Latvijas komercbanku sniegto pakalpojumu, kā arī izprast attieksmi pret banku veiktām darbībām, saskaņā ar NILLTPFN (Noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas) likuma ievērošanu.

Aptauja ir anonīma, tās rezultāti tiks izmantoti apkopotā veidā. Anketas aizpildīšanas laiks aizņems aptuveni 10 minūtes!

Jau iepriekš pateicos par Jūsu veltīto laiku!

*** Обязательно**

1. Kāds ir Jūsu statuss? *

Отметьте только один овал.

Fiziskā persona *Перейдите к вопросу 2.*

Juridiskā persona *Перейдите к вопросу 17.*

Aptauja fiziskām personām

2. Vai Jūs izmantojat Latvijas komercbanku pakalpojumus? *

Отметьте только один овал.

Jā

Nē

3. Kādus Latvijas komercbanku pakalpojumus Jūs izmantojat? *

Отметьте все подходящие варианты.

- Maksājumus ar kartēm
 Pārskaitījumus Latvijas robežās
 Pārskaitījumus uz EEZ
 Pārskaitījumus uz trešajām valstīm
 Noguldījumus
 Kredītus
 Skaidrās naudas darījumus
 Operācijas ar vērtspapīriem
 Neizmantoju

4. Vai Jūs izmantojat elektronisko maksājumu iestāžu pakalpojumus? (Piemēram Paysera) *

Отметьте только один овал.

Jā

Nē

5. Vai kādreiz sastapāties ar bankas lūgumu atjaunot Jūsu anketas datus? *

Отметьте только один овал.

Jā

Nē

6. Vai kādreiz saņemat bankas lūgumu sniegt skaidrojumu un/vai apliecinājumus par kādu no veiktajiem darījumiem? *

Отметьте только один овал.

- Jā
 Nē
 Другое: _____

7. Vai kādreiz ir gadījies, ka Jūsu bankas konts tika bloķēts, vai tika iesaldēts kāds maksājums? *

Отметьте только один овал.

- Jā
 Nē
 Другое: _____

8. Vai ir gadījies, ka Jūs konstatējāt krāpnieciskus darījumus ar savu maksājumu karti? (piemēram tika veikta transakcija, kuru Jūs neveicāt) *

Отметьте только один овал.

- Jā
 Nē
 Другое: _____

9. Cik labi Jūs izprotat KYC ("pazīsti savu klientu") principu būtību? *

Отметьте только один овал.

- Pilnībā izprotu
- Daļēji izprotu
- Neizprotu
- Другое: _____

10. Vai esat kādreiz lasījuši vai dzirdējuši par to, ka Latvijas finanšu sektorā notiek "kapitālais remonts"? *

Отметьте только один овал.

- Jā
- Nē
- Daļēji
- Другое: _____

11. Kā Jūs vērtējat sadarbību ar komercbankām, saistība ar Jūsu anketu datu atjaunošanu, saņemto informācijas pieprasījumu, vai konstatējot, ka Jūsu maksājuma kartē tika veiktas krāpnieciskās darbības ? *

Отметьте все подходящие варианты.

	Pilnīgi piekrītu	Daļēji piekrītu	Daļēji nepiekrītu	Pilnīgi nepiekrītu
Banka pilnība atbildēja uz visiem jautājumiem	☐	☐	☐	☐
Banka aktīvi komunicēja ar mani	☐	☐	☐	☐
Banka ignorēja manus jautājumus un nesniedza nekādas konkrētas atbildes	☐	☐	☐	☐
Bija viegli sazināties ar banku un tas neprasa daudz laika	☐	☐	☐	☐

12. Vai Jūsprāt Latvijā ir izveidota droša finanšu sektora vide? *

Отметьте только один овал.

- Jā
- Nē
- Другое: _____

13. Vai Jūs jūtaties droši saistībā ar izvēlētās bankas pakalpojumiem attiecīgi uz naudas līdzekļu drošību? *

Отметьте только один овал.

- Jā, jūtos droši
- Jā, bet dažreiz ir bažas
- Nē, jūtos nedroši
- Другое: _____

14. Kāds ir Jūsu vecums? *

Отметьте только один овал.

- 18-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 45-50
- 51 un vairāk

15. Kāds ir Jūsu nodarbošanās veids? *

Отметьте только один овал.

- Students
- Bezdarbnieks
- Algots darbinieks
- Pašnodarbinātais
- Uzņēmējdarbības veicējs
- Другое: _____

16. Kāda ir Jūsu izglītība? *

Отметьте только один овал.

- Vidējā izglītība
- Vidējā profesionālā izglītība
- 1. līmeņa augstākā izglītība
- Bakalaura grāds
- Maģistra grāds
- Doktora grāds

Aptauja juridiskām personām

17. Vai izmantojat Latvijas komercbanku pakalpojumus? *

Отметьте только один овал.

- Jā
- Nē

18. Kādus Latvijas komercbanku pakalpojumus Jūs izmantojat? *

Отметьте все подходящие варианты.

- Maksājumus ar kartēm
- Pārskaitījumus Latvijas robežās
- Pārskaitījumus uz EEZ
- Pārskaitījumus uz trešajām valstīm
- Noguldījumus
- Kredītus
- Skaidrās naudas darījumus
- Operācijas ar vērtspapīriem

19. Vai Jūs izmantojat elektronisko maksājumu iestāžu pakalpojumus? (Piemēram Paysera) *

Отметьте только один овал.

- Jā
- Nē
- Другое: _____

20. Vai kādreiz sastapāties ar bankas lūgumu atjaunot Jūsu anketas datus? *

Отметьте только один овал.

- Jā
- Nē

21. Vai kādreiz saņemat bankas lūgumu sniegt skaidrojumu un/vai apliecinājumus dokumentus par kādu no veiktajiem darījumiem ? *

Отметьте только один овал.

- Jā
 Nē
 Другое: _____

22. Vai kādreiz ir gadījies, ka Jūsu bankas konts tika bloķēts, vai tika iesaldēts kāds maksājums? *

Отметьте только один овал.

- Jā
 Nē
 Другое: _____

23. Vai ir gadījies, ka Jūs konstatējāt krāpnieciskus darījumus ar savu maksājumu karti? (piemēram tika veikta transakcija, kuru Jūs neveicāt) *

Отметьте только один овал.

- Jā
 Nē
 Другое: _____

24. Vai ir gadījies, ka kāda no komercbankām ir pārtraukusi darījumu attiecības pēc savas iniciatīvas ar Jūsu uzņēmumu? *

Отметьте только один овал.

- Jā
- Nē
- Другое: _____

25. Cik Jūsprāt bija viegli atvērt uzņēmuma kontu Latvijas komercbankā? *

Отметьте все подходящие варианты.

- Konts tika atvērts ātri, bez papildus dokumentu pieprasījuma
- Konts tika atvērts ilgā laikā ar papildus dokumentu pieprasījumu un izskatīšanu
- Tika saņemts atteikums konta atvēršanā
- Другое: _____

26. Cik labi Jūs izprotat KYC ("pazīsti savu klientu") principu būtību? *

Отметьте только один овал.

- Pilnībā izprotu
- Daļēji izprotu
- Neizprotu
- Другое: _____

27. Vai kādreiz esat cietuši no Jūsūprāt nepamatotas no bankas puses rīcības ar Jūsu kontu? *

Отметьте только один овал.

- Jā
- Nē
- Другое: _____

28. Kā Jūs vērtējat sadarbību ar komercbankām, saistība ar Jūsu anketu datu atjaunošanu, saņemto informācijas pieprasījumu, vai konstatējot, ka Jūsu maksājuma kartē tika veiktas krāpnieciskās darbības? *

Отметьте все подходящие варианты.

	Pilnīgi piekrītu	Daļēji piekrītu	Daļēji nepiekrītu	Pilnīgi nepiekrītu
Banka pilnība atbildēja uz visiem jautājumiem	☐	☐	☐	☐
Banka aktīvi komunicēja ar mani	☐	☐	☐	☐
Banka ignorēja manus jautājumus un nesniedza nekādas konkrētas atbildes	☐	☐	☐	☐
Bija viegli sazināties ar banku un tas neprasiņa daudz laika	☐	☐	☐	☐

29. Vai esat kādreiz lasījuši vai dzirdējuši par to, ka Latvijas finanšu sektorā notiek "kapitālais remonts"? *

Отметьте только один овал.

- Jā
- Nē
- Другое: _____

30. Vai Jūsprāt Latvijā ir izveidota droša finanšu sektora vide? *

Отметьте только один овал.

- Jā
- Nē
- Другое: _____

31. Vai Jūs jūtaties droši saistībā ar izvēlētās bankas pakalpojumiem attiecīgi uz naudas līdzekļu drošību? *

Отметьте только один овал.

- Jā, jūtos droši
- Jā, bet dažreiz ir šaubas
- Nē, jūtos nedroši
- Другое: _____

32. Kāds ir Jūsu uzņēmuma lielums? *

Отметьте все подходящие варианты.

- Mikrouzņēmums
- Mazais uzņēmums
- Vidējais uzņēmums
- Другое: _____

33. Kāds ir Jūsu uzņēmuma vidējs darbinieku skaits? *

Отметьте все подходящие варианты.

- 0-10
 11-50
 51-250

34. Kāds ir Jūsu uzņēmuma darbības veids? *

Компания Google не имеет никакого отношения к этому контенту.

Google Формы

Bakalaura darbs „**Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pasākumi Latvijas finanšu sistēmā**” izstrādāts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Jekaterina Dobrjanska 07.01.2021.
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Rekomendēju / nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: profesore Svetlana Saksonova _____ . . .
(paraksts) (datums)

Recenzents: *Dr. ekon.*, asoc. prof. Aina Joppe

Darbs iesniegts LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes Studiju centrā

Dekāna pilnvarotā persona:

metodiķe _____ . . .
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)

Darbs aizstāvēts _____ gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____ . . .
bakalaura / maģistra / valsts

Komisijas sekretārs(e): _____ . . .
(paraksts) (paraksta atšifrējums) (datums)